

SKEPTIKKO

TIETEELLISEN MAAILMANKUVAN PUOLESTA

3/2024

pelkäätkö kuljeskella yksin pimennetyn
kylän kujilla

kuljettavatko sotaa tihkuvat uutislähettykset
yöunenne pikajunalla tuonelaan

haluaisitko hypätä kyydistä pois

tässäpä tarjous jota ei karjumatta voi ohittaa

meidän kauttamme voit hankkia
muodinmukaiset nyrkkiraudat
juhlien jälkeisen siivouspalvelun ja toimivat
ampuma-aseet itsepuolustuskursseineen
vaikkapa parisuhdeongelmien
terapiatyökaluiksi

jos taas uhkakuvana toimii vihamielinen naapurusto
alennuslaaristamme löytyy kertakäyttöisiä ydinaseita
etälamautin ja pienräjähteitä käyttöohjeineen

kanssakäyminen läheistesi kanssa on taattu onnistumaan

eli olivatpa ongelmanne isoja
pieniä henkilöön meneviä tai liikenne-raivo
unohda pelkosi jo tänään ja anna hymyllesi syy

toimintakykyinen muukalaislegioona
turvaa sekä kolmikanta- että kehityskeskustelut
nyt aina ja tulevaisuudessa

osamaksumahdollisuus

Sisältö

3/2024

Sanal Edamarukun tavoitteena on mullistaa tapa, jolla lähestymme mm. skeptisyyttä (s. 19).

- 4 **Vladimir (Valtsu) Heiskanen**
MINÄ, SKEPTIKKO
- 8 **Tiina Raevaara**
ET VOI HALLITA VUOSIESI MÄÄRÄÄ
- 9 **Boxa**
GNOOMIT
- 10 **Ville Aarnikko**
PUHEENJOHTAJAN PALSTA: MIKSI DEI-IDEOLOGIA HERÄTTÄÄ RISTIRITAISIA AJATUKSIA?
- 11 **Risto K. Järvinen**
EDUSKUNNAN APULASIOIKEUSASIAMIES:
USKOMUSHOITO-TERMIN KÄYTTÖ EI LAINVASTAISTA
- 14 **Jani Sinokki**
TIEDE, TULKINTA JA IDEOLOGIA
- 18 **Juha Leinivaara**
SIONIN VIISAIDEN PÖYTÄKIRJOILLE PÄIVITETTY VERSIO?
- 19 **Risto K. Järvinen**
RATIONALISTIT RISTEILYLLÄ. PROJECT FREETHOUGHT LANSEERATTIIN HELSINGISSÄ
- 20 **Risto K. Järvinen**
AMERIKKALAISATEISTI DAVID SILVERMAN: ELÄMÄ SKEPTIKKONA ON USEIN TUSKALLISTA
- 22 IHME JUTTUJA
- 24 **Ari Helo**
VALKOISUUS PERISYNTINÄ
- 30 **Osmo Tammisalo**
KIRJAT: INTERSEKTIONAALISEN SYRJINTÄTUTKIMUKSEN SYVÄLUOTAUS – DOSENTTI JYRÄÄ

Julkaisija:

SKEPSIS^{RY}

#145

Tieteiden talo
Kirkkokatu 6, 00170 Helsinki
www.skepsis.fi
Y-tunnus: 1462799-8

Päätoimittaja: Risto K. Järvinen

E-mail: paatoimittaja@skepsis.fi

Toimitus: Närhtie 11, 01450 Vantaa

Toimitusneuvosto: Ville Aarnikko, Vladimir Heiskanen, Kalle Keränen, Vesa Linja-aho, Santtu Puukka, Niko Wessman.
toimituskunta@skepsis.fi

Taitto: Tampereen seudun Työllistämisyhdistys Etappi ry

Kaikki tässä lehdessä julkaistut kirjoitukset ovat kirjoittajien omia mielipiteitä, eivätkä välttämättä edusta toimituksen tai Skepsiksen virallista kantaa.

Lehdellä on oikeus tehdä kopioita artikkeleista, saattaa niitä yleisön saataville sekä siirtää aineistoa kolmansille osapuolille, lähinnä tutkimuskäyttöön. Skeptikon näköislehti julkaistaan kahden vuoden viipeellä Skepsiksen www-sivuilla.

Skeptikko on sitoutunut noudattamaan Journalistin ohjeita ja Julkisen sanan neuvoston toimintaperiaatteita.

Painopaikka: PK-Paino
ISSN 0786-2571

Ilmoitushinnat: 1/1 (180 x 260 mm) 500 €
1/2 (180 x 130 tai 90 x 260) 250 €
1/4 (90 x 130 tai 180 x 65) 125 €

Seuraava Skeptikko ilmestyy joulukuussa. Lehteen tarkoitettu materiaali tulee olla toimituksessa marraskuun 24. päivään mennessä.

- 32 **Juha Leinivaara**
ELOKUVA: MARTIN DURKININ: CLIMATE: THE MOVIE (COLD TRUTH).
- 33 **Risto K. Järvinen**
KIRJAT: SEVERI HÄMÄRI: VERBAALINEN VÄKIVALTA VERKOSSA.
- 34 **Osmo Tammisalo**
KESKUSTELUA: ENBUSKE ANOO ARMOA – LIITTY PITKÄÄN JONOON
- 36 **Jussi Lahtinen**
KESKUSTELUA: ENBUSKE JA LOOGISET SYYT?
- 36 **Aslak Allinniemi**
KISSANA AVARUUDESSA
- 39 **Santtu Puukka**
RUNOJA

Kansi: Pelkäätkö kuljeskella yksin pimennetyn kylän kujilla... Runon kirjoittanut Santtu Puukka on sekä Skepsiksen hallituksen että Suomen kirjailijaliiton jäsen.

Kuva: Nathan Dumlao / Unsplash

ETÄRAISKAUS, TEKOAURINKO JA TÄYS PELLE

ELÄMÄ ON VÄLILLÄ RASKASTA. ”Työn puolesta” tulee seurattua kaikenlaisia sivustoja Facebookissa. Ryhmässä ”Henget ja henkimaailma” eräs surullinen naishahmo ilmoittaa, että jonkun miespuolisen shamaanin henki käy säännöllisesti raiskaamassa hänet, kun hän on astraalimaailmassa, eli unessa. Hän väittää, että on myös olemassa salainen teknologia, jolla voidaan raiskata ihminen etänä tämän ollessa hereillä ”ilman että henkilö näkee mitään fyysisillä silmillään”. Nyt häntä raiskataan myös hänen ollessaan valveilla niin, että keho jopa liikkuu näkymättömän väkivallan voimasta.

Osa kommenteista on myötätuntoisia, osa ei. Joku ”vertainen” kertoo, että hänet on raiskattu lukemattomia kertoja voodooon avulla vapaamuurareiden toimesta. ”Kyllä sitä ihan todella tapahtuu. On pahoja sieluja, jotka ovat valmiita jopa raiskaamaan, vaikka se onkin toinen kahdesta alkuperäisestä kuolemansyynistä. Toinen on viattoman murha.”

Huoh.

”Kemikaalien ruiskutus Suomen ilmatilassa lopetettava” -ryhmässä kerrotaan, että sen jälkeen, kun presidentti **Tarja Halonen** allekirjoitti maaliskuussa 2008 ”Open Sky” -sopimuksen, joka salli vieraiden koneiden vapaan lentämisen Suomen ilmatilassa, maamme ilmatilaan on ruiskutettu kemikaalimyrkkyjä lentokoneista käsin hallituksen Ilmailulaitokselle antamalla luvalla. ”Pirkanmaan lennosto, Porin lennosto, Vantaan lentokenttä ja Turun lentokenttä ovat Suomessa etupäässä näiden myrkkyleneiden tankkauspaikkoja.” Myrkyt aiheuttavat ihmisille kirvelyä nenän sisäpinnoilla ja kurkussa, keuhkoputken ja keuhkojen veristä yskää, silmätulehdusta ja voimakkaan nuhan tapaista allergista rään eritystä, nesteen keuhkoihin kertymistä sekä astmaa ja hengitysvaikeuksia samoin kuin korvatulehdusta, päänsärkyä, reuman tuntuista kipua kehossa plus kuumeilua.

Sivustolla iloitaan siitä, että **Robert F. Kennedy** on luvannut lopettaa kemikaalien levityksen. Lisäksi hän on muodostanut **Donald Trumpin** kanssa yhteistyöryhmän, joka pyrkii ottamaan USA:n hallinnan pois valtaeliitiltä eli globalisteilta. Sivustolla myös julkaistaan jatkuvasti kuvia epäilyttävistä pilvistä ja ns. kemikaalivanoista taivaalla. Joku on jopa huomannut, että aurinko paistaa nykyään kemikaaliharson takaa normaalia kirkkaammin. ”Liekö oikea aurinko lainkaan?” Monin paikoin on kuulemma raportoitu, etteivät auringonkukkien päät seuraa tätä tekoaurinkoa. ”Nyt kukkapää kääntyy pois auringosta. Joku on auringon edessä ja muuttaa valoa.

Aurinkosimulaattoreita on jo keksitty esim. Kiinassa.”

Huoh.

Onneksi on ”Skepsis ry” -ryhmä, jossa on tämän kirjoitushetkellä 25 790 jäsentä! Olen julkaissut kyseisessä ryhmässä valittuja Skeptikko-lehden artikkeleita, esimerkiksi viime lehdessä olleen haastattelun ”Uskoon kasvanut **Tuomas Enbuske**: Olen edelleen skeptikko!” Juttu sai harvinaisen paljon palautetta. Kolme niistä on julkaistu tämän lehden lopussa ”Keskustelua”-palstalla. Facebook-ryhmässä kommentteja kertyi 185 ja reaktioita 123.

Ymmärrän, että suurin osa ryhmässä olevista ei ole Skepsiksen jäseniä, mutta jonkinnäköistä skeptisyyttä olen heiltä hieman naiivisti odottanut. Hämmennyin siitä, että Enbusken haastattelun reaktioista 89 oli pilkallisia nauruemojeita. Kommenteissa todettiin mm. seuraavaa:

”Ääliö tuo on. Ketään ei kiinnosta, mikä Enbuske on tai ei ole. Miksei **Teemu Selänteeltä** kysytty? Mikä on muiden huumeidenvälinen kuin ekstaasin käytön merkitys Enbusken heräämiselle? Tämä on hänelle vain yksi steppi matkalla itse kaivettuun kaninkoloon. Rahavaikkeuksissa ja nuppi levinnyt? Hän on narsisti, jonka vuoksi hänen pitää pyrkiä kaikkiin tavoin näkyville. Enbuske puhumassa aiheesta Enbuske! ’Olen edelleen skeptikko’ taitaa tarkoittaa, että olen mitä tahansa, mikä saa maksavan yleisön huomion kohdistumaan minuun. Ei ole ensimmäinen eikä viimeinen julkkis, joka julkisuuden sivuraiteelle jouduttuaan ottaa taivaalliset voimat avukseen. Hetken kuluttua voi sitten kääntyä satanistiksi tai jotain. Turhat julkut saavat näin naamansa lehtiin, voi vee! Ällöä. Täys pelle ja urpo koko ukkeli. Söis perseensä!”

Huoh.

Niin kuin eräs kommentoija toteaa, aitoon skeptisyyteen kuuluu kyky kyseenalaistaa myös omat näkemyksensä. ”Täällä turhan moni öyhöttäjä päinvastoin kyseenalaistaa kaiken, mikä ei tue omia näkemyksiä, arvostelee henkilöitä ja yleisesti ottaen kuuluu ryhmään vain pönkittääkseen tässä kuplassa egoaan, omaa uskoaan intelligentsiaan kuulumisestaan sekä vahvistusharhaisesti omia sementoituja näkemyksiään vain samanmielisten kanssa ajatuksia vaihtaen.”

Toivoa paremmasta kuitenkin on. Ainakin meillä, jotka emme ole täysin menettäneet todellisuudentajuamme. Suosittelemme tutustumaan sivulla 33 arvioituun **Severi Hämärin** kirjaan ”Verbaalinen väkivalta verkossa”, joka tarjoaa keinoja tартtua tähän nykyajan ongelmaan tehokkaasti niin yksilönä, yhteisöinä kuin yhteiskuntana.

RISTO K. JÄRVINEN

Minä, skeptikko: Vladimir (Valtsu) Heiskanen

"Hammaslääkärin kliinisessä työssä minulla on noussut mieleen paljon lisäkysymyksiä. Tällä hetkellä seuran sähköposti-ilmoitusten avulla lähes sataa hammaslääketieteen alan tiedelehteä pysyäkseni ajan tasalla alamme kehityksestä", kirjoittaa Skepsiksen hallituksessa vuoden alussa aloittanut Suomen tiedonjanoisin skeptikko.

SYNNYIN PIETARISSA perin pohjin venäläisenä, mutta äitini uusi avioliitto johti meidät Kouvolaan, kun olin nelivuotias. Suomeen muuttamisen yhteydessä päätettiin, että uusi kutsumanimeni olisi Valtso.

En ollut lapsena vielä kovin skeptinen. Ollessani kuusivuotias naapurini vakuutti minut siitä, että voisin oppia lentämään ilmassa eräiden piirroshahmojen tavoin. Uskoin myös löytäväni maaperästä kultaa, timantteja ja rubiineja. Kulutin uskomukseni vuoksi kohtalaisesti aikaa lähimetsässä kiviä tutkaillen.

Olen ollut jo varhain tiedonhaluinen, mikä on ilmennyt varhaisena kiinnostuksena uppoutua tietosanakirjoihin ja internetiin. Runsas lukeminen oli todennäköisesti eduksi koulussa pärjäämiselle, sillä yläasteelta alkaen aloin saavuttaa kiitettävän hyviä arvosanoja melko vähäisellä vaivalla.

Vahvin kouluaineeni oli matematiikka, minkä perusteella kävin myös matematiikkalukion. Opintojeni varrella uskoin päätyväni lopulta diplomi-insinööriksi taikka muusikoksi, mutta lukio-opintojen puoleksavälissä minulle tuli lähes uskonnollinen hurahdus terveysaiheisiin, sillä äkkihuolestuin elintapaan ja ikääntymiseen liittyvistä sairauksista ja niiden aiheuttamasta inhimillisestä kärsimyksestä maailmassa.

Minulla oli lukiosta valmistumisen jälkeen voimakkaita burnoutin oireita. Menin opiskelemaan muutamaksi vuodeksi yliopistolle kemiaa, koska minulla ei ollut tarpeeksi voimia lukea lääketieteen koulutusohjelman pääsykokeisiin. Kemiaa opiskellessani suoritin yksittäisiä kursseja mm. biologiaa, ravitsemustiedettä, psykologiaa, sosiaalipsykologiaa ja musiikkitiedettä.

Vuoden 2014 keväänä päätin spontaanisti hakea hammaslääketieteen koulutusohjelmaan. Olin enemmän kiinnostunut lääkärin tutkinnoista, mutta lukuaikaa pääsykokeisiin oli sillä hetkellä vain pari kuukautta. Syksyllä 2014 aloitin hammaslääketieteen opinnot.

Nyt vuonna 2024 olen ollut lähes neljän vuoden ajan hammaslääkärin työssä ja olen tyytyväinen uravalintaani. Kiinnostustani yleislääketieteeseen olen voinut toteuttaa muun muassa blogini avulla sekä julkaisemalla tieteellisiä artikkeleita lääketieteellisissä lehdissä. Työni ulkopuolella harrastan pianonsoittoa, laulua, paritansseja, operettiteatteria sekä valokuvausta. Minulla ei toistaiseksi ole perhe-elämää.

VALTSUN TERVEYSBLOGI: MILJOONA LATAUSTA

SEURASIN LUKIOSSA TERVEYTEEN LIITTYVIÄ keskustelupalstoja sekä RSS-lukijan avulla myös noin 200 terveysblogia. Kyseessä oli siis verkkosivu, joka näytti minulle kaikkien seuraamieni blogien uudet sisällöt. Runsaan lukemisen myötä aloin muodostaa omia ajatuksia terveyteen liittyvistä aiheista.

Vuonna 2010 perustamani *Valtsun terveysblogin* tavoite ei koskaan ollut kirjoittaa suoraviivaisia tieto- tai mielipidekirjoituksia terveyteen liittyvistä aiheista, vaan useimpien tekstien taustalla on ollut vahva kokemukseni siitä, että jokin näkökulma puuttuu aihekeskustelusta käytännössä kokonaan. Pyrin käsittelemään aiheita usein siinä määrin laaja-alaisesti, että kirjoituksissani voi olla satojakin lähdeviitteitä.

Blogini on tähän mennessä kerännyt noin miljoona sivulatausta. Näistä viidesosan on kerännyt tunnetuin tekstini *Antti Heikkilä ja loputtomat asiavirheet*. Kirjoituksessa kuvailen räikeitä ongelmia, joita kyseisen lääkärin kirjoituksissa esiintyy. Liitteenä olevassa excel-aulukossa luetellaan ja oikaistaan yli 400 asiavirhettä Heikkilän tuotannossa.

Blogissani on myös muita faktantarkastushenkisiä tekstejä muun muassa väitettyyn kolesterolihuijaukseen, mikroaaltouuneihin sekä D-vitamiinihypeen liittyen. Kritiikkini kohdistuu yleensä enemmän vaihtoehtoihin näkökulmiin, joita esimerkiksi yksittäiset gurun asemaan nousseet terveysvaikuttajat ovat esittäneet. Kuitenkin esimerkiksi kirjoitukseni *Onko lääketiede luotettavuuskriisissä?* suuntaa kritiikin lääketieteen tutkimuskäytäntöihin ja nostaa esille lukuisia toistuvia ongelmia lääketieteen tutkimuskirjallisuudessa.

Kritisointia tyypillisempää blogissani on ollut terveyden edistämiseen tai sairauksien hoitoon liittyvien ideoiden esittely. Eräs villi esimerkki tästä on tekstini *Sydäntauti ja kilpirauhashormonit*, jossa pohdin kilpirauhashormonien käyttökelpoisuutta sydänsairauksien ennaltaehkäisyssä. Toinen esimerkki on *Ravinnon aminohapot ja metabolinen oireyhtymä*, jossa suunnataan huomio hetkeksi pois rasvoista ja hiilihydraateista ja keskitytään vaihteeksi ravinnon proteiinien aminohappokoostumuksen merkitykseen. Kolmas esimerkki on kirjoitukseni punavalohoidosta, joista kerron alempana.

Blogini ei ole tällä hetkellä aktiivinen. Haluaisin ottaa kirjoituksissani jatkossa kantaa muun muassa kollageeni-ravitolisään, mielialalääkkeisiin sekä biologiseen sukupuoleen liittyvään keskusteluun. Minulla on kuitenkin tällä hetkellä motivaatiopula blogikirjoitteluun, joten keskityn toistaiseksi niihin harrasteisiin, joista olen eniten innoissani.

PUNAVALOTALUKKO: MASSIIVINEN YHDEN MIEHEN PROJEKTI

VUONNA 2013 luin biologi **Ray Peatin** väitteen, että punaisella valolla on solujen aineenvaihduntaa edistäviä vaikutuksia. Pidin väitettä aluksi epäuskottavana. Olin jo lukenut paljon valosta, vuorokausirytmistä ja terveydestä, eikä punainen valo ollut tullut minulle koskaan tässä yhteydessä vastaan.

Yritin etsiä tutkimuksia punaisen vaikutuksen vaikutuksista terveyteen, ja yllättäen niitä löytyikin hakusalla *low-level laser therapy* (LLLT) kohtalaisen paljon. Punaisella valolla ja lähi-infrapunalla on valotettu tutkimuksissa kehonosia ja havaittu niissä suotuisia terveysvaikutuksia kuten esimerkiksi kilpirauhasen vajaatoiminnan ja nivelrikkokivun lievenemistä.

Kehonosien valotus tapahtui tutkimuksissa useimmiten laservalolla, mutta osassa tutkimuksia valonlähteenä käytettiin toisaalta myös ledivaloja ja halogeeneja, joten hoito-vaikutus ei näyttänyt liittyvän erityisesti laservaloon, vaan pikemminkin punaiseen valoon yleisellä tasolla. Tämän myötä nimen LLLT on korvannut uudempi termi *photobiomodulation* (PBM).

Kirjoitin aiheesta vuosina 2013 ja 2015 pitkät blogitek-

tit Valtsun terveystaloon. Ajattelin että hyvässä tapauksessa punavalo sairauksien hoitokeinona saattaisi mullistaa lääketiedettä ja eräiden sairauksien hoitoa. Kirjoitukseni saivat kuitenkin vähäisesti huomiota.

Tutkimusprofessori **Timo Partonen** (THL) kuitenkin piti kirjoituksiani kiinnostavina ja päädyimme kirjoittamaan suomenkielistä yleisluontoista katsausta aiheesta. Kirjoittamaamme artikkeliamme ei hyväksytty julkaittavaksi *Duodecim*-lehdessä, koska lehden toimituksen arvion mukaan hoidon hyödyistä ei ole riittävää varmuutta. Artikkelimme kuitenkin julkaistiin keväällä 2016 *Erikoislääkäri*-lehdessä otsikolla *Punainen valo ja lähi-infrapuna sairaustilojen hoidossa*.

Duodecim-lehden pidättäväinen linja artikkeliamme kohtaan sai minut pohtimaan, miten voisin uskottavasti herättää lisäkeskustelua aiheesta, sillä uskoin punavalo-hoidon olevan kuitenkin mahdollisesti hyvinkin merkittävä tieteellinen aihe. Tästä käynnistyi harrastusprojektini nimeltä punavalotaulukko, jossa kokoaisin kaikki punavalotutkimukset siististi kategorisoituna ja kuvailtuna excel-tilukoon. Taulukko olisi tehokas tapa osoittaa muille tutkijoille, minkälaista tutkimustietoa aiheesta on olemassa.

Punavalotaulukko on kasvanut massiiviseksi yhden miehen projektiksi, jossa on tällä hetkellä listattuna 8000 tutkimusta aiheeseen liittyen sekä kohtalaisesti tietoa esimerkiksi tutkimusten menetelmistä. Taulukko on netissä kaikkien luettavana (bitly.com/PBM-database). Sitä käyttävät monet alan tutkijat, koska aihetta koskevan tiedon etsiminen on taulukon kautta erittäin paljon nopeampaa kuin tavallisella kirjallisuushaulla. Taulukon vuoksi pari punavalotutkijaa järjesti minulle ilmaisen konferenssireisun Nizzaan syksyllä 2018, jotta esitelmöisin alan tutkijoille tästä projektistani.

Punavalotaulukon tekemisen sivutuotteena on syntynyt useampia aiheeseen liittyviä kirjallisuuskatsauksia, joita on julkaistu vertaisarvioituissa tiedelehdissä. Olen ylpeä siitä, että ensimmäiseen artikkeliini (*Photobiomodulation: lasers vs. light emitting diodes?*) on viitattu akateemisissa kirjallisuudessa tähän mennessä yli 300 kertaa.

Punavalohoito on aiheena melko monimutkainen, enkä osaa luotettavasti arvioida, tuleeko siitä lääketieteen parissa laajemmin hyväksytty hoitomuoto joihinkin vaikeisiin. Vastaus tulee todennäköisesti tarkentumaan ajan kanssa. En toistaiseksi suunnittele suurempaa uraa aiheen parissa, mutta aion ainakin päivittää punavalotaulukkoani ja mahdollisesti julkaista vielä uusia tieteellisiä artikkeleita aiheesta.

SKEPSIS: MIHIN TOIMINNASSA KANNATTAISI KESKITTYÄ?

LIITYIN FACEBOOKISSA SKEPSIS RY -RYHMÄÄN vuonna 2016. Olen ollut yhdistyksen jäsen vuodesta 2018 alkaen, jolloin minusta myös tehtiin tähän lehteen henkilöjuttu (*Suomen ahkerin skeptikko*, *Skeptikko* 3/20218). Sen jälkeen olen rivijäsenenä kirjoittanut Skeptikkoon kahden vuoden ajan kolumneja sekä ainakin yhden kirja-arvion. Nyt vuonna 2024 olen yhdistyksen hallituksessa.

Olemme tällä hallituskaudella pohtineet, mihin

skeptikkoyhdistyksen toiminnan kannattaisi keskittyä. Skeptikkoyhteisön mielenkiinnon kohteet ovat vaihdelleet ajan saatossa voimakkaasti. Aikaisemmin saatettiin olla erityisen kiinnostuneita ufoista, paranormaaleista uskomuksista, salaliittoteorioista ja uskomushoidoista. Nykyisin skeptikkoyhdistys ei voi kuitenkaan nojata enää voimakkaasti näihin perinteisiin aiheisiin, sillä 2020-luvun skeptikoiden keskustelut koskevat useammin ajankohtaisempia poliittisia aiheita kuten cancel-kulttuuria, sukupuolta tai Lähi-idän konflikteja. Toisaalta on olemassa myös kestoaiheita kuten viisaaseen skeptikkouteen liittyvät taidot, joita ovat muun muassa medialukutaito, argumentointitaidot ja ajatusvinoumien tunnistaminen.

Nykyisen hallituksemme lähitulevaisuuden tavoitteita on tuoda tulevaisuudessa Skeptikko-lehdessä julkaistut sisällöt paremmin sosiaalisen median keskustelujen piiriin sekä mahdollisesti ottaa kantaa yhteiskunnallisiin aiheisiin uusilla tavoilla.

Minua kiinnostaisi kovasti myös idea siitä, että esimerkiksi Skepsis tai jokin muu taho perustaisi verkkokurssin, jossa opetetaan järkevän argumentoinnin taitoja sekä demonstroidaan millaisia ei-toivottuja argumentoinnin tapoja esimerkiksi yhteiskunnallisissa keskusteluissa ilmenee. Kurssikokeen läpäisystä kurssilainen voisi saada todistuksen/sertifikaatin omaan ansioluettelonsa.

KÄYTÄN KIRKOLLISVEROLTA SÄÄSTYNEET TULOT MANSIKOIDEN OSTAMISEEN

SUHTAUTUMISENI USKONTOIHIN on ainakin juuri tällä hetkellä enemmän kielteinen kuin myönteinen. Olen viettänyt nuorena paljon aikaa seurakuntatoiminnassa ja yrittänyt myös suhtautua myönteisesti kristinuskon oppeihin. Tämä tuntuu kuitenkin haasteelliselta, sillä esimerkiksi Raamatun kertomukset itsessään huokuvat ikävän alkukantaisia käsityksiä maailmasta ja etiikasta. Olen eronnut kirkosta ja päättänyt käyttää kirkollisverolta säästyneet ansiotulot mansikoiden ostamiseen viikottain sekä *Vapaa ajattelija* -lehden tilaukseen.

Pidän väestön sekularisoitumista suotuisana trendinä. Toisaalta uskon että uskonnolliset yhteisöt ovat usein hyviä tuottamaan esimerkiksi yhteenkuuluvuuden kokemuksia ihmisille, ja joissakin rajatuissa tilanteissa maallistuneemat yhteisöt voisivat ottaa vaikutteita uskonnollisilta yhteisöiltä. Kuuntelen kristillistä *Exit*-yhtyettä mahdollisesti osin samansuuntaisista syistä – heidän lauluissaan käsitellään ansiokkaasti joitakin harvinaisempia inhimillisiä teemoja.

Toki lukuisiin uskonnollisiin yhteisöihin on havaittu liittyvän myös vakavia ongelmia, joita esimerkiksi *Uskontojen uhrien tuki* UUT ry käsittelee. Yksi tyypillinen ongelma näyttää olevan se, että ihmiset eivät uskalla irtautua uskonnollisista yhteisöistä erilaisten kielteisten seuraamusten pelossa. *Ilta-Sanomat* uutisoi viime vuonna Helsingin lukioissa opettaneesta imaamista, joka opetti nuorille muslimioppilaille, että uskonnon vaihtamisesta määrätty rangaistus *sunnassa* on tämän ihmisen tappaminen. Harva uskonnollinen ryhmä toteuttaa todellisuudessa näin äärimmäisiä rangaistuksia, mutta esimerkiksi olen pariin otteeseen kuullut toiselta ihmiseltä, millaista on olla *Jehovan todistajien* karttamiskäytännön kohteena.

EN OLE AINA TYYTYVÄINEN "TAVANOMAISEEN" OPPIMISEEN

OLEN LÄHES AIHEESTA RIIPPUMATTA kiinnostunut siitä, miten eri aiheista voisi löytää tietoa ja jäsentää sitä paremmin, jotta aiheeseen liittyvä tietotaito kehittyisi riittävän syvälliseksi ja moninäkökulmaiseksi.

Tyypillinen tapa perehtyä aiheisiin on usein melko suoraviivainen: Käyn esimerkiksi hammaslääkärin tutkinnon ja opin vähintään sen, mitä tutkimukseen kuuluvilla kursseilla opetetaan. Valmistumisen jälkeen osallistun satunnaisesti koulutustilaisuuksiin ja kyselen myös työkavereiltani mielipiteitä kliinisiin kysymyksiin.

Henkilökohtaisella tasolla en ole aina tyytyväinen vain "tavanomaiseen" oppimiseen. Esimerkiksi hammaslääkärin kliinisessä työssä minulla on noussut mieleen niin paljon lisäkysymyksiä, että olen yrittänyt löytää myös uusia oppimisen keinoja tehostaakseni vastauksien löytämistä. Olen päätenyt perehtymään hyvin perusteellisesti esimerkiksi siihen, mitä akateemisia kirjoja ja tiedelehtiä alallani on. Tällä hetkellä seuraan sähköposti-ilmoitusten avulla lähes sataa hammaslääketieteen alan tiedelehteä pysyäkseen ajan tasalla alamme kehityksestä.

Tämä hakuvahtimenetelmä itse asiassa koskee myös muitakin aiheita kuin hampaita. Olen melko laajasti kiinnostunut siitä, mitä lääketieteessä, ravitsemustieteessä, psykologiassa ja sosiaalipsykologiassa yleisesti tapahtuu. Olen asettanut yli 200 hakusanaa näitäkin aloja koskeviin hakuvahteihini. Saan päivittäin noin 100 sähköpostiviestiä, joissa luetellaan uusimpia tutkimusartikkeleita näiltä aloilta. Käytän päivittäin puolituntisen näitä sähköposteja lukien. Hakuvahtijärjestelmän avulla pysyn hyvin ajan tasalla siitä, mitä kymmenien kiinnostuksen kohteenani olevien tiedeaiheiden saralla tapahtuu. Olen käyttänyt hakuvahteja intensiivisesti seitsemän vuoden ajan ja tehnyt siitä aikoinaan blogikirjoituksen (*Miten pysyä ajan tasalla tieteestä: PubMedin ja Google Scholarin hakuvahtit*).

Toinen tilanne, jossa olen pyrkinyt mittavaan tiedonhakuun, on ollut ihmissuhde-elämä. Nuorena aikuisena olin yksinäinen. En ollut luonteva arjisissa vuorovaikutustilanteissa, mikä johti haasteisiin ystävystymisen ja pariutumisen näkökulmasta. Lähdin ratkomaan tilannetta muun muassa tiedonhaun kautta, mikä käsitti muun muassa massiivisen määrän blogeja, videoita, keskustelupalstoja, self help -kirjoja, akateemisia kirjoja, tutkimusartikkeleita sekä ihmisten kanssa juttelua. Monimuotoinen perehtyminen aiheeseen antoi minulle lukuisia työkaluja vuorovaikutustilanteisiin. Samanaikaisesti hakeuduin aktiivisesti sosiaalisiin tilanteisiin. Nykyisin minulla on omasta mielestäni laadukas sosiaalinen elämä ja hyvä hallinnan tunne vuorovaikutustilanteissa. Toki yritän edelleenkin oppia kiinnostavaan aihealueeseen uusia näkökulmia.

Kolmas esimerkki ovat paritanssi- ja lauluharrasteeni. Harrastan paritansseja, mutta oppimiseni lähiopetustunneilla on toisinaan hidasta. Kokeilin vaihtoehtoisesti opetella tanssikuviota muutamilta internetin videokurssialustoilta sekä kotimaisilta tanssinopetus-DVD:iltä. Näiden aineistojen kanssa olen

kehittynyt harrastuksessani oman arvioni mukaan hieman tehokkaammin kuin lähiopetustunneilla. Lauluharrastuksessani olen oppinut eniten laulutunneilla, mutta olen myös lukenut paljon akateemista kirjallisuutta laulutekniikasta syventääkseni ymmärrystä ääntöelimistöni toiminnasta.

EN OLE ENITEN HUOLISSANI HUUHAASTA

SKEPTIKKOPIIREISSÄ huomaan monien ihmisten kokevan ja ilmaisevan melko voimakkaita tunteita joihinkin "huuhaan" levittäjiin liittyen. Minusta on ihan kiinnostavaa lukea mielestäni "älyllisesti laiskoja" näkökulmia aiheisiin, ja todennäköisemmin tunnen uteliaisuutta kuin vaikkapa ärtymystä.

Minua ei liiaksi häiritse se, että osa ihmisistä edelleen uskoo esimerkiksi homeopatiaan. Tiedebarometrin perusteella väestötason muutos on kuitenkin sen suuntaan, että räväkämmät vaihtoehtouskomukset siirtyvät pikkuhiljaa marginaaliin.

Mielestäni pienen porukan huuhaauskomukset eivät ole yhtä suuri ongelma kuin se, että tiedeyhteisöön luottava "fiksiu enemistö" ei ole tiedonhaun tai tiedeellisen lukutaidon osalta niin hyvässä iskussa kuin se voisi parhaassa tapauksessa olla. Esimerkiksi moni ihminen saattaa tiedostaa mitä "tiede sanoo" jostakin aiheesta, mutta harva osaa selvittää, mistä tämä tieto on alun perin peräisin ja etsiä akateemisesta kirjallisuudesta aiheeseen liittyviä uusia näkökulmia. Jäämme usein junaamaan melko suppeaan ajatteluun, koska laajalaisen tiedonhaun menetelmät eivät ole hallussa.

Olemme jatkuvasti tekemisissä kompleksisten yhteiskunnallisten aiheiden kanssa, joiden kohdalla olisi ideaalista, että keskustelua käytäisiin useammin laajan perehtymisen pohjalta samalla välttämällä yksinkertaistuksia, perusteettomia johtopäätöksiä, sloganeja, olkiukkoargumentteja tai henkilökohtaisuuksiin menemisiä.

Täten en ehkä toivo eniten sitä, että meillä olisi nykyistä vähemmän "hörhöjä", vaan että meillä olisi nykyistä enemmän aiheisiin hyvin paneutuneita "nörttejä".

NOLO KIRJA

ELÄMÄÄNI MUUTTANUT KOKEMUS? Elämäni merkityksellisimmät kokemukset ovat luultavasti kaikki olleet sosiaalisia kokemuksia muiden ihmisten seurassa.

Tärkein lukemani kirja? Vastaus tähän kysymykseen olisi mielestäni nolo. Toinen erityisen kiinnostava kirja on ollut *Don't Sleep, There Are Snakes: Life and Language in the Amazonian Jungle*.

Mitä odotan tulevaisuudelta? Toivon että maailma kehittyisi kriiseistä huolimatta myönteiseen suuntaan. Käytännössä tämä tarkoittaisi esimerkiksi köyhyyden ja sotien vähentymistä, ratkaisujen löytämistä luonto- ja ilmastohaasteisiin sekä edistystä lääketieteessä ja muilla tieteenaloilla. Omalta tulevaisuudeltani odotan asuntopelottomuutta. 🌍

TIINA RAEVAARA

Et voi hallita vuosiesi määrää

KANSAKUNTA VANHENE. Esimerkiksi 1950-lukuun verrattuna Suomen väestörakenne on muuttunut suuresti: ihmiset elävät paljon vanhemmiksi kuin silloin, ja lapsia puolestaan syntyy naista kohden paljon vähemmän. Ilmiö on yhteinen kehittyneille maille, ja se tuottaa monenlaisia hankaluuksia. Kuka maksaa eläkkeet? Kuka hoitaa sairaat ja vanhat?

Matalalle syntyvyydelle on esitetty monenlaisia syitä, mutta ne ovat pitkälti vain arvailuja. Sperman laatu on huonontunut, mikä tietenkin madaltaa raskauksien todennäköisyyttä, mutta suurimmat selittävät tekijät ovat jossain muualla: nuoret aikuiset eivät vain tunnu haluavan lapsia sillä tavoin kuin vaikkapa 1950-luvulla haluttiin.

Tällaiseen arvomaailman muutokseen on vaikea päästä kiinni, ja siihen vaikuttaminen on sekin kovin hankalaa. Ja tarvitseeko lapsia niin kamalasti synnytyäkään? Ihmiskunnan kasvu on ollut hurjaa, ja siitä on seurannut vain vähän hyviä asioita. Tuntuu myös moraalisesti väärältä vaatia maailmaan lisää ihmisiä vain siksi, että he huolehtisivat täällä nyt jo olevista ihmisistä.

Asia, joka matalassa syntyvyydessä minua kiinnostaa, on tämä: onko ihmisille nykyään tärkeämpää oman elämän pituus kuin lasten saaminen?

Katson tarpeelliseksi korostaa, etten halua arvottaa asiaa vaan suhtaudun siihen puhtaalla mielenkiinnolla. Jos vastaus kysymykseen on nimittäin myönteinen, onhan seikka ihan hemmetin merkityksellinen ja uteliaisuutta herättävä.

Mahdollisimman pitkä elämä tuntuu ainakin uutisotsikoiden perusteella yhteiseltä arvolta, joka on niin itsestään selvä, ettei sitä tarvitse erikseen edes perustella. Media tuottaa jatkuvasti uutisia vaikkapa tällaisilla otsikoilla: Nämä seitsemän ruoka-ainetta pidentävät ikää. Tutkijat löysivät elämää pidentävän geenin/yhdisteen/molekyylin. Ikuinen elämä on mahdollista 20 vuoden päästä.

Ja kun uutisia klikkaa auki, ainakin seuraavien yksittäisten asioiden kerrotaan pidentävän elämää: naurami-

sen, kiivaan shoppailun, kirkossa käymisen, lastensaannin, suklaan, kahvin, voimaharjoittelun, kuorolaulamisen, tulisen ruoan, hammaslangan käytön ja kunnan hymyn. Tekemistä riittää siis koko päivälle, jos pitkä elämä kiinnostelee.

Vinkkejä listaavissa lehtijutuissa ei koskaan haasteta ajatusta pitkän elämän tavoittelusta. Niissä ei kysytä, miksi ihminen haluaisi elää hyvin pitkään, tai mietitä sitä, miten tuosta pitkästä elämästä saisi mahdollisimman hyvää. Pitkä tai jopa päättymätön elämä nähdään itseisarvona, jota kaikkien ajatellaan tavoittelevan.

Jos meillä todella on tällainen yhteinen haave, mistä se kertoo? Vai onko pointti elämän täsmällisen keston sijaan enemmänkin juuri näissä vinkkilistoissa?

Onko hallinnan tunne se, mitä ihmisille oikeastaan tarjoillaan? Yksittäinen ihminen voi tehdä ilmastokriisille tai Ukrainan sodalle varsin vähän, mutta oman elämänsä ohjaksissa hän ainakin haluaisi olla. Terveys on kaiken kaikkiaan nykyään valtava bisnes, ja ehkä alan suosio liittyy paitsi väestön vanhenemiseen ja rapistumiseen myös lupaukseen hallinnasta. Sodat ja kriisit vaikuttavat ihmisten arkeen muun muassa talouden kautta, mutta terveysvalintojen kautta ihminen voi pitää kiinni hallinnan illuusiosta.

Illuusiohan asia pitkälti on. Kannatan tietenkin terveitä elämäntapoja ja sitä, että ihmiset kantavat vastuuta terveydestään voimavarojensa mukaisesti.

Kuolema kuitenkin koittaa ennemmin tai myöhemmin. Asioita voi hallita varsin rajallisesti. Terveistä elämäntavoista ja elämän pidentämisestä tv-dokumentteja tehnyt ja pätikäpaastoista kirjoja kirjoittanut brittiläinen toimittaja Michael Mosley kuoli alkukesästä Kreikan saaristossa. Hän oli lähtenyt kävelyllä pahimpien helteiden aikaan eikä elimistö ilmeisesti kestänyt kuumuutta.

Paasto ei pidennä ikää, jos elämä päättyy akuutisti helteisiin tai vaikkapa auto-onnettomuuteen.

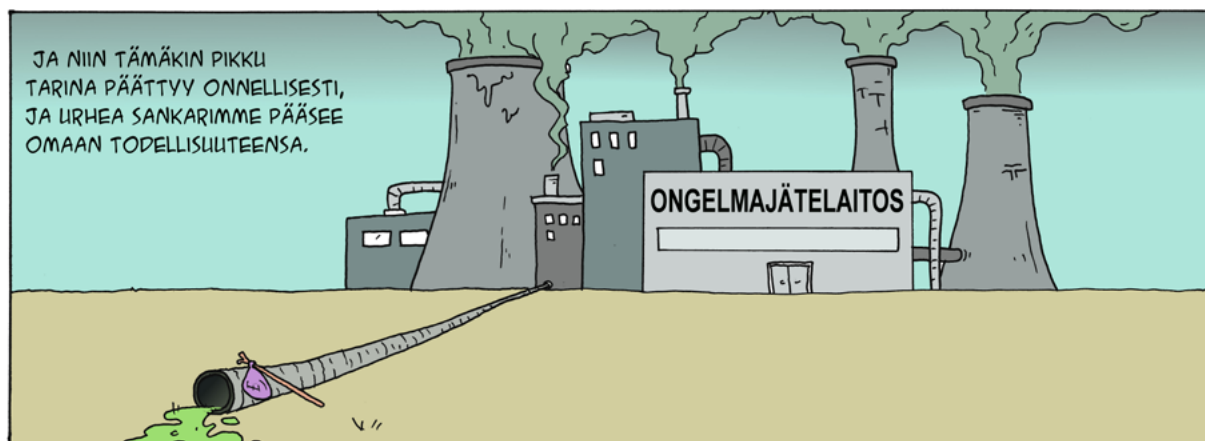
Terveysjournalisteja ja mediaa houkuttaa tarjota ihmisille hallinnan tunnetta, mutta eräänlaista käärmeöljykauppaa sekin omalla tavallaan on.

GNOOMIT

PIKKU TUTKIMUSMATKAILIJAMME JATKAA SEIKKAILUJAAN VAIHTOEHTO-UNIVERSUMISSA. HÄN ON PÄÄTTÄNYT JÄTTÄÄ KAUPUNGIN PÖLYT TAAKSEEN JA SUUNNATA ASKELENSA MAASEUDUN RAUHAAN.

* = OIKEASTI AINAKIN LORDI

Miksi DEI-ideologia herättää ristiriitaisia ajatuksia?

DEI ON LYHENNE englanninkielisistä sanoista *diversity*, *equity* ja *inclusion* (1). DEI:n yhteydessä diversity tarkoittaa monimuotoisuutta painottuen ihmisten ihonväriin, sukupuoleen, etnisyyteen ja seksuaaliseen suuntautumiseen. Equitylla tarkoitetaan lopputulosten tasa-arvoon liittyvää konseptia (social equity), vastakohtana mahdollisuuksien tasa-arvolle. Inclusion tarkoittaa erilaisten ihmisryhmien osallisuutta ja osallistamista.

Termien määritelmät vaihtelevat maltillisesta radikaaliin sen mukaan, mistä ideologisista lähtökohdista DEI-toimia toteutetaan. Tästä syystä kehuja ja kritiikit on hyvä kohdistaa tapauskohtaisesti.

DEI-toimien eli monimuotoisuustoimien tarvetta perustellaan mm. historiallisesti aliedustettujen tai syrjittyjen ihmisryhmien reilulla kohtelulla ja yritysten taloudellisella menestyksellä. Yhdysvaltalaiset yritykset käyttävät DEI-koulutuksiin n. 8 miljardia dollaria per vuosi.

Ihmisten yhdenvertainen ja reilu kohtelu on itseni ja lähes kaikkien muidenkin mielestä hyvä ja itsestään selvä tavoite. Kritiikki kumpuaa pääosin siitä, minkälaisilla ideologioilla ja käytännön toimilla tähän pyritään. DEI-toimien haluttu vaikutus on kyseenalaistettu myös monien tunnettujen skeptikkojen toimesta (2, 3).

DEI:n leviämistä kulttuuri- ja taidemaailman huipulle kuvastaa Yhdysvaltain elokuva-akatemian vuonna 2020 asettamat monimuotoisuuteen liittyvät standardit. Vuodesta 2024 alkaen elokuvaa ei hyväksytä ehdolle Oscar-gaalan arvostetuimpaan ”paras elokuva” -kategoriaan, ellei se täytä vähintään kahta DEI-standardia neljästä (4).

Uudet standardit sisältävät yksityiskohtaisia rotu- (race), etnisyyden, sukupuoli- ja seksuaalisuuskiihtymistä mm. elokuvan pääaiheen, päänäyttelijän, merkittävän sivuosan esittäjän, työryhmän, markkinointiosaston ja harjoittelijoiden suhteen. Ovatko uudet standardit helppo tai vaikea täyttää ei ole olennaisin kysymys, vaan se, tulisiko tämänkaltaisia standardeja olla ylipäätään.

DEI-ideologian pitkä marssi läpi yhteiskunnan rakenteiden on johtanut myös lentoyhtiöiden monimuotoisuusohjelmiin. Yhdysvaltalainen *United Airlines*, yksi maailman suurimmista lentoyhtiöistä, julkaisi vuonna 2021 DEI-suunnitelman, minkä mukaan seuraavan vuosikymmenen aikana *United Airlinesin* 5000 koulutta-

masta lentäjästä 50 % tulee olemaan naisia tai ihonväritään muita kuin valkoihoisia. Perusteena suunnitelmalle kerrotaan, että lentokoneiden ohjaamon tulisi kuvastaa heidän lennättämiään matkustajia (5).

Miten korkealle ihonväri tai sukupuoli pitäisi rankata lentäjäksi koulutettavien ihmisten tai parhaaksi arvioidun taideteoksen valintaprosessissa? Mielestäni aivan pohjalle, jos sinnekään.

Kaikki tämä kuvastaa kahden erilaisen maailmankatsomuksen fundamentaalisia eroja. Ajattelutapojen ytimeen pääsee seuraavan kärjistyksen kautta.

Meritokratian kannattajat ajattelevat, että valinta lentokoneen kapteeniksi tulisi perustua ainoastaan siihen, kuinka hyvin ja kokonaisvaltaisesti yksilö suoriutuu työhön kuuluvista tehtävistä riippumatta yksilön ihonväristä, etnisyydestä, sukupuolesta, seksuaalisuudesta tai muista vastaavista piirteistä. Meritokratian onnistumiseksi kaikkeen mahdolliseen syrjintään pitää puuttua aktiivisesti ja tehokkaasti.

DEI:n kannattajat ajattelevat, että ihmisryhmien väliset erot yhteiskunnassa johtuvat avoimesta syrjinnästä ja piilossa olevasta rakenteellisesta syrjinnästä, ja tätä pitää korjata monimuotoisuuskoulutuksilla sekä ihonväriin, sukupuoleen ja muihin vastaaviin piirteisiin liittyvillä ryhmätason kiintiöillä, ja niin kutsutulla positiivisella erityiskohtelulla. Pelkkä syrjintään puuttuminen ei riitä tai on liian hidasta.

Oli näistä maailmankatsomuksista mitä mieltä tahansa, niin yksi asia on hyvä ottaa huomioon. Kun arvioimme ja luokittelemme ihmisiä ihonvärin ja sukupuolen perusteella, niin saatamme siirtyä entistä kauemmaksi **Martin Luther King Jr:n** popularisoimasta paremman yhteiskunnan unelmasta:

”I have a dream that my four little children will one day live in a nation where they will not be judged by the color of their skin but by the content of their character.”

(1) https://en.wikipedia.org/wiki/Diversity,_equity,_and_inclusion

(2) <https://www.bostonglobe.com/2023/12/11/opinion/steven-pinker-how-to-save-universities-harvard-claudine-gay/>

(3) <https://x.com/michaelshermer/status/1817997413841518816>

(4) <https://www.oscars.org/awards/representation-and-inclusion-standards>

(5) <https://x.com/united/status/1379426304857141250>

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies: Uskomushoito-termin käyttö ei lainvastaista

”Hyvän kielenkäytön vaatimuksen täyttäisi kuitenkin paremmin se, että Tukes käyttäisi sosiaali- ja terveysministeriön tavoin käsitettä täydentävä- ja vaihtoehtoinen hoito tai sosiaali- ja terveysministeriön asettaman työryhmän käyttämää käsitettä vaihtoehtohoito.”

SUOMEN TERVEYSTUOTEKAUPPIAIDEN LIITTO RY sekä Luontaishoitoalan Foorumi ry, Pohjoismainen Homeopaattiyhdistys ry, Luonnonlääketieteen Keskusliitto LKL ry, Suomen Terveysjärjestö STJ ry, Suomen Fytoterapia ry, Shiatsu Finland ry, Yhdistävä lääketiede ry, Klassisen Akupunktion Yhdistys ry, Suomen Refleksologit ry, Kansanlääkintäseura ry ja Keho- ja Tunnevyöhyketerapeutit ry arvostelivat Turvallisuus- ja kemikaaliviraston Tukesin menettelyä käyttää viestinnässään termiä ”uskomushoito”. 27.4.2023 Eduskunnan oikeusasiamiehelle vireille tulleen kantelun mukaan täydentävien ja vaihtoehtoisten hoitojen järjestöt pitävät uskomushoito-termiä loukkaavana ja epäasiallisena kuvaamaan ammattiaan ja toimialaansa. Oikeusasiamies antoi vastauksensa 5.7.2024.

TUKES: TERMISTÄ LUOPUMINEN VOI HÄMÄRTÄÄ TETEELLISEN JA TETEeseen PERUSTUMATTOMAN HOIDON RAJAA

KANTELUN JOHDOSTA oikeusasiamies hankki Tukesilta selvityksen, josta ilmenee muun muassa seuraavaa.

Vaihtoehto- ja uskomushoidot -käsitepari esiintyy Tukesin verkkosivuilla Hyvinvointipalvelut-alasivun usein kysyttyjen kysymysten osiossa (*Miten Tukes valvoo vaihtoehto- ja uskomushoitoja?*). Selvityksessä Tukes ilmoittaa katsojansa tarpeelliseksi käyttää nyt kyseessä olevassa yhteydessä ”vaihtoehto- ja uskomushoidot” -termiä kaksiosaisena, jotta se kattaa alan kokonaisuudessaan. Termin käytöstä luopuminen voi Tukesin mukaan hämärtää tieteellisen ja tieteeseen perustumattoman hoidon rajaa.

Tukesin mukaan esimerkiksi kantelijatahojen toimesta käytettäväksi ehdotettu ”CAM”-termi ei täytä hyvän virkakielen ehtoja tai ole tarpeeksi vakiintunut termi suomen kielessä, jotta sen käyttäminen olisi perusteltua. Sekakieliselle ilmaisulle ”CAM-hoidot” on olemassa suora suomenkielinen vastine ”täydentävät ja vaihtoehtoiset hoidot”. Tukesin näkökulmasta ”CAM-hoidot” tai ”vaihtoehtoiset ja täydentävät hoidot” eivät tarkoita samaa asiaa kuin vaihtoehto- ja uskomushoidot, vaan ovat

jälkimmäistä suppeampi joukko palveluja.

Tukesin selvityksestä ilmenee, että se on tiedustellut *Kotimaisten kielten keskuksen Kotuksen* virkakielineuvonnasta näkemystä ”uskomushoito”-termin käytöstä. Tukes on pyytänyt Kotukselta näkemystä siitä, onko termien ”uskomushoito” ja ”uskomuslääkintä” käyttö hyvää ja asiallista virkakieltä. Lisäksi Tukes on tiedustellut, onko Kotuksen tiedossa, että aiheeseen liittyvästä termistöstä olisi käyty hiljattain keskustelua hyvän virkakielen näkökulmasta. Kotus on vastauksessaan 22.12.2022 ensinnäkin todennut, että yleiskielen sanavarantoa kuvaavassa *Kielitoimiston sanakirjassa* on hakusanat ”uskomushoito” ja ”uskomuslääkintä”, sekä että uskomuslääkinnän selite kuuluu seuraavasti: ”Tieteelliseen tutkimukseen perustuvan lääkinnän ulkopuolelle jäävät hoitomenetelmät, vaihtoehtolääkintä”.

Edelleen vastauksessa on todettu, että *Duodecimin* julkaisema *Lääketieteen termit* kuvaa lääketieteen sanastoa, ja että termistön asiantuntijatahona on Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin *Lääketieteen sanastolautakunta*. Vastauksen mukaan sana ”uskomuslääkintä” määritetään sanastossa seuraavasti: ”uskomushoito, vaihtoehtolääkintä, vaihtoehtoiset hoitomuodot hoito/hoito- ja diagnosimenetelmät, jotka perustuvat tieteellisen tiedon kannalta toteen näyttämättömiin tai virheellisiin uskomuksiin”.

Vastauksessaan Tukesille Kotus on ilmoittanut, että sanoja ”uskomushoito” ja ”uskomuslääkintä” voi käyttää asiatekstissä. Vastauksessa Kotus viittaa edellä kuvattuihin sanojen selitteisiin ja toteaa, että niissä on myös toisia ilmauksia samoille asioille (esim. vaihtoehtolääkintä). Kotuksen vastauksen mukaan sanojen käytössä on kuitenkin aina syytä varmistua siitä, etteivät tieteelliseen tutkimukseen perustuvat hoitomenetelmät ja lääkintämuodot sekoitu muihin eikä epätieteellisen ja tieteellisen eroa hämärretä tarkoituksellisesti.

Selvityksessä Tukes ilmoittaa katsojansa, että kuluttajaturvallisuuslain valvontaviranomaisena se ei ole oikea taho rajoittamaan tai karsimaan alan termistöä tilanteessa, jossa Kotus on jo määritellyt asiallisen virkakielen ja termikeskustelun ristiriitaisuus on kaikkien osapuolten tiedossa. Tukesin mukaan ”uskomushoito”-termi on asianmukainen ja kuvaa sellaisia palveluja, joiden teho ei perustu tieteellisesti osoitettuun näyttöön vaan uskoon

tai uskomukseen niiden toiminnasta. Edelleen Tukes katsoo, että käsiteparina ”vaihtoehto- ja uskomushoidot” on neutraali sanapari kuvaamaan kokonaisuutta, jota sillä tarkoitetaan, ja se havainnollistaa asianmukaisesti kentan laajuutta.

OIKEUSASIAMIES: KANTELU EI ANNA AIHETTA ENEMPIIN TOIMENPITEISIIN

APULAIISOIKEUSASIAMIES Maija Sakslinin arvioinnissa todetaan, että perustuslain 109 §:n mukaan oikeusasiamiehen tulee valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa. Tehtäväänsä hoitaessaan oikeusasiamies valvoo perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumista.

Perustuslain 21 §:ssä turvattuun hyvään hallintoon kuuluu muun muassa hallintolain 9 §:ssä säädetty hyvän kielenkäytön vaatimus. Säännöksen 1 momentin mukaan viranomaisen on käytettävä asiallista, selkeää ja ymmärrettävää kieltä.

Hallintolain perustelujen (HE 72/2002 vp. s. 64) mukaan momentissa mainittuihin asiallisen, selkeän ja ymmärrettävän kielenkäytön vaatimuksiin kuuluu sellainen ilmaisutapa, jonka perusteella hallinnon asiakkaan voidaan olettaa yksiselitteisesti ymmärtävän asian sisällön ja saavan siitä asian laatuun nähden riittävästi tietoa. Säännös edellyttää esitystavalta siten sekä kielellistä selkeyttä että sisällöllistä ymmärrettävyyttä. Kielenkäytön asiallisuus merkitsee myös sitä, ettei hallinnon asiakkaaseen kohdisteta loukkaavia tai väheksyviä sanontoja. Perustelujen mukaan säännös edellyttää, että päätös ja muut viranomaisen laatimat asiakirjat, tiedotteet ja ohjeet laaditaan hyvällä ja ymmärrettävällä kielellä. Edelleen todetaan, että säännöksen soveltamisala rajoittuu kuitenkin kielelliseen ilmaisutapaan, eikä sillä ole tarkoitettu asettaa erityisiä muotovaatimuksia viranomaisen laatimien asiakirjojen ja tiedotteiden ulkoasulle.

Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin antoi vastauksensa 5. heinäkuuta 2024.

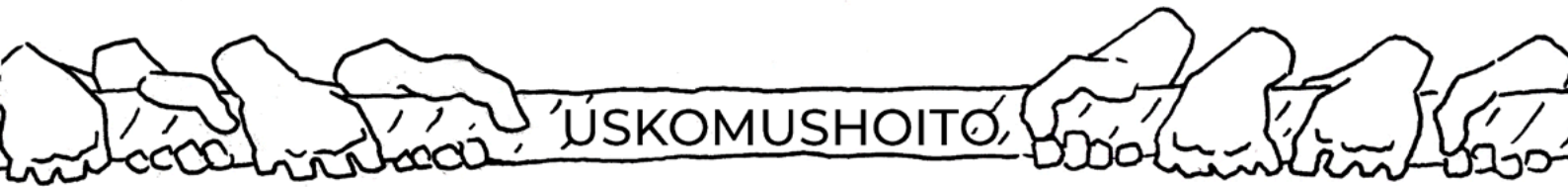
Oikeusasiamies Maija Sakslin toteaa, että sosiaali- ja terveysministeriö asetti vaihtoehtohoitoja koskevan lainsäädännön tarpeita selvittävän työryhmän ajalle 1.6.2008 – 31.3.2009. Työryhmän tehtävä oli selvittää täydentäviin hoitoihin ja vaihtoehtohoitoihin liittyvän lainsäädännön tarvetta. (Vaihtoehtohoitoja koskevan lainsäädännön tarpeita selvittäneen työryhmän raportti. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2009:17.) Työryhmä ehdotti, että toisessa vaiheessa ryhdyttäisiin valmistelemaan vaihtoehtohoitoja koskevaa lainsäädäntöä. Vaihtoehtohoitoja koskeva laki sisältäisi edellä mainittujen rajoitussäännösten lisäksi muun muassa vaihtoehtohoitojen määrittelyn. Työryhmä totesi mietinnössään muun ohella seuraavaa.

”Valtaosa vaihtoehtohoidoista voidaan ryhmitellä käytetyn menetelmän tai selitetyn vaikutustavan mukaan, mutta on myös lukuisia hoitomuotoja, joita ei voida luokitella. Osa hoidoista liittyy kokonaisideologioihin (mm. homeopatia, antroposofinen lääkintä), osassa käytetään fysikaalisia menetelmiä (manipulaatiohoidot, hieronta-, voimistelu ja asentohoidot, vesija ilmastohoidot ym.) ja osassa aistivälitteisiä menetelmiä (mm. aromaterapia, väri-, taide- ja musiikkiterapia). Osa hoidoista perustuu kasvien lääkkeellisiin vaikutuksiin, ja osa erilaisiin ruokavalio-, vitamiini-, hivenaine- ja paastohoitoihin. Elimistön puhdistamiseen sanotaan pyrittävän mm. erilaisilla suoliston tyhjennyshoidoilla ja kuppauksella. Monilla hoitomuodoilla kerrotaan vaikuttavan elimistön energjavirtoihin (mm. bioenergiaterapiat, rytmiterapiat). Ns. refleksiterapioihin luetaan mm. akupainelu, akupunktio ja vyöhyketerapia. Osa vaihtoehtohoidoista perustuu taas pelkästään psyykkiseen vaikutukseen, joista äärimuotoja lienevät erilaiset henkiparannukset. Osa niistä on taas lähellä virallisen lääkinnän käyttämiä psykoterapioita ja -analyysia sekä suggestiohoitoja. Osa vaihtoehtohoitomenetelmistä taas ei todennäköisesti koskaan saa kuin marginaalisen pienen joukon puolestapuhujikseen. Suomessa vaihtoehtohoitojen profiiliin on katsottu eroavan ainakin jossain määrin muun Euroopan tilanteesta, jossa pääasiallisia muotoja ovat homeopatia, manuaaliset hoidot ja akupunktio. Suomalaisia perinnehoidoja ovat kuppaus ja jäsenkorjaus. Esimerkiksi kuppausta ei juuri tavata muualla Euroopassa. Vaihtoehtohoitoja ovat käyttäneet ja kehittäneet sekä terveydenhuollon ammattihenkilöt että muut.” (s. 13)

Käytettävistä käsitteistä työryhmä totesi seuraavaa.

”Vaihtoehtohoitojen alueella on tyypillistä käsitteiden runsaus. Suomalaisessa keskustelussa termi ’vaihtoehtohoidot’ on yleisin käytössä oleva termi, mutta sen rinnalla käytetään myös termejä ’täydentävät hoidot’ ja ’uskomushoidot’. Englanninkielisessä kirjallisuudessa ja tutkimuksessa käytetään termiä ’täydentävä ja vaihtoehtoinen lääkintä’ (complementary and alternative medicine, CAM).

Vaihtoehtohoito mielletään yleensä ilmiöksi, joka asettuu virallisen terveyden- ja sairaanhoidon valtakulttuurin ulkopuolelle. Vaihtoehtohoidoilla tarkoi-

PETE HARJU

tetaan yleensä hoitoja ja taudinmääritysmenetelmiä, jotka eivät perustu lääketieteelliseen tietoon, eikä niiden tehoa tai toimivuutta ole osoitettu tutkimuksin. Luottamus vaihtoehtohoitoihin perustuu usein asiakkaan tuntemuksista tehtyihin päätelmiin.

'Täydentävä hoito' -käsite on erilainen kuin vaihtoehtohoito; siinä on vähemmän jyrkkä vastakkainasettelu suhteessa viralliseen terveydenhoitoon ja lääketieteeseen. Suuri osa potilaista käyttääkin vaihtoehtohoitoja juuri täydentävässä mielessä, he hakevat apua vaivoihinsa useilta eri tahoilta liikkuen joustavasti erilaisten hoitomuotojen välillä.

Vaihtoehtohoidoiksi katsotaan monenlaisia hoitomenetelmiä, jotka eivät ole yleensä osa vallitsevaa terveydenhuoltoa. Joitain vaihtoehtohoitomuotoja voi tosin joissain maissa sisältyä myös viralliseen terveyspalvelujärjestelmään. Vaihtoehtohoitojen käyttäjät pitävät niitä yleensä ennaltaehkäisevinä, hoitavina tai terveystä ja hyvinvointia edistävinä.

Termi uskomushoito on syntynyt aikakauskirja Duodecimin (1995) sanakilpailun tuloksena. Uskomuslääkintä viittaa siihen, että hoidot eivät kuulu tieteellisen tutkimuksen piiriin. Uskomushoito tai uskomuslääkintä -termiä näyttävät Suomessa käyttävän etenkin vaihtoehtohoitoihin kriittisesti suhtautuvat henkilöt. 'Uskomuslääkintä' viittaa kaikkiin sellaisiin hoitoihin ja menetelmiin, joita käytetään sairauden parantamiseen tai diagnostiikkaan ja joiden teho perustuu uskomuksiin eikä tieteelliseen näyttöön niiden tehokkuudesta. Vaihtoehtohoitojen edustajat suhtautuvat kriittisesti termin käyttöön.

Viralliseen lääkintään kuulumatonta lääkintää kutsuttiin 1970-luvulla 'luonnonlääkinnäksi' tai 'luontaislääkinnäksi'. Käsitteillä tarkoitettiin rohdosvalmisteiden ja kansanomaisten hoitojen käyttöä sairauksien hoitoon ja ehkäisyyn. Luontaislääkinnän nousu kytkeytyi 1960-luvun Yhdysvalloissa niin sanottuihin vaihtoehtoliikkeisiin, ja tämän vuoksi 'luontaislääkinnän' nimitykseksi tuli yleisesti käyttöön sana 'vaihtoehtolääkintä'. Käsitteet 'luontaisterapia' ja 'luontaishoito' viittaavat luonnonmukaisiin hoitoihin, jotka kattavat vain osan vaihtoehtohoitojen kentästä.

Työryhmä on toimeksiantonsa mukaisesti päättänyt käyttämään tässä muistiossa termiä 'vaihtoehtohoito'. Työryhmä ei ole tehtäväksiannon huomioon ottaen rajautunut käsittelemään vain joitakin hoitomuotoja, vaan termi 'vaihtoehtohoito' on ymmärretty laajasti. Toimeksiantonsa mukaisesti työryhmä on kuitenkin keskittynyt potilasturvallisuuden kannalta keskeisiin ongelmiin ja niiden perusteella tekemiinsä johtopäätöksiin ja ehdotuksiin." (s. 15–16.)

Vastauksessaan apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin toteaa, että ylimpänä laillisuusvalvojana hänen tehtävänänsä ei ole ottaa kantaa siihen, mitä termiä on tai olisi perusteltua nyt kysymyksessä olevassa yhteydessä käyttää, vaan arvioida viranomaisen menettelyn lainmukaisuutta sen käyttäessä asiassa esitetystä viestinnässään kantelijoiden väheksyväksi ja loukkaavaksi kokemaa termiä "uskomushoito".

"Katson, ettei Tukesin menettelyä asiassa voida pitää lainvastaisena. Totean kuitenkin, että käsitykseni mukaan hyvän kielenkäytön vaatimuksen täyttäisi paremmin se, että Tukes käyttäisi sosiaali- ja terveysministeriön tavoin käsitettä 'täydentävä- ja vaihtoehtoinen hoito' tai sosiaali- ja terveysministeriön asettaman työryhmän käyttämää käsitettä 'vaihtoehtohoito'. Kantelu ei anna puoleltani aihetta enempiin toimenpiteisiin."

TUKES: EI AKUUTTEJA TOIMENPITEITÄ

SUOMEN TERVEYSTUOTEKAUPPIAIDEN LIITTO RY oli tyytyväinen eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian vastaukseen, jonka mukaan hyvän kielenkäytön vaatimuksen viranomaisviestinnässä täyttäisi paremmin termit "täydentävä- ja vaihtoehtoinen hoito" tai "vaihtoehtohoito". Liiton toiminnanjohtaja **Mika Rönkkö** piti oikeusasiamiehen kanslian ehdotusta hyvänä ja rakentavana.

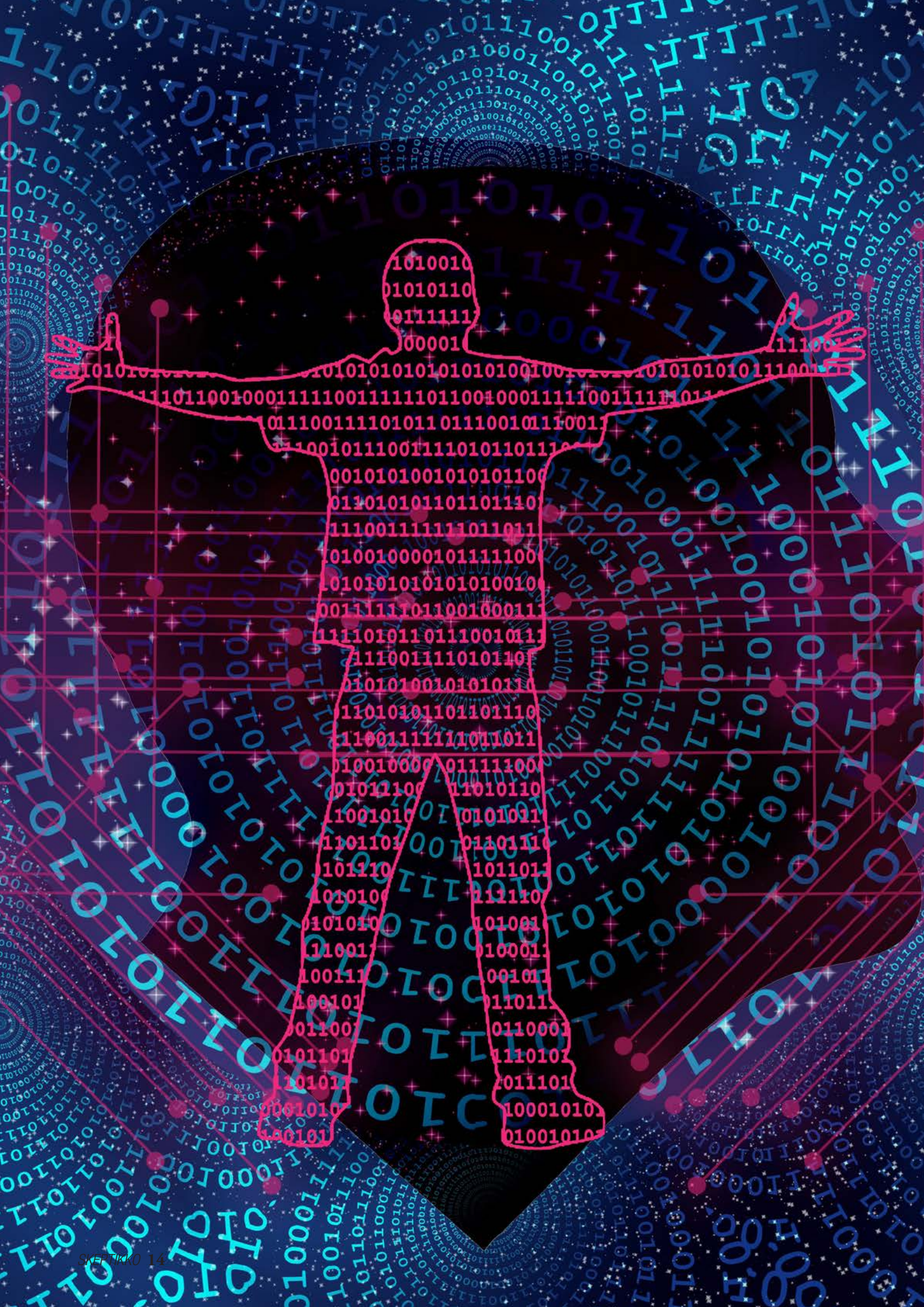
"Tämä on askel kohti asiallisempaa ja täydentävien hoitojen ammattilaisia ja alan yrittäjiä kunnioittavampaa viestintää. Toivomme, että Tukes ottaa oikeusasiamiehen kanslian vastauksen huomioon ja mukauttaa viestintäänsä sen mukaisesti", Rönkkö sanoi lehdistötiedotteessa 8.7.2024

Eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisu ei aiheuttanut Tukesissa akuutteja toimenpiteitä. Tukesista kerrottiin STT:lle, että se aikoo vastauksesta huolimatta käyttää jatkossakin verkkosivuillaan ilmaisua "vaihtoehto- ja uskomushoidot". Tukesin ryhmäpäällikkö **Janne Niemelä** sanoi ratkaisussakin todettavan, ettei Tukesin menettely ole lainvastainen. Tukesissa vedotaan siihen, että oikeusasiamies ei suoraan ohjeistanut muuttamaan terminologiaa. "Tähän saakka olemme nähneet tarpeelliseksi käyttää kaksiosaista termiä, jotta se kattaisi koko laajan alan kokonaisuudessaan", Niemelä totesi (Suomenmaa 17.7.2024).

Myöhemmin samana päivänä Suomen Terveystuotekauppiain Liitto kertoi STT:n uutisissa (17.7.2024), että alan yhdistykset harkitsevat Tukesin toiminnasta kantelua Euroopan komissiolle.

Lähde:

Apulaisoikeusasiamiehen ratkaisu asiassa EOAK/2946/2023.

Tiede, tulkinta ja ideologiat

Tieteellisen tiedon hankinta on todennäköisesti paljon monimutkaisempaa kuin tähän asti on ajateltu. Tervettä skeptisyyttä tarvitaan.

JANI SINOKKI

NIIN KUTSUTTU TOISTETTAVUUSKRIISI on noussut tiedeuutisten vakioaiheeksi. Toistettavuuskriisillä tarkoitetaan havaintoa siitä, että jopa valtaosaa empiiristen tutkimusten tuloksia ei kyetä toistamaan, kun koe tehdään uudelleen eri tutkijoiden toimesta. Usein tutkijat saavat aiemmista tutkimuksista eroavia johtopäätöksiä myös silloin, kun he käyttävät täsmälleen samaa havaintodataa kuin noiden edeltävien tutkimusten tekijät.

Toistettavuuskriisi alkoi ihmistieteistä, eritoten psykologiasta, mutta on nyt laajentunut myös luonnontieteisiin. Kun uudessa paljon puhuttaneessa kokeessa 246 biologille annettiin sama datajoukko tarkasteltavaksi, he päätyivät varsin erilaisiin johtopäätöksiin. Tutkimuksen tekijöiden mukaan tutkimus osoittaa ainakin sen, että pienetkin erot analyysiä koskevissa valinnoissa tuottavat suuria eroja johtopäätöksissä.¹

Tärkein johtopäätös, jonka tutkijat vetävät on se, että minkään tutkimuksen johtopäätöstä ei tulisi pitää faktuaalisena, vaan yhtenä mahdollisena tulkintana saatavilla olevasta aineistosta.² Kilpailevia tulkintoja on aina monia, joista useimmat ovat hyvin perusteltuja itsessään. Tutkijat ehdottavat myös, että tutkijoiden tulisi jo omissa julkaisuissaan nostaa esiin erilaisia tulkintavaihtoehtoja, jotta johtopäätösten riippuvaisuus tutkijoiden tekemistä taustaoletuksista tulisi paremmin esiin.

Toistettavuuskriisi ei siis ehkä lopulta olekaan tieteen kriisi, vaan pikemmin ilmentymä inhimillisen tiedonhankinnan monimutkaisuudesta ja rajoitteista.

Tässä kirjoituksessa nostan esiin syitä, joiden valossa meidän olisi syytä suhtautua hyvin epäluuloisesti väitteisiin siitä, että tieteellinen tieto, saati yksittäiset tutkimukset, ovat meidän tulkinnoistamme riippumattomia.

Huomautan, että mitään tässä kirjoituksessa ei pidä ottaa vahvan totuusrelativismin puolustuksena. Vaikka lopulta olisi niin, että totuus tutkimustemme kohteista on aina epämääräistä ja altis kilpaileville tulkinnoille, ei tästä seuraa, että kaikki esitetyt tulkinnot näkemykset olisivat yhtä hyvin perusteltuja. Relativismia suurempana uhkana pidän kuitenkin dogmaattista suhtautumista omaan oikeassa olemiseen, joka johtaa erimielisten mustamaalaamiseen ja tieteellisten kysymysten tarpeettomaan politisoitumiseen.

TULKINNAN EPÄMÄÄRÄISYYS

ERÄS 1900-LUVUN MERKITTÄVIMMISTÄ tieteenfilosoifeista, **W.V.O. Quine**, on tunnettu erityisesti kääntämisen epämääräisyyttä koskevasta teesistään.³ Vaikka teesi kos-

kee nimellisesti yhden kielen lauseiden kääntämistä toiselle kielelle, se on paljon syvempi tieteen filosofinen näkemys havaintojen ja tulkintojen välisestä suhteesta.

Quinen mukaan mikä tahansa havaintojoukko oikeuttaa lukemattoman määrän kilpailevia, keskenään yhteensovimattomia tulkintoja. Mikään datajoukko ei siis tee yhtä ainoaa tulkintaa oikeaksi tai parhaaksi tulkinnaksi tuosta datasta. Aina kun data on rajallista ja tulkitsijat eivät ole kaikkietäviä olioita, on looginen totuus, että tällainen monitulkintaisuus seuraa.

Eräs olennaisimpia Quinen väitteitä on se, että havaintodatan tulkinnan mielekkäisyys riippuu vahvasti niistä taustaoletuksista, joita tulkitsijalla on – tämän omaksumasta taustateoriasta. Olipa kyseessä sitten henkilökohtaiset näkemykset tai tieteellinen analyysi, saatavilla oleva informaatio pitää jäsentää ja eri tiedonsirpaleille pitää antaa erilaisia merkityksiä. Riippuen siitä, mitä seikkoja tulkinnassa painotetaan tai pidetään muita seikkoja merkittävämpänä, myös datasta seuraavat päätelmät muuttuvat.

Edellä mainittu biologien analyysejä koskeva tutkimus osoittaa vahvasti samaan suuntaan. Eri tutkijat painottavat analyysissään erilaisia yksittäisiä tekijöitä eri tavoin, siis katsovat niiden keskinäisen merkityksen olevan erilainen. He joutuvat myös turvautumaan valistuneisiin arvauksiin sekä arvoista että eri tekijöiden vaikutuksista silloin, kun riittävää tietoa ei ole saatavilla, ja nämä oletukset saattavat erota tutkijoiden välillä merkittävästi. Kaikista eroista tutkijoiden taustaoletuksissa seuraa se, että se suuri kuva, jonka yksi tutkija muodostaa havaintoaineistosta käyttäen samoja tieteellisiä metodeja kuin muut, voi olla hyvin erilainen kuin se, johon toiset päätyvät.

IDEOLOGIA

IDEOLOGIALLA ON SANANA nykyisin paha kaiku. Tuo negatiivinen vivahde johtuu ennen muuta **Karl Marxin** filosofiasta. Hänelle poliittiset ideologiat olivat kuin vääristävät linssit, joiden läpi ei voinut nähdä yhteiskunnallista todellisuutta sellaisena kuin se todella oli. On ehkä hie- man ironista, että monien nykyajattelijoiden mielestä juuri Marxin oma filosofinen teoria on oppikirjaesimerkki tällaisesta havaintoja vääristävästä ideologiasta.

Politiikan teoreetikko **Michael Freeden** käyttää sanaa *ideologia* erilaisessa merkityksessä. Hänelle poliittinen ideologia on tulkintaviitekehys, jonka läpi poliittista todellisuutta tarkastellaan. Se toimii siis

Freedenillekin linsseinä, joiden läpi katsottuna erilaiset politiikat ja poliittiset käsitteet – vapaus, tasa-arvo, rasismi – saavat erilaiset merkitykset.⁴

Olennaista Freedomin näkemyksessä on kuitenkin se, että ideologia ei ole jotain, joka vaivaa vain joitakuita, ja josta voi vapautua. Meillä kaikilla on ideologia siinä merkityksessä, jossa Freedom sanaa käyttää. Ideologia on se poliittinen taustateoria, jonka puitteissa me tulkitsemme maailman tapahtumia ja saamaamme informaatiota. Ideologia eroaa henkilökohtaisesta yksilöllisestä näkökulmasta siinä, että ideologiat ovat sosiaalisesti jaettu tapoja tulkita asioita. Eroja esimerkiksi vasemmiston ja oikeiston välillä voidaan ymmärtää tulkintaerimielisyyksinä, jotka koskevat esimerkiksi tasa-arvon luonnetta ja kohdetta, sen yhteiskunnallisen toteutumisen ehtoja, sekä arvoja, joita tasa-arvon käsitteeseen liitetään.

Freedomin ajatus poliittisista ideologioista yhteiskunnallisessa toiminnassa on hyvin samankaltainen kuin Quinen näkemys tieteentekijöiden tarvitsemista taustateorioista. Molempien mukaan kaikki data, jota saamme – aistein, lukemalla, tai mittalaitteistolla keräämällä – ei ole faktuaalista sinänsä, vaan se edellyttää tulkintaa. Molempien mukaan tulkinnat puolestaan ovat vahvasti tulkitsijan aiempien sitoumuksien ja oletusten ohjaamia.

Poliittisissa, mutta usein tiedettäkin koskevissa kiistoissa unohtuu se, että kilpailevat tulkinnat voivat olla *omista lähtökohdistaan* katsottuna varsin hyvin perusteltuja. Taustateoriamme muodostavat kokonaisia verkostoja, jotka saattavat olla sisäisesti johdonmukaisia, vaikkeivät olisikaan yhteensopivia kilpailevien teorioiden kanssa. Usein käy niin, että kriittisten huomioiden esittäjä ei ota huomioon sitä, että myös hänen näkemyksensä on vain yksi taustateoriariippuvainen tapa katsoa asiaa.

Kriitikko erehtyy uskomaan, että muiden eroavat tulkinnat ovat vääristävien lasien aikaansaannosta, mutta omiin tulkintoihin vaikuttavia seikkoja aina taustaoletuksista käytettyjen käsitteiden määritelmiin ja eri asioille annettuihin painotuksiin ei reflektoida kriittisesti. Muiden silmillä olevat lasit on helppo nähdä, mutta omien olemassaolo unohdetaan.

NÄKÖKULMAHARHAT

ONGELMAT, JOTKA VAIVAavat empiirisen data tulkintaa sekä poliittisia kiistoja, näyttävät kumpuavan lopulta yksilöllisen ajattelun luonteesta. Viimekädessä meillä jokaisella on oma ”taustateoria”, jonka puitteissa tulkitsemme kaikkea ympärillämme tapahtuvaa. Tämä on henkilökohtainen maailmantulkintamme, oletuksemme siitä, miten maailma ja ihmiset yleisesti toimivat. Maailmantulkintamme puolestaan on vahvasti riippuvainen omasta henkilöhistoriastamme, kokemuksistamme ja taipumuksistamme, mutta myös omasta tulkintatilanteestamme.⁵

Tutkimusten mukaan jopa oma aineenvaihdunnallinen tilamme vaikuttaa vahvasti reaktioihimme, ja myös silloin, kun yritämme tietoisesti pysyä puolueettomina. Esimerkiksi tuomarit antavat tilastojen valossa ankarampia tuomioita ennen lounasta kuin sen jälkeen, mikä ilmiönä on jo syytettyjen oikeusturvan sekä tuomioiden johdonmukaisuuden kannalta ongelmallista. Toisaalta mies-

tuomareiden antamat tuomiot seksuaalirikoksista ovat lievämpiä kuin naistuumareiden. Tätä selittää osin se, että sukupuoli ja siihen liittyvät kokemukset ohjaavat empatia-kykyämme vahvasti. Miestuumarin on helpompi kuvitella itsensä miehen asemaan kuin naisen, ja koska valtaosassa tapauksia mies on syytetty ja rikoksen uhri nainen, vaikuttaa tämä tiedostamaton näkökulmariippuvuus tapausten punnintaan silloinkin, kun tuomari yrittää tarkastella asiaa vain faktojen valossa.

Objektiivisuusharha on omaan näkökulmaamme kiinteästi liittyvä taipumuksemme kuvitella, että me havaitsemme maailman sellaisena kuin se todella on. Meidän näkökulmastamme asiat näyttäytyvät kuin itsessään ja välittömästi, ja oletamme, että oma näkökulmamme on vapaa virheistä ja vinoumista. Omat tunteemme – kuten ärtymys, joka herää, kun joku muu on eri mieltä kanssamme – käsitämme yhtä lailla luotettaviksi indikaattoreiksi siitä, miten maailma todella on.

Puolueellisuusharha on puolestaan ilmiö, jossa arvioimme muiden näkemyksiä varsin eri kriteereillä kuin omaa näkemystämme. Erimielisyyksien syntyessä etsimme syytä usein muiden uskomuksista, jotka ovat huonosti muodostettuja, tunteista johtuvia tai ideologisesti vääristyneitä. Omaa käsitystämme harvoin refleктоimme, koska kärsimme objektiivisuusharhasta – meidän näemme, miten asiat todella ovat. Olemme valmiita pitämään muita typeryysinä usein, itseämme hyvin harvoin.

Yhdessä nämä kaksi harhaa tuottavat vahvan asymmetrian siihen, miten arvioimme omiamme ja muiden näkemyksiä. Vaatii ponnistelua ylittää tämä epäsuhta, ja tunnistaa se, että omat näkemykset ovat todella riippuvaisia aiemmin hyväksytyistä uskomuksista ja oletuksista sekä omasta henkilöhistoriastamme. Samoin vaivaa vaatii sen ymmärtäminen, että väärässä oljoiden meissä herättämä ärtymys kertoo todellisuudessa vain siitä, että jokin on ristiriidassa hyväksymiemme näkemysten kanssa (mikä on toki hyödyllinen tunne sinänsä). Asioiden totuuteen tuntemuksemme eivät kuitenkaan ole missään suhteessa, vaikka usein niin näytämme uskovat.

VINOUMAT, IDEOLOGIA JA SKEPTISYYS

EDELLÄ KUVATTU VINOUMA näyttää hyvin keskeiseltä monissa tämän hetken tunteita herättävissä kiistoissa. Kiistojen osapuolet ”kulttuurisodissa” tai tieteen kriisejä koskevissa kysymyksissä leimaavat herkästi vastapuolen näkökulman ideologiseksi (Marxin tarkoittamassa merkityksessä). (Toiminta, jota en tässä tarkastele, on kokonaisten ihmisryhmien esittäminen kuin kyse olisi ihmisten sijaan ideologiasta, joka tyypillisesti on näiden ihmisryhmien epäinhimillistämistä.)

Asetelma on ongelmallinen ainakin siksi, että tällöin näyttää jo etukäteen lukkoon lyödyltä, että vastapuoli on väärässä tai jopa tahallaan vääristelee asioita. Keskustelulle ja toisen näkökulman todelliselle ymmärtämiselle – mitä jopa muiden asiaperusteinen kritisointi edellyttää – jää tällöin varsin vähän tilaa.

Erityisen ongelmallista on, jos muita ideologisista vinoumista syyttävä ei tunnista omien tulkintojensa riippuvuutta omista taustaoletuksistaan. Tällöin muiden tutkimuksia

ei enää tarkastella esimerkiksi sen perusteella, kuinka hyvin niiden metodologia soveltuu sellaisten kysymysten ratkaisuun, jota ne yrittävät tutkia. Erityisesti tieteellisten teorioiden tapauksessa keskustelu muuttuu tällöin pelkäksi poliittiseksi päätökseksi, ja oma oikeassa oleminen dogmaattiseksi asenteeksi.

Tervettä skeptisyyttä tarvitaan. Kuten yllä todettiin, tieteellisen tiedon hankinta on todennäköisesti paljon monimutkaisempaa kuin tähän asti on ajateltu. Oman tietokymme rajoituksiin on syytä suhtautua nöyrästi. Suurin kiistoihin sekä tieteessä että politiikassa – erityisesti sellaisiin, joissa esitetään kattavia, mutta epämääräisiä yleistyksiä yhden osapuolen ideologisuudesta – kannattaa suhtautua edellä esitettyjen seikkojen valossa maltillisesti.

Hyvä lähtöoletus lienee, että erimielisyyksien taustalta löytyy aina merkittäviä eroja taustateorioissa. Nuo erot on syytä pyrkiä selvittämään kunnolla ennen yritystä ratkaista kiista jommankumman osapuolen hyväksi, koska ilman tätä tietoa teemme ratkaisumme todennäköisestä lähinnä omien vinoumiemme perusteella.

Tärkeää on myös antaa kiistojen osapuolten puhua omasta puolestaan. Erityisesti yksien syytöksiin siitä, että kiistan vastapuoli on ideologisesti motivoitunut kannattaa suhtautua vahvasti epäillen – juuri näinhän vastapuolen voi olettaakin asian esittävän, jos tämä on itse vahvasti asianosaisena. Totta se ei välttämättä silti ole, se voi olla myös läpeensä virheellinen tulkinta erimielisyyden todellisista syistä.

LOPUKSI

ON TÄRKEÄÄ HUOMATA, että tutkijoiden tai tutkimusalojen ideologiaksi mustamaalaaminen on selkeä argumentaatiovirhe. Ideologinen motivaatiohan (Marxin näkemys ohittaen) ei sinänsä ole missään systemaattisessa suhteessa siihen, että johtopäätöksenä esitetty näkemys olisi epätosi tai huonosti perusteltu. Ei myöskään ole perusteltua olettaa, että ideologisesti motivoitunut tutkija ei noudattaisi tavallista tieteellistä metodologiaa tai että ideologinen motivaatio suoraan tekisi tutkimuksen kyseenalaiseksi.

Ideologisesti motivoitunut tutkija saattaa jopa erityisellä herkkyydellä huomioida sen, että omat sitoumukset hyvin todennäköisesti vaikuttavat tulkintoihin ja johtopäätöksiin. Tähän seikkaan tutkijayhteisö on vasta heräämässä, kuten alussa esiin nostettu biologisten tulkintoja koskeva tutkimus osoittaa. Puolueettomuus on yllättävän vaikeaa, mutta sitä suuremmalla syyllä sitä on tavoiteltava.

Koska näkemyksemme välttämättä ovat riippuvaisia taustateorioistamme ja omaksumistamme maailmantulkintoista, ja todistettavasti objektiivisuus- ja puolueellisuusharhat ovat meille luontaisia ajatusvinoumia, meidän ehkä pitäisi olla huolissamme erityisesti niistä tutkijoista ja vaikuttajista, jotka väittävät näkevänsä muita paremmin asioiden todellisen laidan, ja uskovat olevansa vapaita kaikista vinoumista, mutta kuitenkin innokkaasti syyttelevät niistä muita.

Viitteet

1. Anil Oza, "Reproducibility Trial: 246 Biologists Get Different Results from Same Data Sets", *Nature* 622, nro 7984 (12. lokakuuta 2023): 677–78, <https://doi.org/10.1038/d41586-023-03177-1>.
2. Elliot Gould, Hannah Fraser, ja Timothy H. Parker, "Two Questions, Hundreds of Scientists, No Easy Answers: How Small Differences in Data Analysis Make Huge Differences in Results", *The Conversation*, 30. lokakuuta 2023, <http://the-conversation.com/two-questions-hundreds-of-scientists-no-easy-answers-how-small-differences-in-data-analysis-make-huge-differences-in-results-216177>.
3. Willard van Orman Quine, *Word and Object* (MIT Press, 1960), luku 2, <https://mitpress.mit.edu/9780262670012/word-and-object/>.
4. Michael Freeden, *Ideologies and Political Theory: A Conceptual Approach* (Oxford University Press, 1998), <https://doi.org/10.1093/019829414X.001.0001>;
5. Heidi L. Maibom, *The Space Between: How Empathy Really Works* (Oxford University Press, 2022), luku 2.

Kirjoittaja toimii filosofian tutkijana Turun yliopistossa. Hänen tutkimusprojektinsa "Apes of Wrath?" tarkastelee vihaan liittyviä mielenfilosofisia kysymyksiä ja vihamielisyyteen liittyviä ajatusvinoumia ja sokeita pisteitä.

KOKOUSHUTSU

**Skepsis ry:n sääntömääräinen syyskokous pidetään
torstaina 21. marraskuuta 2024 klo 18
Tieteiden talo, sali 208 (Kirkkokatu 6, 00170 Helsinki).**

Syyskokouksen esityslista: 1. Kokouksen avaus 2. Valitaan kokouksen puheenjohtaja, sihteeri, kaksi pöytäkirjantarkastajaa ja kaksi ääntenlaskijaa 3. Todetaan kokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus 4. Hyväksytään kokouksen esityslista 5. Vahvistetaan toimintasuunnitelma, tulo- ja menoarvio sekä jäsenmaksun suuruus seuraavalle kalenterivuodelle 6. Valitaan hallituksen puheenjohtaja ja muut jäsenet 7. Valitaan kaksi toiminnantarkastajaa ja heille varatoiminnantarkastajat 8. Tiedotus ja muut esille tulevat asiat 9. Kokouksen päättäminen

Skepsis ry:n hallitus

Tiedoksi myös, että Skepsiksen uudesta FloApps-jäsenrekisteristä lähettämämme sähköpostit saapuvat osoitteista flo-members@floapps.com, broadcast@floapps.com, post@invoices.floapps.com tai notifications@events.floapps.com

Siionin viisaiden pöytäkirjoille päivitetty versio?

SIIONIN VIISAIDEN PÖYTÄKIRJAT on eräs tunnetuimmista kirjallisista väärennöksistä ihmiskunnan historiassa. Venäjän keisarikunnan salaisen poliisin tekele oli kopioitua ja hieman muunneltua tekstiä aikaisemmasta vuonna 1864 julkaistusta satiirisesta pamfletista. Vuonna 1905 julkaistut pöytäkirjat kertoivat kamalasta juutalaisten salajuonesta. He aikoivat tuhoata länsimaisen maailman. Kristilliset arvot ja valtajärjestelmät romahtaisivat Euroopassa, kun kulisseissa edistetäisiin korruptiota, pornografiaa ja materialismin arvoja. Pöytäkirjat tehtiin luultavasti pönkittämään tsaarin valtaa, kun sen lietsomalla mielialalla vastustettaisiin vallanastajia ja vallankumouksia. Antisemitismin polttoainena pöytäkirjat painettiin kierrätettäväksi yhä uudelleen muka aitoina. Nähdäänpä niitä levitettävän aitoina tänäänkin joissain internetin sopukoissa.

Pöytäkirjoista ilmestyi vähemmän tunnettu uudempi versio. Turkinsukuinen puolipaimentolaiskansa kasaarit on jäänyt historian havinaan. Kasaarien tarina on jäänyt erittäin puutteelliseksi. Tuota puutetta on täytetty rajulla spekulatiolla. 700- ja 800-lukujen käänteessä kasaarien parissa tapahtui kääntymistä juutalaisuuteen. Kulttuurillinen vaikutus on jäänyt tuntemattomaksi.

Aškenasijuutalaisten ja kasaarien yhteyttä spekuloiitiin ahkerasti juutalaisten sukuhistoriaharrastajien parissa 1970-luvulta lähtien. Geenitutkimuksen avulla päästiin vihdoinkin selvittämään, olisiko ns. kasaarihypoteesi paikkansapitävä. DNA paljasti, ettei aškenasijuutalaisten ja kasaarien välillä ollut sukupuun oksia.

Antisemitistien ja holokaustikieltäjien parissa tehtiin aivan toisenlaisia päätelmiä. **Arthur Koestler** kirjoitti, parapsykologian harrastamisen lomassa, *Kolmastoista heimo*-kirjan 1976. Koestlerin ideana oli poistaa rasistinen antisemitismi todistamalla etteivät eurooppalaiset juutalaiset olleet oikeasti seemiläisiä. Kirjan fanit kuitenkin väittivät aškenasijuutalaisten olevan väärää juutalaisia, jotka polveutuivat kasaareista. Eiväthän aškenasijuutalaiset täten olleet edes juutalaisia. Siksi antisemitistejä ei saisi väittää juutalaisvastaisiksi, vaikka he jatkoivat perinteistä antisemitismiiän. Keskustelua voi parhaimmillaan kuvata hämmen-täväksi. En suosittele sitä heikkohermoisille.

Samat piirit keksivät myös kasaarien hallitsijoiden olleen juutalaisia. Hallitsijat olivat läpeensä seksuaalisesti moraalittomia ja turmelivat omat sekä ympäröivät heimot. Varmat todisteet puuttuivat, mutta spekulatiolla sai aikaan hurjia tarinoita mm. eläimiin sekaantumisesta

tai babylonialaisesta rahamagiasta. Tarina muovautui ns. *kasaarien mafia* -nimiseksi salaliittoteoriaksi.

Tämän vuosituhannen puolella tarina pysyi pinnalla vain pienten kanavien puheissa ja suljetuissa keskustelupiireissä. Kunnes 2022 Venäjä hyökkäsi Ukrainaan. Telegram-sovelluksiin ilmestyi selityksiä hyökkäykselle. Yksi niistä perustui kasaarien historiaan nykyisen Ukrainan alueella. Väitteiden mukaan rappioituneiden kasaarien hallinta jatkuu vieläkin modernin Ukrainan kulisseissa. Venäjä nähdään Ukrainaa puhdistavana vastavoimana, joka vapauttaa kansan demoniselta vainolta. Klassiset uhkakuvat juutalaisista hallitsemassa maailmaa on saatu kohdistettua Ukrainaan.

Kovin moni ei välitä siitä, että samoilla kanavilla toistellaan Ukrainan olevan myös natsihallinnon alaisena. Joka on se yleisempi valhe, jota perustellaan mm. Azov-joukoilla. Kasaarimafia on niin ovela, että se kykenee manipuloimaan Ukrainaan natsihallinnon, pakottaa Venäjän hyökkäämään Ukrainaan ja samalla rampauttaa länsimaiden talouden. Se myös pyrkii tuhoamaan Iranin valtiona. Sekä aiheuttaa kriisin Gazassa. Lisäksi he suorittavat dna-manipulaatiota ja riivauksia vihollisheimojen parissa.

Esitetyt väitteet vaihtelevat yleisön ennakkoluulojen mukaan. Tärkeintä tarinoinnissa on vyöryttää syyllisyyttä Ukrainan harteille maailman turvallisuuspoliittisista ongelmista. Useita tunteja kestävät luennot aiheesta ovat kaikkien katseltavissa mm. Youtubessa.

Heinäkuussa tarina tuotiin isomman yleisön eteen. Yhdysvaltalainen poliittinen kommentaattori **Candace Owens** on päässyt USA:n tv-persoonien top-100 listalle. Hänellä on yli viisi miljoonaa seuraajaa Instagram-palvelussa ja 2,2 miljoonaa tilaajaa Youtube-kanavallaan. Owensin seuraajat ovat konservatiivisemmasta päästä kansakuntaa.

Owens toisti ohjelmassaan yleisimmät väitteet kasaarimafiasta: kamalat kasaarit hallitsevat nykyistä Ukrainaa, jotta pääsisivät tuhoamaan Venäjän. Ennustan, että vuoden loppuun mennessä Owensia fanittavat toistavat ja jakavat ahkerasti eteenpäin kasaarimafiasalaliittoteoriaan liittyviä videoita. Pienen piirin tiedossa, eli salatiedossa, olleet ideat pääsevät isomman yleisön luettavaksi. Siionin viisaiden pöytäkirjat saivat uuden päivitetyn version. Toivottavasti olen väärässä.

JUHA LEINIVAARA

Rationalistit risteilyllä

Project Freethought lanseerattiin Helsingissä

RATIONALIST INTERNATIONALIN johtaja **Sanal Edamaruku** lanseerasi Freethought-projektin 26.4.2024 *Spring of Reason and Exuberance* -konferenssin avajaisissa Helsingin keskuskirjasto Oodissa. Kolmipäiväinen konferenssi pidettiin Helsingin lisäksi Tallinnassa ja autolautalla.

Kunnianhimoista Freethought-suunnitelmaa vetää Rationalist International yhdessä brittiläisen *Freethought International Limitedin* ja joidenkin muiden kansainvälisesti tunnettujen organisaatioiden kanssa ympäri maailmaa.

”Maailmassa, jossa kriittinen tutkimus, rationaalinen ajattelu ja vapaa-ajattelu ovat yhä tärkeämpiä, Project Freethought on toivon ja edistyksen majakka. Aloitamme näiden arvojen edistämisen laajemmin kuin koskaan ennen, ja kutsumme kaikki mukaan tälle matkalle”, Edamaruku sanoo.

”SUURIN EDISTYS IHMISKUNNAN HISTORIASSA”

EDAMARUKUN MUKAAN Project Freethought ei ole vain yksi projekti – se on liike, jonka tavoitteena on mullistaa tapa, jolla lähestymme tietoa, skeptisyyttä ja sekularismia. Projektilla halutaan mm. saavuttaa:

- Dynaaminen julkaisujärjestelmä: Sovelluslupien kautta tarjotaan pääsy kaikkien tunnettujen valistuksen, kriittisen tutkimuksen, rationaalisen ajattelun ja vapaa-ajattelun teosten e-kirjoihin ja äänikirjoihin. Näin pyritään antamaan yksilöille työkalut, joita he tarvitsevat ollakseen kriittisessä vuorovaikutuksessa ympäröivän maailman kanssa.

- Koulutus: Kattavalla koulutusohjelmalla annetaan kansainvälisesti valituille 200 nuorelle joka vuosi ne tiedot ja taidot, joita tarvitaan monimutkaisten asioiden käsittelemiseen selkeästi ja järkevästi ja joiden avulla heistä voi tulla tulevaisuuden johtajia ja muutosagentteja.

- Globaalit työpajat ja seminaarit: On oleellista ymmärtää vuoropuhelun ja yhteistyön edistämisen tärkeys maailmanlaajuisesti. Siksi tarkoitus on järjestää eri puolilla maailmaa työpajoja ja seminaareja, joissa tuodaan yhteen erilaisia näkökulmia ja kokemuksia totuuden ja valistuksen tavoittelussa. Tapahtumia suunnitellaan paitsi teollisuusmaihin myös Afrikkaan, Etelä-Amerikkaan ja Aasiaan.

- Ateistien pelastustehtävä: Freethought-projektilla on suunnitelma tukea ja auttaa niitä ateisteja ja uskosta luopujia, joita vainotaan ja jotka ovat vaarassa omantuntonsa vuoksi.

- Kulttuurienvälisen vaihdon edistäminen: Projekti tunnustaa erilaisten näkökulmien syvällisen arvon osallistavamman ja ymmärtäväisemmän yhteiskunnan muovaamisessa. Dynaamisen kulttuurivaihdon avulla osallistujat voivat käydä mielekästä vuoropuhelua, jakaa yhteisiä arvoja ja tutkia eri taustoista tulevien ihmisten kokemuksia.

- Seka-avioliittojen ja -kumppanuuksien tukeminen: Projekti puoltaa rakkauden ja kumppanuuden juhlimista yhteiskunnallisista eroista riippumatta. Se tukee seka-avioliittoja ja kumppanuuksia ylittämään kastiin, uskontoon, kieleen ja rotuun liittyvät esteet. Tarjoamalla vankkoja oikeudellisia ja sosiaalisia tukijärjestelmiä projekti varmistaa, että yksilöt voivat käyttää oikeuttaan rakastaa vapaasti ja ilman syrjinnän pelkoa.

Rationalist International -sivujen mukaan tämä kunnianhimoisen hanke edustaa suurinta vapaa-ajattelun, rationalismin, skeptismin ja sekularismin edistystä ihmiskunnan historiassa.

Jotta visio voidaan muuttaa todeksi, projekti tarvitsee tukea. Se etsii tahoja, jotka voivat kehittää ja ylläpitää sen verkkoalustaa koulutusmateriaalien levittämiseksi. Se etsii opettajia ja projektipäälliköitä kouluttamaan opiskelijoita ja suorittamaan muita tehtäviä. Haussa on myös e-kirjojen, äänikirjojen, mobiilisovellusten ja videodokumenttien julkaisijoita. Ansioituneille opiskelijoille pyydetään jakamaan stipendejä, jotta he voivat osallistua projektin koulutusohjelmiin. Ennen projektin käynnistämistä tarjolla oli tilaisuus päästä yhdeksi kymmenestä edelläkävijäksi, ns. alfa-jäseneksi, hinnalla 5000 euroa.

Risto K. Järvinen

Sanal Edamaruku (kesk.) ”goes big”. Projektin tavoitteena on mullistaa tapa, jolla lähestymme mm. skeptisyyttä.

Amerikkalaisateisti David Silverman: Elämä skeptikkona on usein tuskallista

David Silverman luennoi rationalistiristeilyllä 28. huhtikuuta paluumatkalla Tallinnasta Helsinkiin. Hänen mukaansa cancelointi eliminoi toisinajattelijat ja siten myös keskustelun, mikä tuhoaa mahdollisuudet olla skeptinen.

OLEN HUONO HUMANISTI ja skeptikko. Epäinhimillisten ihmisiä, pysyttelen jääräpäisesti kannassani, olen vihainen, kun ihmiset internetissä ovat väärässä, koska itse olen älykäs ja he ovat pirun tyhmiä! Tänäpäin puhun humanismista, skeptisyydestä ja kadotetusta ”hyvän” tavoittelusta.

Mikä on ”hyvää”? Muun muassa filosofi, neurotieteilijä ja kirjailija **Sam Harrisin** mukaan objektiivista ”hyvää” on kärsimyksen vähentäminen. Kutsukaamme kärsimyksen vähentämistä näennäisobjektiiviseksi ”hyväksi” tai tarpeeksi objektiiviseksi, jotta sitä voidaan kutsua objektiiviseksi.

Väitän, että tällaisen idean, objektiivisen ”hyvän” olemassaolo tarkoittaa, että sen tekeminen on aina hyvää ja sen tekemättä jättäminen on aina huonoa. Tämä johtaa siihen, että jos ”hyvää” on olemassa, sen tavoittelu on pakollista.

Miten tämä tehdään? Miten tavoittelet kärsimyksen vähentämistä? Humanismi antaa siihen menetelmän ja polun:

1. Kärsimystä voidaan vähentää vain tekemällä sen eteen työtä, ja tuloksia voidaan saavuttaa vain oikealla tiedolla. Väärä tieto tappaa prosessin ja johtaa väärille urille.

2. Harha ja kognitiivinen dissonanssi ovat aina läsnä. Ne estävät aivojamme pääsemään totuuteen. Ole aina nöyrä oman vakaumuksesi suhteen.

3. Valta korruptoi ja absoluuttinen valta turmelee täysin, joten on turvallista olettaa, että kaikki johtajat valehtelevat, eikä heidän koskaan pitäisi antaa julistaa

jotain asiaa virallisesti todeksi.

4. Jotta voisi tehdä hyvää, täytyy jatkuvasti sitoutua skeptisyyteen. Humanismi vaatii skeptisyyttä, koska kärsimyksen vähentäminen voidaan saavuttaa vain oikealla tiedolla.

Jos kerran humanismi vaatii skeptisyyttä, se siis tarkoittaa, että skeptisismi on pakollista, jos haluat tehdä hyvää. Väärällä tiedolla yrityksesi voi olla huono, etkä edes tietäisi sitä ilman skeptisyyttä.

YRITÄ OSOITTAA OLEVASI VÄÄRÄSSÄ – JA EPÄONNISTU

MONILLA ON VÄÄRÄ KÄSITYS, että skeptisyys on passiivista, helppoa ja kivutonta. Se ei ole mitään niistä. Itse asiassa:

1. Skeptisyys on aktiivista. Se on toimintaa, jota teet. Kyse ei ole siitä, että miettisit, tuntuuko tämä oikealta vaan siitä, että yrität aktiivisesti osoittaa olevasi väärässä – ja epäonnistut. Kuinka vastustajasi taistelee nykyisiä näkemyksiäsi vastaan? Miten vastaisit heille? Voitko voittoa kaikki heidän hyökkäyksensä?

2. Skeptisyys on vaikeaa, koska aivosi haluavat ajatella, että kaikki on jo kunnossa. Aivosi antavat sinulle helppoja tekosyitä olla epäilemättä ja teeskennellä, että olet jo epäillyt tarpeeksi. Perusskeptisismi edellyttää, että kuuntelet omaa ja toista osapuolta suoraan ja vakavasti,

ja arvioit kuulemasi. Tämä on vaikeaa, ja olen itsekin huono siinä.

3. Skeptisyys on joskus tuskallista, koska vihaamme olla väärässä ja tunnemme kirjaimellista kipua, kun kognitiivinen dissonanssimme on uhattuna, mutta siksi teemme tätä. Olemme vihaisia ja kiroilemme, mutta tavoitteena on totuus, koska vain totuuden kautta voimme päästä hyvään. Me kaikki haluamme olla hyviä, me kaikki haluamme vähentää kärsimystä, joten tämä prosessi ja sen aiheuttama kipu on se hinta, jonka ”hyvästä” joudumme maksamaan.

POLITIikka EI OLE HUMANISMIA!

MEILLÄ ON SIIS OBJEktiivinen ”HYVÄ” ja ymmärrämme, että humanismin ja skeptismin on liityttävä toisiinsa. Amerikassa humanismi ja skeptisismi ovat päinvastoin irtaantuneet toisistaan. Skeptisismiä ei pelkästään ole jätetty huomiotta, vaan sitä on suorastaan vältelty. Esimerkiksi:

- Nykypäivän humanistit ovat yhdistäneet politiikan ”hyvän” käsitteeseen. Toisin sanoen vasemmistolaisuus on nyt humanismia. Ei-vasemmistolaiset eivät ole humanisteja, vaan pahoja.
- Koska ei-humanistit ovat pahoja, juurikaan sääliä tai myötätuntoa ei tunneta ulkopuolisia tai eri mieltä vasemmiston kanssa olevia kohtaan. Cancelointi eliminoi toisinajattelijat ja siten myös keskustelun, mikä tuhoaa mahdollisuudet olla skeptinen.
- Koska skeptisismi on poistettu ja humanismi liitetty politiikkaan, humanismista on tullut synonyymi vasemmistolaiselle politiikalle. Humanistiorganisaatiot osallistuvat nyt suoraan vasemmistolaiseen politiikkaan, vaikka sillä ei ole mitään tekemistä humanismin kanssa: tukevat translasten kirurgisia leikkauksia, lasten drag-esityksiä, avoimia rajoja ja niin edespäin. Kaikki tämä humanismin nimissä, ”hyvän” nimissä. Näistä ja monista asioista olisi runsaasti tilaa olla eri mieltä, ellei keskustelua ja skeptisimiä tukahdutettaisi.
- Kun aikanaan johdin American Atheists -kokouksia, meillä oli tapana sponsoroida keskusteluja uskonnollisten ihmisten kanssa. Nykyään, kun skeptisyyttä vältellään aktiivisesti, humanistien tapahtumiin ei edes kutsuta republikaanien humanistia (koska he eivät usko, että serllaisia on edes olemassa).
- Vasemmistolaiseen kantaan ei suhtauduta skeptisesti. Oletus on, että kaikki siinä on hyvää.

Kuinka hyödyllistä tällainen on? Kuinka paljon hyötyä on vain yhdelle puolelle suunnatusta organisaatiosta? Mitä arvoa voidaan lisätä hyvän puolesta, jos ei tunneta kirjaimellisesti minkään asian molempia puolia? Mikä on niiden tarkoitus?

Mitä tahansa se onkaan, se ei ole ”hyvän” etsintä. Se ei ole humanismia. Se osoittaa selvästi, että humanismi ilman skeptisyyttä on kaikkea muuta kuin humanismia.

Miten skeptisismi sitten voidaan tuoda takaisin humanismiin?

1. Jos et ole skeptikko, et ole humanisti. ”Hyvä” vaatii vaivaa. Jos se on helppoa, teet sen väärin.

2. Poliitiikkasi ei ole humanismiasi, humanismisi on politiikkasi tarkistus. Muista: poliittiset vastustajasi ovat älykkäitä, monimutkaisia ja saattavat jopa olla humanisteja! Selvitä, miksi he ajattelevat mitä ajattelevat tai kysy heiltä suoraan.

3. Itse asiassa ”humanisoi” kaikki! Humanistit voivat olla vasemmistolaisia tai oikeistolaisia, rikkaita tai köyhiä, republikaaneja tai demokraatteja. Yhteinen tavoitteemme on kärsimyksen vähentäminen, mutta ihmiset tulevat siihen eri näkökulmista ja näkevät erilaisia tapoja päästä hyvään. Tämä on monimuotoisuuden todellinen arvo – se edistää skeptisyyttä tarjoamalla erilaisia ideoita yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi.

4. Mikään idea, edes lähimmät uskonnolliset tai henkilökohtaiset uskomuksesi, ei ole keskustelun yläpuolella. Sinun on keskusteltava, jotta voit nöyrästi kohdata ennakkoluulosi totuuden etsimisessä. Tämä on ainoa tie hyvään.

Humanismi on pyrkimystä, hyvän tavoittelua, ja toivon, että voimme kaikki jatkaa sitä jälleen yhdessä.”

Risto K. Järvinen

RATIONALIST INTERNATIONAL perustettiin vuonna 1995 Intiassa rationalististen ideoiden foorumiksi. Nyt se toimii Helsingistä käsin. Järjestön tavoitteena on edustaa rationalistista näkemystä siellä, missä yleisiä mielipiteitä muodostetaan ja saada järjen ääni kuulluksi etenkin silloin, kun tehdään tulevaisuuttamme muokkaavia päätöksiä. Järjestö järjestää konferensseja, luentoja, nuorisoleirejä ja työpajoja, julkaisee kirjoja, e-kirjoja ja multimediaohjelmia. Sen tavoitteena on yhdistää rationalistit, vapaa-ajattelijat, maalliset humanistit, ateistit, skeptikot ja sekularistit.

Rationalist Internationalin perustaja ja puheenjohtaja on Intian ”James Randi”, **Sanal Edamaruku**, jota vuonna 2012 syytettiin maallisen selityksen löytämisestä itkevälle krusifiksille ja etenkin siitä, että selitys loukkasi uskovaisten tunteita. Sanalin tarinan hänen paostaan Intiasta Suomeen voi lukea Skeptikko-lehdestä 2/2012 ja haastattelun lehdestä 3/2012, jossa Sanal esiintyi kansikuvassa.

Lehtien PDF-versiot löytyvät osoitteesta skeptis.fi/SkeptikkoLehti/2012.

CLEARER THINKING -ajatuspajan perustaja Spencer Greenberg - - pohti, voitaisiinko suunnitella sellainen tutkimus, joka voisi osoittaa astrologian paikkansapitävyyden tai valheellisuuden. Hän kysyi kollegansa André Ferretin kanssa kuudelta astrologilta, mitä he haluaisivat tietää henkilön elämästä ja luonteesta, jotta he voisivat tunnistaa henkilön horoskoopin tarkasti. - - Greenberg ja Ferretti kehittivät kyselylomakkeen, jolla tätä tietoa ihmisistä kerättiin. Kokeessa oli 12 vastaajaa. Heidän vastauksiaan käytettiin testin osana. - - Sitten he värväsivät 152 astrologia vastaamaan. Heidän piti vastata, mitä horoskooppimerkkiä vastaaja edusti. Vaihtoehtoja annettiin viisi. Jokainen astrologi ennusti 12 vastaajan omaa horoskooppimerkkiä. Suurin yhden astrologin pistemäärä oli siis 12, jos hän ennusti kaikki oikein. Oikeiden vastaus-ten määrä oli astrologeilla keskimäärin 2,49. Lähes saman tuloksen saa arvaamalla. Yksikään astrologi ei saanut kuutta tai enempää oikein. "Saatua tulosta on mahdollon erottaa sattumasta", Greenberg sanoo.

TIMO PAUKKU: HS.FI 27.8.

STONEHENGEN KUULUISA ALTARIKIVI onkin kotoisin Skotlannin koillisosista eikä Lounais-Walesista, kuten tutkijat ovat aiemmin luulleet, uutisoi BBC. Englannin lounaisosissa, Salisburyn kaupungin lähistöllä sijaitsevan kivipaasimuodostelman keskeisimmät, sinikivinä tunnetut kivet ovat peräisin Walesista, kun taas ulkokehällä sijaitsevat suuret kivipaadet ovat englantilaisia. Se, miten lähes kuusi tonnia painava alttarikivi on matkustanut noin 700 kilometrin matkan Skotlannista Etelä-Englantiin on tutkijoille vielä arvoitus. Löydös osoittaa neoliittikauden Britannian olleen yhtenäisempi ja verkottuneempi kuin aiemmin uskottiin. Tutkijoiden mukaan löydös on šokeeraava. - - Alttarikiven alkuperä selvisi, kun tutkijat analysoivat kivistä irronneita siruja ja vertasivat niitä globaaliin, kivien alkuperiä kartoittavaan tietokantaan. Tietokannasta selvisi, että alttarikiven koostumus on lähimpänä Koillis-Skotlannissa sijaitsevien Caithnessin, Orkneyn saarien ja Moray Firthin alueen kivikantaa.

ELLA KIVISAARI: ILTALEHTI FI 15.8.

MIKAELIN TUKITUOTE – AUTA MINUA AUTTAMAAN! Nyt vihdoin jokaisella on mahdollisuus tukea tärkeää auttamistoimintaani ja maksaa pikkuisen ilmaisesta ja hyvin

laajasta kollektiivisesta lääkärintyöstäni & kriisienratkaisutyöstäni kaikkien suomalaisten hyväksi. Miten ostan tukituotteen? Maksamalla vapaavalintaisen tukisumman tililleni. - - Saat (kaiken muun kollektiivisen hyvänteke- miseni lisäksi vastineeksi vielä) tukituotteen "Mikaelin kiitolliset ja positiiviset ajatukset". - - Tukituote on ener- geettinen ja sitä lähetän tukisummasta riippuen paljon tai erittäin paljon hyväsydämisille auttajilleni. Näin sääs- tyn fyysisen tuotteen valmistus- ja postituskuluilta ja voin suunnata kaikki resurssini ihmiskunnan kannalta tärkeimpiin asioihin. Tukituotteeni on verrattavissa esim. fanituotteeseen. Jos tarvitset kuitenkin liitä mukaan sähkö- postiosoitteesi ja mahdollisesti yrityksesi nimi & y-tun- nus. Ilmoitan tukimaksut myyntituloina veroilmoituk- sessa, joten kyseessä ei ole lakiteknisesti lahjoitus tai ra- hankeräys. Tämä siksi, että jostain syystä ihmiskunnan rehellisten auttajien rahoittamista yritetään kovasti han- kaloittaa ja jotain pitää keksiä pystyäksemme jatkamaan auttamistyötä.

MIKAELKIVIVUORI.FI/TUE-MINUA.HTML

ANNE-MARI VENTELÄ teki kansainvälisesti merkityk- sellistä vesiensuojelutyötä yli 20 vuotta, kunnes hän te- ki melkoisen uravaihdoksen tieteestä enkelihoidoihin. Näkymätön, henkinen maailma alkoi avautua Anne- Mari Ventelälle askel askeleelta 2010-luvulla. Aluksi hän sulki asian itseltään, koska hän halusi pysytellä tie- teen parissa. - - Ensimmäinen kumma kokemus tapahtui vuonna 2009 Seilin saarella, missä Anne-Mari Ventelä oli Saaristomeren tutkimuslaitoksen vesitutkimuksen kurs- silla. Hän yöpyi ikivanhassa rakennuksessa ja havahtui keskellä yötä lapsen itkuun. - - "Pomppasin hereillä istu- maan ja näin ovensuussa seisovan naisen aika rääsyisissä vaatteissa. Sylissään hänellä oli lapsi, joka itki aivan val- tavasti. Tuijotin heitä hetken aikaa, säikähdin ja tajusin, että nyt tapahtuu jotakin kummallista, mitä en ollut ai- kaisemmin kokenut. Laitoin valot päälle. He olivat edel- leen siinä, mutta pikkuhiljaa he hävisivät." - - "Niin sii- nä kävi, että pehmenin ja otin asioista selvää. Osallistuin etäkurssille, jonka jälkeen avautui selvänäköisyys ja selvä- tietoisuus. En voinut kieltää asioita, sillä kaikki oli niin totta kuin fyysiset aistini." - - Tiedeyhteisön kollegat rea- goivat Ventelän "kaapista tuloon" kolmella tavalla: osa oli mykistyneitä, toiset eivät hyväksyneet asiaa ja sitten oli niitä, jotka rohkaisivat Ventelää.

RITA TRÖTSCHKES: YLE.FI 18.7.

YMPÄRISTÖMIELENOSOITTAJAT RUISKUTTIVAT maalia Britannian Stonehengelle. Oranssit jäljet peittivät joitain esihistoriallisen megalittisen rakenteen kiviä kesäpäivänseisauksen aattona. Kaksi ihmistä on pidätetty muinaisen muistomerkin vahingoittamisesta epäiltynä, poliisi sanoi lausunnossaan. - - Monumentilla, joka on yksi Britannian suosituimmista turistikohteista, on myös hengellinen merkitys, ja se houkuttelee tuhansia juhlijia, spiritualisteja ja turisteja kesäpäivänseisauksen aikana. - - Ympäristöjärjestö Just Stop Oilin julkaisemassa videossa kahden mielenosoittajan nähtiin juoksevan kohti kahta Stonehengen megalittia ja ruiskuttavan maalia yhden henkilön yrittäessä pysäyttää heidät. Yleisön jäsenet pysyivät kävelemään Etelä-Englannissa sijaitsevan kiviymyrän sisällä vuoteen 1977 asti, jolloin se aidattiin vierailijamäärän jyrkän kasvun aiheuttamien vahinkojen vuoksi.

REUTERS.COM/WORLD/UK 19.6.

TODELLISEN SALALIITON paljastaminen on skruppeli, josta toimittajaa palkitaan. Kokeneenkin toimittajan on siksi helppo haksahduttaa pitämättömäänkin salaliittoteoriaan, sillä silloin pääsee parhaimmillaan julkaisemaan jotain sellaista, mistä kukaan muu ei ole aiemmin puhunut ja joka on tyypillisesti vielä erittäin sensaatiomaista, hälyttävää ja pelottavaa. Jos nimittäin Venäjä olisi syyllistynyt Smolenskissa Puolan presidentin, sotilasjohdon sekä lähes sadan muun murhaan, kyseessä olisi ollut sotilaallinen hyökkäys ilman sodan julistamista Nato-maata Puolaa vastaan, kaikkine niine seurauksineen, mitä tällaisella hyökkäyksellä olisi. - - Tietokirjailijoita ei koske samanlainen journalistinen vastuu kuin Julkisen sanan neuvoston laatimiin Journalistin ohjeisiin sitoutunutta mediaa. Tietokirjailija onkin faktantarkistuksen kanssa lopulta varsin yksin, sillä hänellä ei ole journalistin tavoin vastaavan toimittajan tukea. - - Kustantajien olisi silti syytä pitää huolta omista kirjailijoistaan, ja kustannustoimittajien soisi huomata, jos kirjassa esitetyt väitteet ovat erityisen epäilyttäviä. Siksi olisi suotavaa, että tietokirjan pohjalta juttuja julkaisseet, journalistin ohjeisiin sitoutuneet mediat sekä tekisivät omaa ennakoivaa faktantarkistusta että näkyvästi oikaisisivat toistamansa merkittävät asiavirheet, eivätkä jättäisi sitä kaikessa hiljaisuudessa tietokirjailijan vastuulle.

SEVERI HÄMÄRI: FAKTABAAARI.FI/NAKOKULMAT 16.6.

KUULUISIN 1800-LUVUN paastoavista tytöistä oli walesilainen Sarah Jacob, joka oli 12-vuotias lopettaessaan syömisen lokakuussa 1867. Reilut kaksi vuotta myöhemmin hän oli kuollut. Sadat uteliaat ihmiset saapuivat pitkienkin matkojen päästä Sarahin perheen kotitalolle, joka sijaitsi Walesin syrjäisellä maaseudulla. He olivat tulleet todistamaan ihmettä. Sarah toikin mieleen enkelin tai pyhimyksen. Hän otti vieraat vastaan maaten krusifiksein koristellussa vuoteessaan, valkoisessa yöpaidassa ja kukkaseppele kutreillaan. Kaikki halusivat nähdä omin silmin ”ihmeellisen pikkutytön”, mutta lääkärit eivät uskoneet ihmeeseen. He julistivat, ettei kukaan voinut pysyä pitkiä aikoja hengissä ilman ruokaa ja juomaa.

Sarah oli lopettanut syömisen toipuessaan tulirokosta, kun hän oli huomannut paastoamisen lievittävän kipuja. Lääkäreiden mielestä tyttö oli kuitenkin huomionkipeä hysteerikko ja petkuttaja, joka hiipi öisin salaa ruokakomeroon. Lääkärit päättivät asettaa Sarahin kokeeseen ja järjestivät hänen huoneeseensa ympärivuorokautisen vartioinnin. Tarkoituksena oli varmistaa, että Sarah tosiaanakin eli pelkästä pyhästä hengestä eikä napostellut salaa herkkuja. Lääkärit saivat jo muutaman päivän vahtimisen jälkeen karmean todisteen siitä, ettei Sarah ollut voinut elää ilman ravintoa yli kahta vuotta. Tytön vointi alkoi heiketä hälyttävästi, ja hän vaipui kuolonuneeen joulukuussa 1869.

Sarah Jacobin tapaus herätti brittilehdistössä valtaisan huomiota, ja ihmepaasto sai entistä dramaattisempia käänteitä, kun Sarahin vanhempia alettiin syyttää tyttärensä kuolemasta. - - Totuus ei koskaan täysin selvinnyt, mutta siitä huolimatta Sarahin isä tuomittiin moneksi kuukaudeksi pakkotyöhön.

RIIKKA FORSSTRÖM: SEURA.FI 16.6.

AIKAKONEEN ALKUPERÄISJÄSEN Maki Kolehmainen menehtyi kesäkuun alussa, ja nyt yhtye on palannut keikkalavoille. Aikakone avasi Helsinki City Festivalin toisen päivän lauantaina. Kun keikka oli alkamassa, saapui alkuperäisjäsen Alex lavalle laittamaan keikan käyntiin. Äänimaailma kuitenkin katkesi, ja dj ryhtyi viihdyttämään yleisöä. Hetken päästä lavalta katkesivat sähkötkokonaan. Sitten alkoi odotus. Lopulta sähkötkokonaan. Selvisi myös, että Alexin tietokone oli myös hajonnut ennen sähkökatkoa, joten pienen säätämisen jälkeen dj hoiteli musiikkitaustat ex tempore. Pian lavalle asteli Sani, joka aloitti puhumalla bändikaverinsa poismenosta. ”Me sanoimme, että anna meille merkki, että sinä olet läsnä. Maki sanoi, että se on sähkökatkos”, Sani julisti. - -

Sani kertoi konsertin jälkeen Iltaledelle, että Maki oli ennen kuolemaansa vihjannut juuri vastaavasta tilanteesta. ”Olimme sopineet, että hän antaa jonkin merkin, kun on läsnä. Maki sanoi, että seuraavan kerran, kun sähkötkokonaan, hän on siinä. Tämä oli ensimmäinen keikkamme hänen poismenonsa jälkeen. Hieman iho-
karvat nousivat siinä pystyyn”, Sani kertoo Iltaledelle.

SANNA SALO, SUSANNA JYLLINMÄÄ: ILTALEHTI.FI 15.6.

KIRJOITIN (OMASTA MIELESTÄNI) todella mielenkiintoisen blogipostauksen lääkärien esittämistä harhaanjohtavista väitteistä mediassa. Yksi väite koski hormonikorvaushoitoja, ja perehdyin aiheeseen. Tutkin estrogeenikorvaushoitojen tuoteselosteita ja niistä tehtyjä tutkimuksia. Yksi asia on tainnut näitä hormoneja määrääviltä lääkäreiltä unohtua: naisten käyttämät vaihdevuosisikoraushoidot voivat vaikuttaa lähellä oleviin lapsiin, lemmikkeihin ja miehiin. Eli mies, jos koet testosteronitasojesi laskeneen tai koet miesten vaihdevuosisoireita, selvitä, käyttäkö puolisoasi estrogeenikorvaushoitoja. Ne voivat sekoittaa hormonitasapainoasi ja -tuotantoa.

MARIA NORDININ UUTISKIRJE 9.6.

Valkoisuus perisyntinä

"Valkoisuudesta on tehty eräänlainen yhteiskuntatieteellinen superstrukturi, joka selittää kaiken epäoikeudenmukaisuuden maailmassa."

ARI HELO

INTERSEKTIONAALINEN TUTKIMUSAJATTELU, jonka populaari versio on niin kutsuttu woke-ajattelu, on ollut syntymästään lähtien (1989) yksi kritisoiduimmista tutkimussuuntauksista akateemisessa maailmassa.

Afrikkalaisamerikkalainen professori **John McWhorter** selittää woke-kriittisessä kirjassaan *Woke Racism* (2021), että kyseessä ei ole uskonnon kaltainen ajattelu, vaan selkeästi uusi uskonto (McWhorter 2021, 23.). Hän kuvaa tämän oppirakennelman perustaa toteamalla, että jos kyseisen "uskonnon" valkoiset käännynnäiset "uskaltautuvat lausumaan mitään jostain muusta aiheesta kuin siitä, että he nauttivat valkoisesta etuoikeudesta (*white privilege*), se vain todistaa heidät rasisteiksi, vaikkakin liian 'hauraiksi' (*fragile*) myöntämään sitä" (ibid., 31).

Intersektionaalisessa valkoisuusparadigmassa ongelmaksi ei koeta marginaalisia uusnatsiryhmiä, vaan länsimaisen, erityisen valkoisuuskulttuurin tuottama, kaikkien valkoihoisten ihmisten myötäsyttyinen rasistisuus. Intersektionaalinen akateeminen muoti-ilmiö on jo aidosti maailmanlaajuinen. Valkoisen ihmisen synnynäisestä "hauraudesta" rasistina informoi myös Suomen Terveys- ja hyvinvoinnin laitos kulttuurisen diversiteetin infosisuillaan. Laitoksen mukaan se ilmenee "emotionaalisena reaktiona", kun "valkoinen hauraus kohtaa valkoisen etuoikeutetun aseman" (THL, 2024).

Woke-tyylisen mielensä pahoittamisen sijasta pitäisi intersektionaalisuususkovaisten keksiä argumentteja, joilla kumota tätä näennäistiedettä kohtaan kansainvälisesti laajalti esitettyä kritiikkiä. Selitän tämän laajan kritiikin perustan seuraavassa yleistajuisesti. Kuten osoitan, uuden tiedesuuntauksen logiikka on kuin etsiä maailman pisintä rataa sadan metrin juoksukilpaan.

MITÄ INTERSEKTORISTEYMÄ TARKOITTAÄ?

AKATEEMINEN INTERSEKTIONAALISUUS, joka on lähtökohtaisesti syrjäytymistutkimusta, nojaa ajatukseen, että ihmiset elävät (erityisesti identiteettinsä suhteen) aina erilaisten, päällekkäisten risteymien (intersektio) muodostamissa sosiaalisissa asemissa. Nuorena perheväkivaltaa kokenut musta, vanha lesbonainen kituuttamassa riittämättömällä eläkkeellä ei ole vain monikertaisesti syrjäytynyt, vaan valkoisen valtajärjestelmän erikseen "syrjäyttämä".

Periaatteellisesti intersektionaalisuus tunnustaa, että myös valkoiset ihmiset elävät tällaisten sosiaalisesti päällekkäisten risteymien asemissa ja että tällaiset positiot muuntuvat ja vaihtelevat koko elämän ajan. Muuan intersektionaalisuustutkija toteaaakin, että jopa "valkoinen, heteroseksuaalinen, keskiluokkainen, pohjoismainen maskuliinisuus on eittämättä monista toisiaan leikkaavista asemista rakentunut identiteettipositio" (Ilmonen 2011).

Epäselväksi intersektionaalisessa risteymäajattelussa jää, miksi tällaiset intersektiot (risteymäpositiot) todistavat ainoastaan ihmisten epätasa-arvosta. Onhan musta lesbonainen Suomessa Kelan apuun yhtä lailla oikeutettu kuin keskiluokkainen, valkoinen heteromieskin, jos sattuu vakavasti sairastumaan tai perustoimeentulo on vaarantunut.

Syrjäytymisen syyt tapaavat nyky-yhteiskunnassa olla henkilökohtaisia. On perhe-elämän vaikeuksia, rahavaikeuksia, terveyshuolia, mielenterveyshuolia tai oma jaksaminen on koetuksella työstressin ja muiden kiireiden vuoksi.

Ainakaan ihmisoikeuksiin ja monikulttuurisuuteen sitoutuneissa länsimaissa ihmisiltä ei rodun, sairauden tai seksuaalisen suuntautumisen vuoksi suljeta mahdollisuuksia koulutukseen, työpaikkaan, poliittiseen vaikuttamiseen tai oikeuteen elää elämäänsä tasa-arvoisena kaikkien muiden tapaan.

Ihmisten erilaiset taipumukset, kyvyt ja perhetausta toki vaikuttavat vapaassa markkinataloudessa siihen, miten kukakin onnistuu mahdollisuuksiaan hyödyntämään. Varsinaisen toteennäytetyn syrjäytymisen rakenteellinen syy on kuitenkin Suomessa ja muissa länsimaissa ani harvoin mikään muu kuin epäonnistunut sosiaali- ja terveyspolitiikka.

VALKOISUUSPARADIGMA

MITÄ INTERSEKTIONAALINEN, kriittinen rotututkimus (*Critical Race Theory*) valkoisella ylivallalla tarkoittaa? Sillä tarkoitetaan käsitystä, että niin ajattelumaailmamme, kielenkäyttömme kuin yhteiskuntarakenteemmekin kaikkialla länsimaissa ovat pelkästään euroamerikkalaisen, valkoisen imperialismin perua. Tämä vuoksi kaikki valkoihoiset (rasistisista tai rasisminvastaisista mielipiteistään huolimatta) nauttivat etuoikeutetusta yhteiskunnal-

Black Lives Matter -mielenosoitus St. Louisin Fergusonissa elokuussa 2014 sen jälkeen, kun valkoinen poliisi oli ampunut afroamerikkalaisen Michael Brownin kuoliaaksi kadulla (Wikimedia Commons).

lisestä asemasta suhteessa kaikkiin muihin ihmisryhmiin.

Kasvatustieteilijä **Nelson M. Rodriguez** julistaakin, että olisi pystyttävä uudelleen hahmottamaan ”valkoisuus” (*whiteness*) antirasistisesti, antihomofobisesti ja antiseksistisesti” (Kolchin 2002, 154). Rasistiset, homofobiset ja seksistiset asenteet siis sinällään edustavat tällaista, ei-reformoitua, epätoivottavaa ”valkoisuutta”. Queer-tutkimuksen piirissä on todettu, että ”vallitseva länsimainen käsitys seksuaalisuudesta jo sinänsä sisältää rasismin” (Ilmonen 2011). Uuden, kriittisen rotututkimuksen guru **Ibram X. Kendi** puolestaan julistaa myös kapitalismin olevan ”olemukseltaan rasistinen” (*The Economist* 2021).

Valkoisuudesta on tehty eräänlainen yhteiskuntatieteellinen superstrukturi, joka selittää kaiken epäoikeudenmukaisuuden maailmassa. Näin ollen jopa Suomen hyvät kansainväliset rankkaukset tasa-arvokysymyksissä ”edelleen edistävät homogeneisuuden ja valkoisen hegemonian käsitteitä suomalaisuuden määrittelemisessä” (Hoegaerts et al., 2022, 5). Mitä parempaa tasa-arvopolitiikkaa valkoinen valtakulttuuri toteuttaa, sitä hegemonisemmaksi se siis muuttuu. Myöntäessään valkoisen etuoikeutensa intersektionaalisuuteen kääntyneiden ”vallittujen” kuuluu tehdä se tietoisena siitä, ”etteivät he koskaan voi saada sitä anteeksi” (McWhorter 2021, 31).

Intersektionaalisuuden syvin tarkoitus on muuntaa epätasa-arvo humanistisen tutkimuksen ja sosiaalitieteiden ainoaksi lähtökohdaksi ja tutkimusaiheeksi. Hinku on niin kova, että ihmisten erilaiset elämänvalinnatkin selitetään toisinaan pelkästään epätasa-arvona. Esimerkiksi sosiologi **Mike Savage** julistaa, että ihmisten elämäntavat ja pelkät ”kulttuurimieltymykset - - voivat myös olla epätasa-arvoisia” (Savage 2020, 57). Olisiko todella niin, että jos pidän

erilaisista romaaneista kuin kollega Helsingin yliopistosta tai maanviljelijä Salosta, emme olekaan kulttuurimieltymyksiltämme erilaisia, vaan epätasa-arvoisia?

Suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan – joka pyrkii aktiivisesti kansalaisten oman elämänhallinnan ongelmista johtuvaa syrjäytymistä sen kaikissa muodoissa esittämään – kehittämistyöhön ei ole ennen intersektionaalista teoriaa tarvittu ajattelutapaa, jossa palvelut veroiltaan kustantavia ihmisiä (maataloustukia nauttivat viljelijät mukaan lukien) pitäisi syyllistää siitä, että he käyvät töissä, elättävät perheensä ja maksavat veronsa – puhumattakaan ajatuksesta, että heidän ihonvärisensä pitäisi käsittää ongelmana.

Valkoisuusparadigma eräänlaisena maailmansosiologian superrakenteena puolestaan perustuu erityiseen rodullistamisen käsitteeseen. Selvitetään seuraavaksi sen perusta.

MITÄ ON RODULLISTAMINEN?

RODULLISTAMINEN on uusiotermi, josta intersektionaalisuus puhuu lakkaamatta. Sen se on luonut korvaamaan etnisten vähemmistöjen käsitteen etnisinä. Etniset vähemmistöt halutaan ymmärtää valkoisten erikseen rodullistamina vähemmistöinä. Ne on väitetysti rodullistettu valkoisen ylivallan toimesta aina 1700-luvulta lähtien, jolloin euroamerikkalaiset alun perin ryhtyivät selittämään ei-eurooppalaisperäisten kansojen eroja eurooppalaisiin paha-maineisine rotuteorioineen. Ei ole yllättävää, että normi tuolloin oli eurooppalainen ihminen kulttuureineen, koska yleistyksiä ryhdyttiin Euroopasta käsin tekemään.

Intersektionaalisen ajattelutavan perustava historiallinen ongelma puolestaan on, että sen parissa, usein aivan

tahallisesti, esitetään nykyinen maailmanjärjestys ikään kuin länsimaissa ei olisi valistusajan tieteellisistä rotuteorioista luovuttu sata vuotta sitten ja rotuerottelujärjestelmistään yli puoli vuosisataa sitten. On luovuttu. Vain uusnatsit ja intersektionaalisuustutkijat vaativat enää tällaista ihmiskunnan uudelleen rodullistamista.

INTERSEKTIONAALINEN INNOVATIIVISUUS

INTERSEKTIONAALISUUS ei ole synnyttänyt yhteiskuntatutkimukseen ainuttakaan uutta innovaatiota – lukuun ottamatta harhaista valkoisuusparadigmaansa. Jopa kielenkäyttöömme piiloutunut kolonialismin perintö ja ikaikainen patriarkaatti on keksitty ongelmina naistutkimuksen parissa jo 1970-luvulla, eli vuosikymmen ennen **Kimberle Crenshawin** vuonna 1989 ensi kertaa lanseeraamaa intersektionaalisuutta.

Poliittisesti korrekta puhetapaa (*Political Correctness*, PC) on Yhdysvalloissa tavoiteltu 1960-luvulta lähtien. PC-puheella oli alun perin tarkoitus varmistaa, että kaikki varmasti saavat ja uskaltavat puhua tarpeelliseksi katsomistaan yhteiskunnallisista uudistuksista. Tavoite oli aivan päinvastainen kuin mitä woke-ajatteluun kuuluvat cancelointi (omien tai toisten tekemisten pahoittelu ja muodollinen ”peruuttaminen”) ja keskustelusta ulosulkeminen (*calling out*) tarkoittavat.

STRUKTUURIT ERITYISONGELMANA

MISTÄ INTERSEKTIONAALISUUSTUTKIJAT PUHUVAT jankuttaessaan ”rakenteellisesta rasismista”? He eivät yleensä itsekään tiedä sitä. Perustava ongelma syntyy siitä, ettei välitetä määritellä yhtään sosiaalista rakennetta tai struktuuria, koska valkoisen ylivallan superrakenne näyttää sellaisenaan selittävän kaikki sosiaaliset ongelmat. Hahmottaakseen sosiaalisen rakenteen on ensin verrattava sitä poliittisiin tai taloudellisiin tai mentaaliin tai vaikkapa kirjallisiin rakenteisiin, jotta edes tietää, että kyseessä on sosiaalinen rakenne.

Mainio esimerkki minkäänlaisen rakenneanalyysin sivuuttamisesta on peräti 40 kansainvälisestä artikkelista tehty yhteenveto siitä, mitä uutta intersektionaalinen näkökulma voisi tuoda suomalaiseen sosiaali- ja terveydenhoidon osaamiseen. Ehdotus on, että sosiaali- ja terveystoimen väki pitäisi laittaa kursseille pohtimaan ”valkoisuutta ansaitsemattomana ja tiedostettuna etuoikeutenaan” (Heino 2023, 73). Edes mainintaa näiden sosiaalipalveluiden rahoittamisesta tai niiden laajuudesta, laadusta ja ulottamisesta Suomessa kaikille (ja Yhdysvalloissa vanhaan tapaan ani harvoille) ei kyseisestä artikkelista löydy.

Yhteiskunnallisia rakenteita ei analysoida, vaikka niitä lakkaamatta puhutaan. Aina on kyse vain rodullistamisesta ja sorrosta. Amerikkalainen **Teresa Guess** selittää, kuinka juuri valkoisen enemmistön tiedostamaton rasismi näkyy maassa ”koulutusmahdollisuuksien eriytyneisyytenä, valkoisten ja muunväristen taloudellisena epätasa-arvona, asumisolojen eroina, eroina pääsyssä terveyspalveluihin ja erilaisina elinajan odotuksina” (Guess 2006, 652).

Koska valkoinen ylivalta on länsimaisen kulttuurin täy-

delleen läpäisevä mentaalinen ongelma, se on lähtökohdaisesti aina ”piilossa” tai se on ”näkömätöntä” ylivaltaa (Seikkula 2020, THL 2024). Jos tämä onkin selitys valkoisuudesta, miten pohjoisamerikkalaisten ja eurooppalaisten yhteiskuntarakenteiden väliset erot olisivat intersektionaalisessa rakenneanalyysissä ollenkaan selitettävissä?

SUOMI JA USA OVAT ERILAISIA

JOS JOLLEKULLE ON EPÄSELVÄÄ, miten amerikkalainen yhteiskuntamalli eroaa suomalaisesta hyvinvointiyhteiskunnan mallista, voi maiden taloudellisten, sosiaalipoliittisten ja varsinaisten valtarakenteiden analyysin aloittaa tilastovertailuin kaikkein ilmiselvimmistä sosioekonomisista eroista.

Jos pohtii rakenteita varallisuuserojen näkökulmasta, voi aloittaa siitä tosiasiasta, että Yhdysvalloissa kolme sukua omistaa yhtä paljon varoja kuin köyhempi puolisko koko yli 330-miljoonaisesta kansakunnasta. Vuositulomediaani per capita on ollut Suomessa jopa himpun verran korkeampi kuin Yhdysvalloissa huolimatta siitä, että USA:n bruttokansantuote per capita on noin 20 prosenttia korkeampi (World Population Review, 2020). Virallinen köyhyysaste on Yhdysvalloissa lähes kolminkertainen Suomeen verrattuna (OECD Data, 2021). Luku on suhteutettava vielä Yhdysvaltain lähes olemattomaan sosiaaliturvajärjestelmään.

Varallisuuserot tapaavat vaikuttaa yhteiskuntarauhaan. Tästä näkökulmasta on huomionarvoista, että Yhdysvallat on länsimaiden ylivoimaisesti väkivaltaisinta maa. Siellä on väestöön suhteutettuna viisinkertainen riski tulla murhatuksi Suomeen verrattuna. Pelkästään amerikkalaiset poliisit tappavat noin 1000 amerikkalaista joka vuosi, kun väestömäärältään suuremmassa Euroopan unionissa poliisi surmaa virkatehtävissään vuosittain noin 100 henkeä. Vankien määrä on USA:ssa yli kymmenkertainen henkeä kohti laskettuna kuin Suomessa (YK 2020, Washington Post 2020, Prison Policy 2020).

Jos pohtii eroja kansanterveyden kannalta, voi havaita vaikkapa siihen seikkaan, että jo ennen koronapandemiaa USA tuhlsi noin 17 prosenttia valtavasta kansantulostaan terveysmenoihin, ”köyhä” Suomi vain noin 9 prosenttia (The World Bank 2020). Amerikkalaisten järjestömän suuri satsaus yksityisiin terveyspalveluihin oli tuolloin jättänyt heille noin 20 prosentin vajauksen sairaalapaikoissa henkeä kohti Suomeen verrattuna.

Henkeä kohti lasketut koronakuolleisuusluvut olivat USA:ssa pandemian ensimmäisen vuoden ajan yli kymmenkertaiset Suomeen verrattuna ja koko pandemian ajaltakin tarkasteltuna kolminkertaiset (WorldOMeter, 2021, 2023). Hätkähdyttävien on ero elinajanodotteessa, joka on Yhdysvalloissa yli kolme vuotta alhaisempi kuin Suomessa (WorldOMeter, 2020).

Se, että Yhdysvallat on täydellisesti epäonnistunut työ- ja sosiaalipolitiikassaan viimeisen puolen vuosisadan ajan, ei kerro mitään siitä, miten suomalaista valtajärjestelmää voi järkevästi kritisoida. Yhdysvalloissa 40 prosenttia palkansaajista kärsii alipalkkauksesta, koska ammattiyhdistystoiminnan on vuosikymmenien ajan annettu ymmärtää olevan vapaan markkinatalouden vastaista

(Iacurci 2021, Escobari 2019).

Mitkä rakenteelliset seikat selittäisivät näinkin dramaattisia eroja kahden länsimaan välillä? Tuskin tarvitsee päätellä, että valkoiset amerikkalaiset vain ovat toivotomia rasisteja mukaviin, valkoisiin suomalaisiin verrattuna.

Pelkkä veroaste selittää eroja paljon. Yhdysvallat verottaa kansantuloaan noin 24 prosenttia. Tämä on järjestöjen vähän verrattuna pohjoismaiden noin 45 prosentin yleiseen tasoon (Revenue Statistics, 2020, Probasco & Boyle 2021). Amerikkalaisilla ei ole rahaa toimivaan sosiaalipolitiikkaan. Vielä 1980-luvun alussa yhdysvaltalainen verotus oli lähellä eurooppalaista keskitasoa, nyttemmin julkisen talouden tuloissa yritysverotus ja rikkaimpien tuloluokkien verotus ovat täysin romahtaneet (Tax Policy Center 2021).

Niiden, jotka tapaavat pohtia hyvinvointipalveluiden tasoa vain julkisen talouden tasapainon kannalta, kannattaa muistaa tämäkin fakta: Huolimatta ala-arvoisista hyvinvointipalveluistaan USA:n julkinen velka oli vuonna 2020 noin 150 prosenttia sen huimasta bruttokansantuotteesta. Hyvinvointipalveluihin tuhlaavan Suomen kansallinen velka oli lähes puolta pienempi, noin 82 prosenttia (OECD Data, 2020).

Intersektionaalinen epätasa-arvotutkimus ei ole edes kiinnostunut tämänkaltaisista lähestymistavoista. Ei tarvitse, koska valkoisuuskäsite yhteiskunnallisen rakennanalyysin superrakenteena riittää yksin selittämään kaiken pahan maailmassa.

EPISTEMOLOGISTA HÄRÄNPYLLYÄ

ERITYISONGELMA INTERSEKTIONAALISUUDESSA on tiedon käsitteen suhteellistaminen. Nuoret intersektionaalisuustutkijat saattavat aivan vakavissaan väittää, että intersektionaalisuus pohtii ”marginalisoitujen subjektien ainutlaatuisia epistemologisia asemia voidakseen muotoilla näkemystä tasa-arvoisuudesta” (Ilmonen 2011). Millainen epistemologinen ajattelu voi koskaan perustua siihen, että joillakin ihmisillä olisi ”ainutlaatuisia” epistemologisia – eli tietoa koskevia, ei siis taloudellissosiaalisia – ”asemia” muihin nähden?

Rikkaan valkoisen suomalaisen epistemologinen (tiedon validiutta koskeva) asema ei voi olla erilainen kuin värillisen köyhän amerikkalaisen tai keskituloisen kiinalaisen. He kaikki voivat yhtä lailla tietää tai olla tietämättä tai luulla väärin. Ajatus tiedon suhteellistamisesta on tutkimuksellisesti pöyristyttävä. Kuinka sen jälkeen kukaan voisi tosissaan puhua pyrkimyksestä tutkittuun tietoon perustuvasta päätöksenteosta? Entä miten suhtautua siihen, että ainakin yksi suomalainen opiskelijasukupolvi on jo koulutettu tällaiseen ajatteluun perustuvilla yliopistollisilla metodologiakursseilla?

Tieteellisen ajattelun perusta on lopulta melko yksinkertainen. Toimiva tutkimusmetodi mietitään siten, että annettu tutkimuskysymys on sen puitteissa mahdollista ratkaista. Sellaiset kysymykset, joita ei voida valitulla metodologisella välineistöllä ratkaista, siirretään muualle ratkaistavaksi. Näin syntyvät tieteenalojen rajat.

Miksi opiskelijoiden ei tarvitse kulttuurintutkimuksen metodologiakursseilla pohtia maapallon pyörimis-

suuntaa tai vaikkapa painovoimaa? Syy on se, etteivät ne vaikuta juuri kulttuurintutkimuksen metodologiaan mitenkään, koska ne vaikuttavat kaikkeen ympärillämme yhtä lailla. Kulttuurintutkimuksessa tarvitaan aivan toisenlaista ajattelua kuin fysiikan tutkimuksessa. Yhtä selvää lienee, ettei vaikkapa mielen rakenteita voi yhteiskuntatieteen metodein selvittää.

Kansanomaisesti ”tiedeuskona” tunnettu ajattelutapa ei humanistisillakaan aloilla tarkoita, että tutkimuksi tiedoksi uskotaan tutkijoiden tämänpäiväiset hypoteesit tai pohdinnat. Se perustuu uskoon, että empiirisesti pystytään jatkossakin todistamaan hypoteeseja oikeiksi tai vääriksi. Vain empiirisesti testattu katsotaan tutkimuksi tiedoksi. Humanistisessa ja yhteiskuntatieteellisessä usein vahvasti tulkinnallisten johtopäätösten objektiivisuutta ei voi varsinaisesti todentaa millään. Juuri tämän vuoksi tarvitaan jatkuvaa, kriittistä keskustelua siitä, millaiset osatodutukset maailmasta ovat tieteellisen ajattelun mukaisia, mitkä väärinkäsityksiä ja mitkä pelkkää toiveajattelua.

Nykyisen humanistisen ja yhteiskuntatieteellisen muotijankutuksen mukaan tutkijoiden pitäisi aina olla monitieteellisiä ja ylirajaisia. Ongelma on, että sokaistuneena omasta lähtökohtaisesta laaja-alaisuudestaan kaikkein kovinta meteliä yliraisuudesta pitävä tutkijakunnan osa ei useimmiten ymmärrä edes metodologisen ajattelun peruseriaatteita.

VAROITAVA ESIMERKKI

OTETAAN ”TIETEELISESTÄ” KIRJOITTELUSTA valaiseva, varoittava esimerkki. Sellaiseksi kelpaa vaikkapa intersektionaalisen tiedeajattelun usko sen omaan rodullistamisparadigmaan, jonka pohjalle myös nykyinen kriittinen valkoisuustutkimus (*Critical White Studies*), koloniaalisuustutkimus ja osin intersektionaalinen feminismikin on rakennettu.

Mitä termi ”rotu” intersektionaalisuudessa oikeastaan tarkoittaa? **Kirsten Weirin** artikkelissa, jonka on julkaissut Yhdysvaltain Psykologien Liitto (*American Psychological Association*), selvitetään intersektionaalisen rodun merkitys seuraavaan tapaan:

”On hyvin tunnettu tosiasia, ettei rodulle ole biologista perustaa”, sanoo Diane Hughes, käytännöllisen psykologian professori New Yorkin yliopistosta. ”Rodulla on merkityksensä, koska me annamme sille merkityksen – erityisesti Yhdysvalloissa, jossa historiamme on laajalti strukturoitunut ylläpitämään ’rodullisia eroja’”, hän sanoo ja jatkaa: ”Me oletamme joidenkin näkymättömien persoonallisuuspiirteiden korreloivan tiettyjen fyysisten ominaisuuksien kanssa.” (Weir 2021).

Mitä kaikkea tässä lainauksessa onnistutaan väittämään? Ensimmäinen väite on, ettei ihonvärieroja ilman erityistä, orjuus- ja rotusortohistoriallisesti rakentunutta merkityksenantoprosessia oikeastaan ole olemassaakaan, vaikka tiedämme, että useimmiten ilmiselvät ihonvärierot ovat geneettistä perua. Lisäksi väitetään (ilman mitään syy-seurauslogiikkaa edelliseen väitteeseen näh-

den) tämän merkityksenannon (eli ihonvärieroihin ha-
vahtumisen) itsestään selvästi (ja ylihistoriallisesti) sisäl-
tävän rasistisen oletuksen ihonvärierojen implikoimista
persoonallisuuseroista.

Tällaista näennäistieteellistä jargonia intersektionaali-
suus käyttää elvyttämään yhteiskuntatieteilijöiden aiko-
ja sitten hylkäämää rodun käsitettä. Uuden rotu-termin
käyttöä kuvitellaan edistävän yhdenvertaisuutta. Sikäli kuin ”rotu itsessään on sosiaalisen diskriminaati-
on tuote” (eli afrikkalaisen orjakaupan 1600-luvulla luo-
ma), ei tällainen historian luenta muutu millään metafy-
siikaksi, joka tänään voisi erityisesti ”rodullistaa” ketään.
Kuten todettua, länsimainen tiedekäsitys on hylännyt ro-
tuteoriat yli sata vuotta sitten.

Modernia monikulttuurisuutta ei voi ymmärtää tutki-
malla muodikkaan transnationaalisesti pelkästään kult-
tuurien ”rajapintoja”. Monikulttuurisuudessa eri kulttuu-
rit on tarkoitus nähdä arvokkaina sinällään. Suomalaisen
heteromiehen kuuluu kunnioittaa homomiehen elämän-
tapaa, koska tällä on ihmisoikeus omaan seksuaaliseen
identiteettiinsä. Samoin on niqabia käyttävällä naisihmi-
sellä (tai naisoletetulla) oikeus uskonnolliseen kulttuu-
riinsa monikulttuurisessa Suomessa. Monikulttuurisuus
ja monietnisyydet eivät vaadi kuin meidän kaikkien keski-
näistä kunnioitusta toistemme erilaisuudelle.

LOPUKSI

SUOMALAISELLE YHTEISKUNTATUTKIMUKSELLE inter-
sektionaalisella valkoisuustutkimuksella ei ole mitään
uutta annettavaa. Hyvinvointiyhteiskuntamme palvelu-
rakenteet perustuvat siihen, että jokaisen ihmisen avun
tarve arvioidaan yksilöllisesti, ei etnisiin perustein.

Ihminen kertoo itse hädästään tai hänen puolestaan
siitä kertoo joku läheinen. Tarjolla on tarpeen mukaises-
ti palokuntaa, poliisia, asumislisää, terveyspalveluita, mie-
lenterveyspalveluita, lonkkaleikkausta, työttömyysturvaa,
ammattiyhdistysjäsenyyttä, viimekätistä toimeentulotukea
ja vaikka mitä muuta – ja kaikki tämä täysin riippumatta
avunsaajan seksuaalisesta suuntautumisesta, etnisestä al-
kuperästä, aviosäädystä, ammatista tai äksystä luonteesta.

Koska intersektionaalisuuden kritiikissä ei ole kyse
mistään poliittisesta vasemmisto-oikeistoerosta, voi kri-
tisoida sekä intersektionaalisuutta että nykyhallituksen
julkisten palveluiden leikkauksia. Miten tahansa itsensä
poliittisella kentällä asemoikin, näennäistieteellistä inter-
sektionaalisuusvouhotusta meidän on korkea aika käydä
suitsimaan yliopistoissa, tutkimussäätiöissä, mediassa ja
yleisessä yhteiskuntakeskustelussa. Vähimmäisvaatimus
olkoon, että säilyttää sen suhteen skeptisyytensä.

*Ari Helo on aatehistorian ja Pohjois-Amerikan
tutkimuksen dosentti Helsingin yliopiston kulttuurien
tutkimuksen osastolta. Kirjoitus perustuu hänen
teokseensa Intersektionaalista vai ”valkoista”
ylivaltaa? Se on Suomen metodologiayhdistyksen
julkaisema, vertaisarvioitu tieteellinen tutkimus.*

Lähteet

The Economist (2021), ”How did American ’wokeness’
jump from elite schools to everyday life?” The Economist,
4.9. 2021 (anonyymi): <https://www.economist.com/briefing/2021/09/04/how-did-american-wokeness-jump-from-elite-schools-to-everyday-life> (vierailtu 29.11. 2021).
Escobari (2019), Marcela, ”The economy is growing and lea-
ving low-wage workers behind”, Brookings Institute, 19.12.

Kuvitusta Ari Helon

*”Intersektionaalista vai ’valkois-
ta’ ylivaltaa?” -teoksen takakan-
nesta. Yhdysvaltalainen juristi,
demokraattipuoluetta edusta-
va poliitikko ja kongressiedusta-
ja Marcia Fudge esittelee woke-
paitaa vuonna 2018 (Wikimedia
Commons). Poika Laosista, tasa-
arvopolitiikan potentiaalinen
kohde (Basile Morin, Wikimedia
Commons). Intersektionaalista
tutkimusotetta tasa-arvopoli-
tiikan muistioissaan tukeneen
Sanna Marinin hallituksen nimi-
tys joulukuussa 2019 (Wikimedia
Commons).*

2019: <https://www.brookings.edu/blog/education-plus-development/2019/12/19/the-economy-is-growing-and-leaving-low-wage-workers-behind/> (vierailtu 11.5. 2021).

Guess (2006), Teresa, "The Social Construction of Whiteness: Racism by Intent, Racism by Consequence", *Critical Sociology*, vol. 42, (4, 2006), 649-673,

Heino (2023), Eveliina, "Intersektionaalisuus sosiaalityössä", *Janus*, vol. 31 (1, 2023) 60–79.

Hoegaerts et al. (2022) Josephine Hoegaerts, Tuire Liimatainen, Laura Hekanaho & Elizabeth Peterson, "An Introduction", *Finnishness, Whiteness and Coloniality*, ed. by Josephine Hoegaerts, Tuire Liimatainen, Laura Hekanaho & Elizabeth Peterson (Helsinki: Helsinki University Press, 2022), 1-16.

Iacurci (2021), Greg, "Many Americans, especially families, can't live on a \$15 minimum wage", *CNN News*, 21.2. 2021: <https://www.cnn.com/2021/02/21/15-minimum-wage-wont-cover-living-costs-for-many-americans.html> (vierailtu 11.5. 2021).

Ilmonen (2011), Kaisa, "Intersektionaalisen queer-tutkimuksen kytkentöjä: Pohdintoja postkoloniaalisen ja intersektionaalisen seksuaalisuudentutkimuksen lähtökohdista ja keskeisistä kysymyksistä", *SQS, Suomen Queer-tutkimuksen Seuran lehti*, vol. 5 (2, 2011) [nettijulkaisu, ei sivunumeroita, 16 sivuinen]: <https://journal.fi/sqs/article/view/50863> (vierailtu 10.5. 2023).

Kolchin (2002), Peter "Whiteness Studies: A New History of Race in America", *The Journal of American History*, vol. 89 (1, 2002), 154-173.

OECD Data (2021), "Equality" (& Poverty): <https://data.oecd.org/inequality/poverty-rate.htm> (vierailtu 8.10. 2021).

OECD (2020) Data, "General Government Debt", 2020: <https://data.oecd.org/gga/general-government-debt.htm> (vierailtu 18.8. 2021).

PrisonPolicy (2020): <https://www.prisonpolicy.org/blog/2020/06/05/policekillings/> (vierailtu 17.10. 2020).

Probasco & Boyle (2021), Jim Probasco & Michael J. Boyle, "National Debt Explained", *Investopedia*. 1.10. 2021: <https://www.investopedia.com/updates/usa-national-debt/> (vierailtu 6.10. 2021).

Revenue Statistics (2020) "Compare your country" -sivusto: <https://www1.compareyourcountry.org/tax-revenues> (vierailtu 17.10. 2020).

Savage (2021), Mike, *The Return of Inequality: Social Change and the Weight of the Past* (Cambridge, MS: Harvard University Press, 2021).

Seikkula (2020), Minna, *Different Antiracisms* (väitöskirja, yhteiskuntatieteellinen tiedekunta, Helsingin yliopisto, Helsinki, 2020), 67.

Tax Policy Center 2021, "Average Effective Federal Tax": <https://www.taxpolicycenter.org/briefing-book/are-federal-taxes-progressive> (vierailtu 20.3. 2021).

THL, "Migration and cultural diversity": <https://thl.fi/en/topics/migration-and-cultural-diversity/support-material/concepts> (vierailtu 3.4. 2024).

Washington Post (2022) "Fatal Force" (Database on Police Shootings, 2015 onward), *Washington Post*: <https://www.washingtonpost.com/graphics/investigations/police-shootings-database/> (vierailtu 6.1.2022).

Weir (2021), Kirsten, "Raising anti-racist children", *Monitor on Psychology*, vol. 52, (2021) American Psychological Association: <https://www.apa.org/monitor/2021/06/anti-racist-children> (vierailtu 5.12. 2022).

The World Bank (2020), "Current Health Expenditure": <https://data.worldbank.org/indicator/SH.XPD.CHEX.GD.ZS> (vierailtu 17.10. 2020).

WorldOMeter 2020, "Life Expectancy": <https://www.worldometers.info/demographics/life-expectancy/> (vierailtu 17.10. 2020).

WorldOMeter 2021, 2023, "Reported Cases and Deaths by Country or Territory" (Corona virus): <https://www.worldometers.info/coronavirus/> (vierailtu 8.10. 2021); <https://www.worldometers.info/coronavirus/> (vierailtu 17.3. 2023).

World Population (2020) Review: <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/median-income-by-country> (vierailtu 25.11. 2020)

YK 2020, United Nations, Data UNODC, "Victims of intentional homicide": <https://dataunodc.un.org/dp-intentional-homicide-victims> (vierailtu 3.6. 2023).

KIRJAT

INTERSEKTIONAALISEN SYRJINTÄTUTKIMUKSEN SYVÄLUOTAUS – DOSENTTI JYRÄÄ

Ari Helo: Intersektionaalista vai ”valkoista” ylivaltaa? – Syrjäytymiskeskustelun vääristymät Suomessa ja Yhdysvalloissa. Suomalainen metodologiayhdistys, 2023.

*En ole milloinkaan
nähty niiden
aikaansaavan paljon
hyvää, jotka ovat muka
toimineet yhteiseksi
hyväksi.
Adam Smith 1776/1933*

samassa hengessä vajonnut silkaksi omien tai toisten kokemusten esittelyiksi. Nämä selonteot käsittelevät milloin mitään ajanjaksoa tai ryhmää; ainoa edellytys on, että kokemukset jotenkin koskettavat epätasa-arvoisuutta, ”tai kokemusta epätasa-arvosta”, kuten Helo tarkentaa.

Helo jatkaa suuntauksen yrityksistä tehdä omakoh- taisista tuntemuksista tiedettä: ”Intersektionaalisen tut- kimusalan jatkuvassa leikissä subjektin ja objektin käsit- teillä on kyse yksinkertaisen asian näennäissyvällisestä pohdiskelusta. Normaalisissa tutkimustoiminnassa subjek- ti (tutkija) tutkii objektia (tutkimusaihe) ja tuottaa siitä tietoa, ei toisin päin.”

* * *

VUONNA 2021 *Scientific American* -lehdessä väitet- tiin, että geenimuunnellut sadot perustuvat koloni- alistiskapitalistiseen maatalouteen, alkuperäiskan- sojen ryöstöön ja naisten ruumiiden hyväksikäyt- töön. Väite on typeryys. Geenimanipuloinnin syyllistäminen haittaa juuri niitä ihmisiä, jotka geenien muokkaamisesta eniten hyötyisivät. [1]

Väite ei silti ole yllättävä. Viime vuosina jotkut tiede- lehdet ovat antaneet uhriretoriikan korvata perinteistä tutkimusraportointia. Julkaisut ovat esimerkiksi keho- taneet kirjoittajia listamaan rotataustansa ja seksuaalisen suuntautumisensa.

Dosentti Ari Helon teos käsittelee tätä tieteen po- litisoitumista ja tieteellisten standardien romahdus- ta. Kritiikin kohteena on tuorein akateeminen muoti- hömpä, intersektionaalisuus.

Kyseisen suuntauksen perusväite on sinänsä järkeen- käypä: yksilö voi tulla syrjityksi useamman eri ominai- suuden perusteella, vaikkapa etnisen taustansa ja sek- suaalisen suuntautumisensa takia. Helon teos osoittaa, että tämä päivänselvyys ei ole pätevä teoriapohja tie- teelliselle tutkimukselle.

Suuntausta voidaan verrata edelliseen yliopistohuuha- seen, postmoderniin totuusrelativismiin. Se hylkäsi objek- tiivisen totuuden ja alkoi pitää totuusväitteitä vain yksilön omaksuman poliittisen ideologian ilmauksena. Toisinaan totuusväitteitä pidettiin jopa alistamisena ja vallankäyttö- nä. Alkuperäiskansojen ”tapa tietää” oli muka yhtä vaka- vasti otettavaa kuin nojaaminen tieteelliseen menetelmään.

Helon mukaan intersektionaalinen tutkimustyö on

On ilmeistä, että joitakin vähemmistöjä yhä syrjitään Suomessa. Yhtä ilmeistä on, että jotkut saattavat kokea syrjintää sielläkin, missä sitä ei ole. Tämä seikka tulee huomioida syrjintää tutkittaessa. Tutkijan on kyettävä te- kemään ero todellisen, perusteettomasti koetun ja tees- kennellyn syrjinnän välille.

Tarkastellaan Euroopan ja Yhdysvaltain miespuolista työväestöä. Etenkin 2010-luvulta lähtien moni heistä al- koi nähdä itsensä globaalin kaupunkilaiseliitin syrjimänä raasuna. Nämä miehet kokivat, että media ja vallanpitäjät eivät kunnioittaneet heidän arvoaan ja hyvinvointiaan. He eivät mielestään saaneet ääntään kuuluviin, mikä lie- nee edelleen melko yleinen tuntemus. Kysymys kuuluu, ovatko nämä syrjintäkokemukset todellisia vai kuviteltuja.

Etsitään vastausta Helsingin yliopiston kustantamasta intersektionaalisesta *Finnishness, Whiteness and Coloniality* -kirjasta (2022). Se on yksi Helon kritiikin pääkohteista.

Teoksen mukaan miesten uhrikokemuksessa on ky- se niin kutsutun hegemonisen maskuliinisuuden uudes- ta strategiasta: heteromiehet omaksuvat marginalisoidun aseman ja ”vetoavat tähän uhriasemaansa, jotta he uusa- tikuloimalla säilyttäisivät valtansa ja kontrollinsa”.

Kyseiset intersektionaaliset tutkijat siis väittävät, että nuo heteromiehet teeskentelevät uhria ylläpitääkseen yli- valtaansa. Uhrikokemus on toisin sanoen heille tuomitta- vaa, samalla kun se on suotavaa muille vähemmistöille.

Mutta miten tutkijat tekivät päätelmänsä uhri- ja/tai syrjintäkokemusten aitoudesta ja hyväksyttävyydestä? Sitä he eivät kerro. Vaikka intersektionaalisuus on olevi- naan syrjinnästä huolissaan, se ei esitä tai edes etsi objek-

tiivisia kriteereitä sille, mikä on syrjintää. Tällainen piilotteleva epäanalyttisyys on kyseisen tutkimussuuntauksen suurimpia puutteita.

Osa syrjintäkokemuksista saattaa esimerkiksi olla peräisin siitä, että yksilö on omaksunut intersektionaalisia opinkappaleita. Teoria on toisin sanoen saattanut tuottaa teoriaa tukevat tuntemukset. Kyse olisi ”tiedollisesta saastumisesta”. Se, miten ihmiset kehystävät kokemuksiaan, vaikuttaa kokemusten laatuun. [2]

Tiedollisen saastumisen mahdollisuus on syy, miksi intersektionaalisuus – tai mikä tahansa sosiaalipsykologinen teoria – voi saada tutkimuksellista vahvistusta vain teorian ulkopuolisilla ja objektiivisuuteen pyrkivillä menetelmillä. Itsereflektointi, johon intersektionaalisuus tutkijoita kehottaa, ei tietenkään tee tutkijan väitteistä päteviä.

Se, että syrjintäkriteereitä ei avoimesti kerrota, tarkoittaa, että kuka tahansa voi korostaa omaa uhriasemaansa. Näin koko syrjinnän käsite on vaarassa menettää merkityksensä. Intersektionaalisuus ei toisin sanoen suojaa edes niitä, jotka suojaa tarvitsisivat. Erityisen epäonnistunut on suuntauksen parissa harjoitettu ”valkoisuuden” kollektivistinen syyllistäminen. Miten sellainen voisi parantaa kenenkään olosuhteita?

* * *

On hassua, että intersektionaalisuus ylipäättään rantautui suomalaiseen yliopistomaailmaan – puhumattakaan että se päätyi edellisen, Marinin hallituksen hallitusohjelmaan. Meillä syrjäytymistä ehkäisevää ”sosiaalipoliitikkaa on perinteisesti tehty tarveharkintaisesti ja ennaltaehkäisevästi, ei ihonvärin perusteella”, kuten Helo toteaa. Suomalainen yhteiskunta on myös sitoutunut koulutusmahdollisuuksiin yhdenmukaisuuteen vähemmistötaustasta riippumatta: ”Ajatusta, että ihmisen ihonväri oikeuttaisi hänet joihinkin erityisuihin, on pidetty rasistisena vuosikymmenien ajan.”

Kenelläkään ei olekaan suurempaa syytä vastustaa vähemmistöasemaan perustuvia suosituimmuusasemia kuin vähemmistöihin kuuluvilla lahjakkailla yksilöillä. He haluavat tietää ja he haluavat muidenkin tietävän, että he ovat saavuttaneet asemansa omilla ansioillaan, ei kiintiöiden kautta eikä pätevyuden kustannuksella.

Palataan miesten syrjintätuntemuksiin. Niille on helppo löytää perusteita: miehiä on pilkattu heidän sukupuolensa vuoksi, miehiä on kollektiivisesti syyllistetty raiskaajiksi ja niin edelleen. Tällaisesta mustamaalaamisesta [3] huolimatta uhrin viitta ei pue heitäkään.

Miesten nykyisessä ahdingossa on kyse taloudellisista ja kulttuurisista muutoksista, usein myös koulujärjestelmän puutteista. Joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta miehiä ei siis tahallisesti syrjitä. Vain harva on esimerkiksi sitä mieltä – ainakaan julkisesti – että tasa-arvo edellyttää miesten syrjimistä.

* * *

Sävyltään Helon teos on akateemisen maltillinen. Paikoin hänen turhautumisensa pääsee kuitenkin esiin, esimerkiksi seuraavasti: ”Onko intersektionaalisen tutkimuksen asiantuntijoilla mitään käsitystä siitä, millaisessa jamassa jopa suomalaisten yksi maail-

man parhaista hyvinvointijärjestelmistä on 2020-luvun alun todellisuudessa?”

Helon mukaan meidän tulisi miettiä, miten ratkaista vanhuspalveluiden hoitajamitoitusten kaltaisia ongelmia sen sijaan, että tutkijoiden ohjeistamana kehottaisimme terveys- ja sosiaalitoimen henkilökuntaa ”reflektimaan ihmisen risteämiä”.

Loppukevennyksenä kerrottakoon Helolle ja muille sosiaalitutkimuksen tasosta turhautuneille, miten turhautumisentunteesta voi yrittää eroon. Täytyy vain kuvitella, että intersektionaalisten tutkijoiden tavoite on saada ihmiset surkuttelemaan tuntemattomien kurjuutta. He eivät siis murentaisikaan tieteen auktoriteettia ja tieteen standardeja ajattele mattomuuttaan. Hehän vain yrittävät tukahduttaa onnekkaiden kansalaisten elämän ilon. Alakuloisen masentuneisuuden tulee koitua kaikkien kohtaloksi!

Tällaista teennäistä synkistelyä moitti jo Adam Smith (1723–1790):

”Jos otetaan koko maailman keskiarvo, yhtä tuskasta ja kurjuudesta kärsivää kohden löydät kaksikymmentä menestynyttä ja iloista tai ainakin kohtuullisissa oloissa elävää. On varmaa, ettei mitään järkiperustetta voida esittää sille, miksi olisi itkettävä tuon yhden kanssa sen sijaan, että iloitsisimme niiden kahdenkymmenen kanssa.”

Smithin mukaan surkutteleva – kuten intersektionaalinen – mielenlaatu voi palvella vain yhtä tarkoitusta: ei auttaa sorrettuja vaan tehdä kurjaksi henkilö, jolla kyseisen mielenlaatu on. [4] Todistaisipa joku tämän vääräksi.

ALAVIITTEET

[1] Geenimuuntelun avulla riisistä on jalostettu lajike, joka tuottaa jyvään A-vitamiiniksi muuttuvaa karoteenia. A-vitamiinin puutos aiheuttaa vakavia terveyshaittoja (muun muassa sokeutta) erityisesti niissä köyhissä maissa, joissa riisi on kansalaisten tärkein ravinnonlähde.

[2] Jos hammaslääkäri vakuuttavasti toteaa, että ”kohta voi tuntua lievää kutinaa”, kipuaistimus on luultavasti vähäisempi kuin jos hän olisi sanonut ”nyt varmasti sattuu”. Mainio teos aivojen tekemien ennustusten vaikutuksista on **Andy Clarkin** *The Experience Machine* (2023).

[3] Esimerkiksi *Helsingin Sanomat* otsikoi erään kirjoituksen ”Miksi miesten vihaaminen voi tuoda paljon iloa?” (22.8.2021)

[4] Suomessa psykologi **Oskari Lahtinen** kehitti kysymyssarjan selvittämään yliopistoväen woke-asenteen voimakkuutta. Woke on Helon mukaan intersektionaalisuuden kansanomaisen versio: ”Woke-ilmillä, woke-asenteilla ja woke-kulttuurilla tarkoitan populaaria, poliittista aktivismia ja kulttuuripoliitikkaa, joka yleisesti nojaa intersektionaalisen tutkimuksen tuottamaan näennäistietoon syrjäytyneisyydestä.” Lahtisen tekemän tutkimuksen mukaan woke-asenne oli vahvinta psykologian ja sosiaalitieteiden laitoksilla. Ja kuten jo Adam Smith uumoili, woke-maailmankatsomus oli voimakkaasti yhteydessä yksilön pahoinvointiin. *Helsingin Sanomat* (20.10.2022) raportoi Lahtisen tutkimuksesta: ”Korkeat woke-pisteet saaneilla opiskelijoilla oli 39 prosenttia enemmän masentuneisuutta, 71 prosenttia enemmän ahdistusta ja lähes seitsemän prosenttia vähemmän onnellisuutta kuin matalat woke-pisteet saaneilla.”

Syy-yhteys ei tietenkään välttämättä kulje wokesta/intersektionaalisuudesta alakulon suuntaan, vaan woke-asenne voi myös olla seuraus mielialasta. Tai sitten havainnon takana on kokonaan muita tekijöitä. Mutta olivatpa syysuhteet millaisia tahansa, on vaikea nähdä, millä tavoin intersektionaalisuus/woke-kykenisi lievittämään kenenkään kärsimystä.

ELOKUVAT

ELOKUVA OHITTAA
ILMASTOTUTKIMUKSEN PERIAATTEETMartin Durkin: *Climate: The Movie (Cold Truth)*. 2024.

PLANEETTAMME ILMAKEHÄN hiilidioksidipitoisuus jatkaa nousuaan. Ilmaston keskilämpötila jatkaa nousuaan. Helle-ennätyksiä tehdään kiihtyvällä tahdilla. Ilmastosta keskusteltaessa ääneen pääsevät myös ne, joiden mielestä näissä havainnoissa ei ole mitään panikoimisen arvoista.

Martin Durkinin uusi dokumenttielokuva ilmastonmuutoksesta ja siihen liittyvästä debaatista on jatkoa Durkinin vuonna 2007 tehdylle *The Great Global Warming Swindle* -elokuvalle. 17 vuotta myöhemmin Durkin haastattelee samoja asiantuntijoita kuin edellisessä elokuvassaan: **Richard Lindzen, John Clauser, Henrik Svensmark, Patrick Moore, Willie Soon**. Päivitetty ja ajankohtaisempi elokuva on varmasti parempi jokaisella osa-alueella. Kuitenkin elokuvan katselun jälkeen tuli selväksi, että se sisältää runsaasti korjattavaa.

Elokuvan keskeisin sanoma on lyhennettävissä kolmeen kohtaan.

1) Ei ole havaittu oikeaa lämpenemistä, koska mittaukset tehdään väärin.

Lämpösaarekilmiö tarkoittaa tässä yhteydessä, että mitattu lämpö on noussut kaupunkien laajentumisen seurauksena. Mittausasemat ovat paikoissa, joissa ympäristön asfaltointi ja vastaava rakentaminen nostavat mitaustuloksia. Tietenkin nämä on otettu huomioon ja kalibroitu ilmastotutkimuksessa. Niiden lisäksi mittausasemia on maaseudulla, vuoristoissa, jne. Kaukana kaupungeista. *Climate: The Movie* esittää yksinkertaistettua käyrää maaseudun mittausasemien tuloksista, jonka perusteella lämpötilat eivät edes ole nousseet merkittävästi

1940-luvulta nykyisiin lämpötiloihin. Mutta ilmastotutkimuksen akateemisissa papereissa on tarkempia käyriä, joista näemme, miten maaseudun ja kaupunkien lämpötilat ovat nousseet. Vielä tärkeämpi vertaus on mahdollista tehdä vertaamalla lämpötilapoikkeamia maailmankartalta. Suurimmat poikkeamat lämpenemisen suuntaan havaitaan alueilla, joissa ei ole kaupunkeja. Näitä tuloksia ja vertailuja ei näytetä elokuvassa. Katsojien annetaan ymmärtää, etteivät mittaukselliset tulokset täsmää oikeita lämpötiloja.

Toinen yritys lämpenemisen mitätöimisessä tehdään satelliittimittausten kautta. Haastatettava fyysikko **William Happer** toteaa mittareiden näyttäneen hurjaa lämpenemistä, kunnes ilmastotieteen maineen pelastamiseksi keksittiin satelliitteilla tehty mittaukset. Ne olivat parempi ja mittausasemista riippumaton keino selvittää ilmaston lämpötila. Kaupunkien lämpösaarekkeet eivät vaikuttaisi niihin samalla tavalla. Elokuvassa ei näytetä, mitä 1979 alkaneet satelliittimittaukset kertoivat. Myös ne ilmoittivat lämpenemisen jatkuvan samaan tahtiin kuin maankamaralla sijainneet mittausasemat. Katsojalle jää helposti vaikutelma, että satelliittien antamat tulokset olisivat ristiriidassa maa-asemien tulosten kanssa.

2) On havaittu lämpenemistä, mutta se on vain hyvä asia ihmiskunnan kannalta

Lämpenemistä ehkä tapahtuu. Eikä siinä ole mitään ihmeellistä, sillä se johtuu pikku jääkaudesta toipuvasta ilmastosta. Katsojille esitellään lämpötilakäyrää, jossa keskiajan lämmin kausi edeltää pientä jääkautta. Keskiajan pimeä kylmäkausi edeltää lämmintä kautta. Kaikkia näitä edeltää Rooman lämmin kausi. Näin näytetään miten paljon lämpötila on vaihdellut ihmiskunnan historian aikana. Keskiajalla oli jopa lämpimämpää kuin nyt, joten miksi panikoida tämän vuoden lämpöennätyksistä?

Katsojille ei kerrota, että käyrä ei oikeasti näytä nykypäivän lämpötilamittauksia. Elokuvassa käyrän lähdeviite on *Ljungqvist, 2000*. Sen perusteella käyrä olisi jatkunut 1999 vuoteen asti. *Climate: The Movie* käyttää omaa versiotaan, jossa käyrä päättyy 1950-luvulle. Loput lämpenemisestä on vain pyyhitty pois elokuvaa varten. Jos käyrään lisättäisiin myös 1999 vuoden jälkeiset mittaukset, niin pääsisimme selkeästi korkeampiin lämpötiloihin kuin milloinkaan keskiajalla olisi mitattu.

Elokuvassa esitellään myös sivilisaation alkuaikojen ihanneellisen holoseenin ilmasto-optimin, jonka ansiosta elämä oli antoisaa. Katsojille ei näytetä, että viime vuosi-

kymmenen lämpötilat ovat jo korkeammalla kuin milloinkaan aikaisemmin holoseenin aikakaudella.

3) Havaittu lämpeneminen ei johdu hiilidioksidista.

Elokuva ohittaa täysin ilmastotutkimuksessa käytetyt periaatteet hiilidioksidin osuudesta ilmaston lämpötilan säätelijänä. CO₂-kaasun pitoisuuden kerrotaan olevan niin olemattoman pieni, ettei se voi vaikuttaa kuten ilmastotutkimus väittää. Vain 0,04 prosentin osuus ei kykene säätelmään ilmastoa niin paljon. Perusteluna käytetään ilmastohistorian tuloksia. Elokuva väittää, että lämpötilat ovat nousseet ennen CO₂-pitoisuuden nousua. Joten CO₂ ei ole voinut aiheuttaa lämpenemistä. Katsojille ei kerrota useista tutkimuksista, joissa on nimennyt havaittu kolmen suurimman jääkauden olleen seurausta CO₂-pitoisuuden selkeästä laskusta. Joista kaksi viimeistä jääkautta päättyivät, kun CO₂-pitoisuus nousi.

Nobelvoittaja John Clauser kertoo näkemyksestään lämpötilamuutosten aiheuttajasta. Clauser on puhunut pilvipeitteen muutosten olevan lämpötilan nousemisen takana. Hän kertoo pilvipeitteen vaikutuksen olevan sata kertaa vahvempi kuin CO₂:n vaikutukset. Mitä enemmän pilviä, sitä enemmän ne heijastavat lämpöä avaruuteen. Joten viilentymisen johtuu pilvien runsaudesta ja lämpeneminen johtuu niiden vähydestä. Jokainen voi todeta tämän itse kuumana päivänä, kun pilvi peittää au-

ringon. Tunnet, miten ympärilläsi viilenee. Pilvipeitteen muutokset taas johtuvat kosmisen säteilyn muutoksista, kun tähtijärjestelmämme kiertää ympäri galaksia.

Clauserin ja kumppaneiden puheissa on yksi selkeä ongelma. Satoja miljoonia vuosia kestävä kierto galaksin sisällä on aivan eri aikaskaalaa kuin nykyinen mitattu lämpeneminen. Eikä sillä ole väliä pilvien lämpövaikutuksen kannalta. Pilvipeite myös sitoo sen alta tulevaa lämpösäteilyä. Siksi yöllä on lämpimämpää, jos taivas on pilvien peittämä. Pilvien vaikutus on sekä viilentävä että lämmittävä. Ja ne käytännössä tasaavat toisensa. Tätä ei vain kerrota katsojille.

Vaihtoehtoiset selitykset lämpötilan nousulle perustuvat sykleihin, jotka eivät täsmää mitatun nousun tahdille. Hiilidioksidipitoisuuden nousu täsmää paremmin lämpötilan nousun kanssa.

Ilmastomuutokseen liittyvä keskustelu on aina sallittavaa ja suositeltavaa. Se ei tarkoita, että keskustelussa toistetaan vuosia sitten kumottuja väitteitä tai selkeästi puutteellisia käyriä. Yksi elokuva voi sisältää valtavan määrän väitteitä, joista jokainen vaatii pitemmän selvityksen niiden virheiden korjaamiseksi. Siksi olisikin hyvä, jos jostain löytyisi ajankohtainen ja päivitetty apukeino pätevän tutkimustiedon etsijälle.

<https://www.youtube.com/watch?v=zmFRG8-RHEI>

KIRJAT

RISTO K. JÄRVINEN

VERKKOVIHAN TAUSTALLA USEIN OSATTOMUUDEN KOKEMUS

Severi Hämäri: Verbaalinen väkivalta verkossa. Basam Books, 2024.

VERBAALISEN väkivallan määritelmän lanseeraaneen Severi Hämäriin mukaan termi tarkoittaa valankäyttöä, jolla tarkoituk- sellisesti pyritään vaikuttamaan toisiin tuottamalla epämiellyttäviä ja kivuliaita tunteita kiusaamalla, ahdistelemalla, loukkaamalla, häpäisemällä tai nimittelemällä. Kesäkuussa julkistetussa esikoistietokirjassaan Hämäri soveltaa viestinnän- ja väkivallantutkimusta, psykologiaa se-

kä yhteiskuntafilosofiaa verkkovihan juurille pääsemiseksi. Hänen teoksensa tarkastelee verbaalisen väkivallan merkitystä yhteiskunnan kannalta, ja tarjoaa keinoja tarttua yhteen aikamme ongelmista tehokkaasti niin yksilönä, yhteisönä kuin yhteiskuntana. Kirjan kustantajan mukaan teos on kannanotto inhimillisen vuorovaikutuksen ja ihmisyyttä kunnioittavan käyttäytymisen puolesta.

”Keskeisin oivallukseni on, että tarvitsemme parempia tapoja käsitteellistää näitä vaikeita ilmiöitä. Se auttaa tutkijoiden lisäksi myös tavallisia ihmisiä hahmottamaan, mistä on kyse. Kun tunnistaa omassa toiminnassaan riskitekijöitä, voi miettiä miten niihin varautuu – oli kyseessä sitten riski joutua väkivaltaisen käytöksen kohteeksi tai käyttäytyä itse väkivaltaisesti”, Hämäri kirjoittaa.

Verkkovihan taustalla vaikuttaa usein olevan epäluottamus, turhautuminen ja osattomuuden kokemus. Niiden purkaminen edellyttää kuulluksi tulemistä. Ihminen, joka kokee, ettei tule kuulluksi, korottaa ääntään. Ulossulkeminen vaikuttaa pahentavan tilannetta. ”Deradikalisaatiossa keskeistä on vaihtoehtojen tarjoaminen, ei niinkään sensuuri.”

Hämäriin mukaan välittömästi suurin uhka liittyy automatisoitujen bottitilien luomiseen. Siinä, missä tehokas trollitehdas edellytti 2010-luvulla kymmenittäin tai jopa sadoittain työntekijöitä, ehkä jo parin vuoden sisällä muutama tekoälyä hyödyntävä ohjelmoija tekee vastaavan työn.

Enbuske anoo armoa – liittyy pitkään jonoon

OSMO TAMMISALO

TUOMAS ENBUSKEN HAASTATTELU oli mielenkiintoinen ja valaiseva (Skeptikko 2/2024). Enbuske kokee – tai ainakin väittää kokevansa – että hän on jumaluskonsa kautta saanut armon. Hänen mukaansa ”oleellista on se, että emme pelastu teoillamme, vaan yksin uskosta, yksin armosta, yksin Kristuksen tähden”.

Tällaiseen kokemus- ja tunneperäisyyteen ei skeptikolla ole nakan koputtamista. Mielenrauhaa ja armollisuutta ei muutenkaan ole maailmassa liikaa. Haluan kuitenkin valottaa, mistä armokokemus ja usko omaan uskomiseen tulevat.

USKONNOILLE ON LUONNOLLISIA SELITYKSIÄ

USKONTOJEN OLEMASSAOLOLLE on monenlaisia luonnollisia selityksiä. Ensinnäkin uskonto itsessään on selitys. Kun esivanhempamme uskoivat korkeampiin voimiin, he saivat selityksen luonnonilmiöille, vaikkapa unille ja ukkoselle. Se, että selitys perustui mielikuvitukseen, ei edeltäjiämme haitannut.

Uskontoihin liittyy myös rituaaleja ja seuraleikkejä. Sellaisia kaltaisemme laumaeläin ei voi vastustaa. Usein rituaalien kivuliaisuus ja epärationaalisuus vain voimistavat yksilön uskoa. Emme myöskään luonnostaan, ilman koulutusta, osaa haluta todisteita tai ymmärrä, mikä on kunnollinen todiste.

Uskontoja voidaan selittää myös niiden synnyttämällä yhteenkuuluvuudentunteella ja lauman tuomalla suojalla. Uskontojen moraalisaännöt ja käytöskoodit ovatkin perinteisesti suosineet kanssauskovia muunuskoisten kustannuksella, usein karmivin seurauksin.

Toisenlainen selitys perustuu siihen, että uskontojen tee-sejä ei ole edes periaatteessa mahdollista kumota. Miten esimerkiksi kumoaisit seuraavan väitteen? Kuun takana asuu kaikkivoipa miniatyyrikahvipannu, joka päästää paratiisiin ne, joilla on homoseksuaalisia kokemuksia.

IHMINEN LOI JUMALAN OMAKSI KUVAKSEEN

ENBUSKEN KOROSTAMA ARMO on uskonnon selityksistä psykologisesti kiinnostavin. Uskonnot ovat tarinoita ih-

meteoista: jumalhahmot rikkovat painovoimaa ja muita fyysisikän lakeja, he tuovat sotaonnea, ihmeperantavat sairaita ja niin edelleen. Olennaista on, että jumalat eivät kuitenkaan riko intuitiivista käsitystämme psykologiasta ja ihmisluonnosta.

Jumalillakin on siis haluja ja toiveita. Usein he tuntevat koko inhimillisten tunteiden kirjon. Tämä on ratkaiseva seikka kristinuskon armokokemuksessa. Tärkeimpiä ovat katumuksen ja anteeksiannon tunteet.

Nämä kaksi emotiota ovat evolutiivisesti kehittyneet havaitsemaan yhteistyön hyötyjä. Läpi lajihistorian ihmisten oli helpompi puolustautua petoja ja vihollisia vastaan yhdessä. Yhdessä heidän oli myös helpompi löytää ruokaa, valmistaa asumuksia ja hoitaa lapsia. Luonnonvalinta suosi yksilöitä, jotka auttoivat toinen toisiaan ja sitoutuivat yhteistyökumppaneihinsa tunteellisesti.

Toisinaan kävi niin, että joku petti luottamuksen. Pettäjä saattoi laistaa velvollisuutensa tai vetää itsekkäästi välisistä. Tällaiselle ihmiselle vihoiteltiin, ja usein häntä myös rankaistiin. Ja joskus hänet suljettiin kokonaan yhteistyön ulkopuolelle.

Tällöin välistävetäjän kannatti osoittaa katumusta ja vanna sitoutumistaan. Ryhmän ulkopuolella eläminen oli yksinkertaisesti liian vaikeaa. Ja koska yhteistyö ja avunanto olivat niin hyödyllisiä, muiden kannatti antaa katuvalle välistävetäjälle anteeksi.

Evoluutio antoi ihmiselle nämä kaksi tunnetta – katumuksen omasta hairahtumisesta ja anteeksiannon kaverin hairahtumisesta – jotta molempia hyödyttävä yhteistyö voisi jatkua.

Nämä moraalitunteet ovat läheisessä yhteydessä uskonnollisiin kokemuksiin. Etenkin kristillisyydessä ruokitetaan yksilön kokemusta, että hän on tehnyt väärin ja että hän on huono ja syntinen. Uskonnon kokemuksen tärkeimpiä elementtejä on kirpoaminen tästä syyllisyyden tunteesta: yksilö kokee saavansa korkeammalta taholta pahuutensa anteeksi. Armo, autuus ja kumbaya valtaavat mielen.

Nykykaikaisen uskontopsykologian isänä tunnettu **William James** (1902/1981) kirjoittaa:

Kääntyminen, uudestisyntyminen, armon vastaanottaminen, uskonnon kokeminen, varmuuteen pääseminen ja monet muut ilmaisut merkitsevät sitä vähitellen tai äkillisesti tapahtuvaa prosessia, joka johtaa

tähän asti jakaantuneen, tietoisesti väärässä olevan alemmuudentuntoisen, onnettoman minuuden ehjäksi, tietoisesti aidoksi, paremmaksi, onnelliseksi minudeksi seurauksena hänen lujemmasta otteestaan uskonnollisiin realiteetteihin. Tätä kääntymisen merkitsee yleisesti käsitettynä riippumatta siitä uskonneko, että tuollaisen moraalisen muutoksen saa aikaan Jumalan välitön toiminta, vai emmekö usko.

Kristinuskossa tällaiseen pahasta vapautumiseen liittyy ajatus perisyntistä. Jos jokainen ihminen on syntymästään asti paha, kuten perisyntioppi kertoo, voi anteeksiannon tunteen saada vain, jos muistaa riittävän usein uskoa, anoa armoa ja vakuuttaa nöyryyttään. Eli koska kaikki ihmiset ovat perisyntiopin mukaan luonnostaan vihan lapsia ja sekä perisyntin että omien syntiensä painamia, jokin syvästi emotionaalinen välittäjä on välttämätön.

Käytännössä koko kristillinen teologia armoineen ja kuolemanjälkeisine palkintoineen perustuu siihen, että jumalhahmolla on kuviteltu yleisinhimillisiä moraalitunteita, suuttumusta ja anteeksiantoa (ks. Sarmaja 2006).

JUMALA EI VOI OLLA ARMELIAS JA KAIKKIVALTIAS

HARVA USKOVA MYÖNTÄÄ olevansa edellä kuvattujen evolutiivisesti kehittyneiden tunteiden vietävissä. Tällöin uskova on heikolla pohjalla, etenkin jos hän haluaa vastata kysymykseen, miksi jumala sallii pahan tapahtumisen. Jos jumala kerran on armelias ja kaikkivaltias, eikö hän voisi estää pahaa tapahtumasta?

Persialainen **Omar Ibn Khayam** esitti samankaltaisia kysymyksiä jo 1000-luvun alussa:

Sinä olet, Jumala, tiellemme tuhat lankeemusta valmistanut. Tahdotko meidät kirotta, jos tartumme ansaan, jonka sinä itse olet virittänyt? Jos syntinen olen, olen sitä ainoastaan sinun kauttasi. Sanotko sitä synniksi, jos kohtalo johtaa minut tielle romahduksen, jonka sinä edeltä käsin olet määrännyt (teoksesta Lampén 1923).

Ilkka Pyysiäinen (2010) kirjoittaa samassa hengessä mutta roisimmin:

Kaikki selitykset johtavat lopulta siihen, että Jumala halusi ihmisten erehtyvän ja tekevän tyhmyyksiä. Hän on kuin isä, joka jättää lapset oman onnensa nojaan ja sitten kurkkii julkeasti nurkan takaa, miten pienokaiset tekevät tyhmyyksiä, loukkaavat itsensä, tappelevat ja telovat itsensä. Sitten isä palaa takaisin, on muka kauhean hämmästynyt kaikesta tapahtuneesta ja rankaisee pahimpia huligaaneja julmasti. Lapset nyhkyivät, että ei me koskaan enää, isä pliiis! Mutta pappi oli muka vain halunnut nähdä, mitä tapahtuu, kun toistaitoiset saavat vapauden, vaikka kuka tahansa ulkopuolinen ymmärtää, että tällainen isä on mieleltään sairas sadisti.

Pahuuteen ja kaikkivoipuuteen liittyvät perustelut eivät vakuuta kaikkia. He kokevat, että heidän uskonsa asuu jossakin erillisessä poterossaan eikä täten ole enää

heidän omassa hallinnassaan. Enbuskekin puhuu tästä. Automaatin tavoin uskova uskoo uskomiseen. Hänet on taidokkaasti johdeltu pois johdonmukaisuudesta.

Mikäli uskova ei tällä tavoin toimisi, hän joutuisi myöntämään, että jumala ei ole armollinen kaikkivaltias. Uskova toisin sanoen on pakotettu hyväksymään, että jumala ei halunnut tehdä ihmisestä täydellistä eikä edes hyvää. Sen sijaan jumala halusi luoda ihmisen, joka on kuin pieni lapsi: ”itsekeskeinen, osaamaton, hetken mielijohteesta toimiva, pelokas ja epäluotettava”, kuten Pyysiäinen toteaa.

Juuri tällainen keskenkasvuinen ihminen tarvitsee armonlahjan, ja juuri tällaista ihmistä uskonto ja etenkin kirkko tarvitsevat – ja ne ovat tätä keskenkasvuisuutta opineet tuottamaan. Se, että uskova uskoo koko kehollaan ja identiteetillään, ei ole todiste yliluonnollisesta armosta vaan siitä, että uskonnolliset tarinat ovat kehittyneet viekoittelevammiksi. Kyse on uskonnon ja uskonnollisten instituutioiden evoluutiosta.

Armokokemus taas ei todista yksilölle tai yhteiskunnalle koituvista hyödyistä. Sen sijaan ”armoalankeemus” kertoo uskonnollisten laitosten yliotteesta. Jos kirkollisten instituutioiden johtajat eivät viljelsi viettelevää armopuhetta, heitä pidettäisiin pelkkinä puoskareina. Ei olekaan yllättävää, että kristinuskon jumala antaa anteeksi kaiken muun paitsi sen, että yksilö ei armoa ja anteeksiantoa kaipaa.

ANTIUSKOLLE ON PERUSTEITA

ON HUOMATTAVA, että edellä selitetään armoväitteiden ja -kokemusten evolutiivista alkuperää. Kyse ei siis ole uskonnon vastustamisesta tai jonkin jumaluuksien vastaisen uskomuksen levittämisestä. Sellaiseenkin toki olisi hyviä perusteita: uskontojen houkuttelevuuden takia jonkinlainen anti- tai vastausko saattaa olla ainoa tapa, jolla uskomusjärjestelmät voidaan tehdä näkyviksi ja jolla niiden eteneminen voidaan pysäyttää.

Miksi usko ja uskonnot sitten pitäisi pysäyttää? Jos niistä kerran saa armonlahjan? Vastaus on yksinkertainen: uskonnot aiheuttavat niin paljon muutakin. Ne ensinnäkin opettavat tyytymään tietämättömyyteen. Uskonnot siis toimivat skeptikon tavoitteita – totuutta ja rationalismia – vastaan.

Uskontojen nimissä myös lietsotaan pelkoa ja vihaa. Lähihistoria on täynnä esimerkkejä siitä, miten uskovat ovat uskonnollaan perustelleet huonoa käytöstään, vaikkapa homoseksuaalien ja vääräuskoisten syrjintää tai sukupuolisen tasa-arvon vastustamista.

Päätelmä kuuluu: kristinuskko on kehittynyt valjastaamaan ihmisen lajityypilliset emootiot omaan käyttöönsä. Skeptisismi ja rationalismi eivät tällaista hyväksytyksi tulemisen ja varmuuden tunnetta pysty tarjoamaan; onhan skeptikon oltava aina valmis muuttamaan kantaansa. Skeptikolta on silti lupa odottaa varoituksensanoja: jos et piittaa todisteista armokysymyksessä, tukahdutat inhimillistä ja moraalista kehittymistä.

Lampén, E. (1923): Gloria – Kokoelma kansojen pyhiä kirjoituksia. Otava. Helsinki.

Pyysiäinen, I. (2010): Jumalaa ei ole. Vastapaino. Tampere.

Sarmaja, H. (2006): Kärsimys ja syntien sovitin.

Yhteiskuntapolitiikka. 4/2006: 341–360

Enbuske ja loogiset syyt?

TUOMAS ENBUSKE kertoo olevansa päätynyt kristinuskoon loogisista syistä. Näitä loogisia syitä en kuitenkaan ole etsimisestä huolimatta löytänyt. Skeptikko-lehden 2/2024 haastattelussa Enbuske kertoo syiden löytyvän hänen ja **Otto Juotteen** *Suomen Nostatus* -podcastista. Kuuntelin nämä kaksi vajaan tunnin pituista jaksoa, eikä loogisia syitä uskoa Jumalaan esitetty ollenkaan.

Ehkä lähimmäksi itse asiaa päästiin keskustelulla materialismista. Podcastissa esitettiin ns. simulaatiohypoteesi vasta-argumentiksi materialismille (parempi termi olisi fysikalismi). Jos materiaalia simuloimalla voidaan toteuttaa kokemamme universumi, niin eikös se vain todista, että universumi, jossa simulaatio pyörii, voi hyvinkin myös olla materialistinen? Eikös tämä siis ole lähinnä vain argumentti materialismin toimivuuden/riittävyys puolesta pienellä kysymyksen siirtelyllä?

Podcastissa myös mainittiin ohimennen dualismi ja argumentti sen puolesta, mikä oli luultavasti tarkoitettu vitsiksi. Vasta-argumentiksi kuitenkin mainittakoon mahdollisen sielun tarpeettomuus. Ilman aivoja ihminen ei näe, kuule, tunne, muista tai ylipäätään koe mitään. Mihin siis sielua tarvitaan? Miksi välittäisin, me-

neekö sieluni helvettiin vai taivaaseen, kun asioiden kokeneminen vaatii aivot?

Tieteellinen materialistinen maailmankuva on ainut mikä on mahdollistanut asiat kuten moderni lääketiede, GPS, kuuhun laskeutuminen, internet, kännykät jne. Vahvimmat todisteet löytyvät materialismin puolesta.

Eikös skeptismiin kuulu olennaisesti tieteellisten todisteiden seuraaminen siitä huolimatta, miltä itsestä tuntuu tai mihin haluaa uskoa? Nyt Enbusken ainoaksi argumentiksi jäi kokemus pyhän hengen kosketuksesta. Uskoisin, että tällekin kokemukselle on tieteellinen selitys siitä huolimatta, että se jää meille arvoitukseksi.

Hyvä on kuitenkin muistaa, että tämän kaltaisia kokemuksia on käytetty monien muidenkin uskomusten perusteena. Logiikan sanelemana meidän täytyy olla yhdenmukaisia ja uskoa näillä samoilla perusteilla kaikkiin muihinkin uskontoihin (mahdotonta ristiriitaisuuksista johtuen) tai vaihtoehtoisesti hylätä todisteet riittämättöminä. Näin ollen kallistuisin jonkin asteiseen epileptiseen kohtaukseen, psyykkisiin tekijöihin tms.

Jussi Lahtinen

Kissana avaruudessa

TUOMAS ENBUSKE kertoo uskovansa Jeesuksen kuolleen ristillä syntiemme tähden. Jos jumala järjestää rottakokeen, jossa antaa luomukselleen vapaan tahdon testatakseen tämän tottelevaisuutta, on kyseessä nollatutkimus, sillä kaikkietävänän hän jo tietää lopputuloksen. Hänhän on anteeksipyyntöön velkaa ihmisille, eikä päinvastoin. Jumala yliarvioi kykynsä luodessaan ihmisen, päätteli **Oscar Wilde**.

Kautta historiansa ihminen on yrittänyt lepytellä jumalia omien olettamiensa toimien aiheuttaman suuttumuksen vuoksi. Panoksia on lisätty pikkuhiljaa ruoka-, esine- ja eläinuhreista ihmisuhreihin. Lopulta päädyttiin uhraamaan jumalalle jumala. Tästäkin syntipukkirituuslistasta huolimatta maailma jatkoi mallillaan. Palkkio piti pistää tuonpuoleiseen.

Jumalan luomaksi väitetystä maailmankaikkeudessa on miljardeja tähtiä, joiden ytimien luhistuessa avaruuteen purkautuu elämää tuhoavaa gammasäteilyä. Huhutaan myös, että *Higgin kentässä* tapahtuva mahdollinen faa-

simuutos saisi maailmankaikkeuden romahtamaan. Ajelehdimme avaruudessa kuin *Schrödingerin kissa* laatikossaan odottaen kumpi edellä mainituista meidät ensin saavuttaa. Mihin jumala tällaisia joukkotuhoukseja tarvitsee? Hänhän voisi tarvittaessa vain kääntää samaa katkaisijaa, jolla kaiken pani alkuunkin.

Gottfried Leibnizin mukaan elämme parhaassa mahdollisessa maailmassa, koska jumala on maailman tällaiseksi luonut. Gnostilaisuudessa taas uskotaan, että alempi luojajumala, *demiurgi*, halusi luoda täydellisen maailman, mutta epäonnistui. **David Hume** pitikin maailmaa jumalakoulun alkeisluokalla luotuna epäonnistuneena harjoituskappaleena.

Jos olisin jumala ja saisin päähani luoda itseäni alemman olennon, jonka tulee rukoilla ja palvoa minua ja jonka elämästä ja kuolemasta päättäisin, minun pitäisi hakeutua hoitoon.

Aslak Allinniemi

SKEPSIKSEN HAASTE 20 000€

**PUHTAANA KÄTEEN SILLE, JOKA TUOTTAÄ VALVOTUISSA
OLOSUHTEISSA PARANORMAALIN ILMIÖN.**

MENTALISTI PETE POSKIPARTA ja **TOIMITTAJA IVAN PUOPOLO** ovat lupautuneet maksamaan kumpikin 5000 euroa em. kokonaissummasta. **TÄHTITIETEEN TOHTORI HANNU KARTTUNEN** ja **ELOKUVATUOTTAJA IIRO SEPPÄNEN** ovat lupautuneet maksamaan kumpikin 2500 euroa. Skepsis ry maksaa summasta **5000 EUROA**. Haastesumma voidaan maksaa myös humanoidistipendinä – **20 000 EUROA** puhtaana ulottimeen sille humanoidille, joka itse noutaa stipendin ja antaa samalla DNA- (tai vastaavan) näytteen. Poikkeustapauksessa summa voidaan myös maksaa mukana seuraavalle ihmiskontaktiseuralaiselle.

LIITY SKEPSIKSEN JÄSENEKSI!

Kuka tahansa kiinnostunut voi hakea jäsenyyttä koulutustaustasta ja elämäkokemuksesta riippumatta, kun hän hyväksyy yhdistyksen säännöissä määritellyn tarkoituksen ja toimintaperiaatteen.

Yhdistyksen kalenterivuositain jäsenmaksu vuodelle 2024 (sis. Skeptikko-lehden tilauksen) on 34 € tai alle 24-vuotiaille 17 € (jos olet alle 24-vuotias, ilmoita syntymäaikasi).

Voit myös tilata Skeptikko-lehden liittymättä jäseneksi. Tilausmaksu on 34 € / vuosi.

Jos liityt keskellä vuotta, sinulle toimitetaan kaikki kuluvana vuonna ilmestyneet Skeptikko-lehdet jälkeinpäin.

Voit liittyä Skepsikseen netissä tai lähettämällä vapaamuotoisen hakemuksen sihteerillemme:

Skepsis ry, Markku Javanainen
Tieteiden talo, Kirkkokatu 6, 00170 Helsinki
sihteei@skepsis.fi

Täytä jäsenhakemuskaavake:
www.skepsis.fi/liityskepsiksenjaseneksi

Skepsis ry

Tieteiden talo, Kirkkokatu 6, 00170 Helsinki

www.skepsis.fi

Skepsis ry on vuonna 1987 perustettu suomalaisten skeptikkojen yhdistys.

Skepsiksen vuonna 2009 muutettujen sääntöjen mukaan yhdistyksen tarkoitus on:

- Edistää kriittistä ajattelua, tieteellisen tiedon hankintamenetelmien opetusta sekä tieteseen ja järkeen perustuvaa käsitystä maailmasta.
- Edistää kiisteltujen tai erityisen poikkeuksellisten väitteiden tieteellistä tarkastelua.
- Edistää keskustelua tieteelliseen maailmankuvaan liittyvistä tärkeistä aiheista.
- Ylläpitää tällaisesta toiminnasta kiinnostuneiden ihmisten verkostoa, järjestää kokouksia ja keskustelu- ja luentotilaisuuksia sekä harjoittaa tiedotus- ja valistustoimintaa.

Yhdistys on poliittisesti, aatteellisesti sekä uskonnollisesti sitoutumaton. Yhdistyksen varsinaiseksi jäseneksi voidaan hyväksyä yksityinen henkilö tai oikeustoimikelpoinen yhteisö, joka hyväksyy yhdistyksen tarkoituksen ja toimintaperiaatteet. Kannattavaksi jäseneksi voidaan hyväksyä yksityinen henkilö tai oikeustoimikelpoinen yhteisö, joka haluaa tukea yhdistyksen tarkoitusta ja toimintaa.

Yhdistys julkaisee neljä kertaa vuodessa ilmestyvää Skeptikko-lehteä.

Mallia yhdistykselle haettiin Yhdysvalloissa 1976 perustetusta CSICOPista (Committee for the Scientific Investigation of Claims of the Paranormal), mikä ilmenee mm. yhdistysten samankaltaisina toimintaperiaatteina. Skepsis ry toimii kuitenkin itsenäisesti, vaikkakin yhteistyössä CSICOPin (nykyään CSI – the Committee for Skeptical Inquiry) ja muiden vastaavien järjestöjen kanssa.

Yhdistys on ECSOn (European Council of Skeptical Organisations) ja Tieteellisten seurain valtuuskunnan jäsenjärjestö.

Pankkiyhteys:

IBAN: FI75 7997 7997 4476 07 BIC: HOLVFIHH (Holvi)

Jäsenasiat, lehtitilaukset, osoitteenmuutokset

Markku Javanainen

Tieteiden talo, Kirkkokatu 6, 00170 Helsinki

puh. 050 582 6673, sihteeri@skepsis.fi

Taloudenhoitaja

Toni Heikkinen

Härkävuorentie 8, 01260 VANTAA

puh. 050 537 3792, rahastonhoitaja@skepsis.fi

Skepsiksen hallitus vuonna 2024

puheenjohtaja **Ville Aarnikko**

puheenjohtaja@skepsis.fi

varapuheenjohtaja **Vesa Tenhunen**

varapuheenjohtaja@skepsis.fi

Vladimir Heiskanen, Markku Javanainen, Santtu

Puukka, Mikko Ville Valjento, Niko Wessman

Alueyhteyshenkilöt

joensuu@skepsis.fi **Vesa Tenhunen**, 0400-935 893

jyvaskyla@skepsis.fi **Juha Merikoski**, 040 755 1820

kuopio@skepsis.fi **Aulis Koivistoinen**, 050 5439 647

oulu@skepsis.fi **Sebastian Slotte**, 050 4023 869

tampere@skepsis.fi **Jose Ahonen**, 040 558 7497

turku@skepsis.fi **Heikki Kujanpää**, 044 022 0420

Skepsis ry:n tieteellinen neuvottelukunta

TNK:n puheenjohtaja, prof. **Jukka Maalampi** (fysiikka),

tohtori **Harri Högmander** (tilastotiede), tohtori

Virpi Kalakoski (psykologia), dosentti **Hannu Kart-**

tunen (tähtitiede), tohtori **Mikko Kiviharju** (tietotek-

niikka), prof. **Hanna Kokko** (biologia, ekologia), prof.

Eerik Lagerspetz (yhteiskuntatiede, filosofia), prof.

Hannu Lauerma (lääketiede), dosentti **Marjaana Lin-**

deman (psykologia), dosentti **Juha Merikoski** (fysiikka),

tohtori **Markku Myllykangas** (terveys sosiologia),

dosentti **Ilkka Pyysiäinen** (uskontotiede), prof. **Jeja**

Pekka Roos (sosiaalipolitiikka), tohtori **Veijo Saano**

(lääketiede), prof. **Samuli Siltanen** (teollisuusmate-

matiikka).

RUNOJA

Santtu Puukka

I

hei

olen koulusta vastikään valmistunut
henkilö ja pikaisessa rahantarpeessani tähtään
juuri teihin

moniosajaksikin luokiteltuna persoonana
olen luotettava keskustelukumppani
vaikeissakin elämäntilanteissasi
silloin kun se minulle parhaiten sopii

kauttani onnistuu myös lattioiden luuttuaminen
perunkirjoitusten oikoluku salakuljetusten
organisointi ja rahan puhtaanapitopalvelut

kiinnostuitko

toimivaa puhelinta ei minulla tällä hetkellä ole
joten toivottavasti törmäillään

kiitos kun luit viestini loppuun

II

ovatko liikakilosasi rojahtaneet maan keskipisteeseen
eikä lihasmassasikaan kasva treenaamatta

luulosairaudet vaivaavat suksi ei luista
ja puolisonkin hyvinvointi arveluttaa

ei hätää

juuri teitä varten olemme luoneet tämän kaiken
parantavan liemen luonnollisimmista yrteistä

lisäaineita ei positiivisia ajatuksiamme
lukuun ottamatta ole
tutkittua tietoa sensijaan

tuotteemme ylivertaisesta tehosta yli sataan
yhdeksääkymmeneenkolmeen taudinkuvaan
on lukemattomia

ne te osaatte etsiä itsekin ja jos vastasit kyllä

anna hyvinvoinnille mahdollisuus

III

miten raha-asianne elävät tällä hetkellä

onko ongelmia velkojen takaisinmaksussa vai
kaipaатko vain yltäkylläisyyttä tylsyyteesi

meidän avullamme voit hankkia vaikkapa
luxusveneeseen tai remontoida kodistasi linnan

tämän lisäksi rahoitamme avioeronne ja rasvaa
maksamamme leipäsi päälle

nimettömyytensä turvaamat mutta läpinäkyvät
asiantuntijamme tietävät tarpeenne

kaikki tarpeenne

IV

koetko elämäsi jo eletyksi

pornon pehmittävät
unelmasi ovat kuivuneet kasaan
hiuksesi harmaantuneet

ja väsymys liekittää bensiiniä
kallosi alakerrassa

älä huolestu

luomamme
erittäin suosittu metodi
kukittaa pakkoajatuksiesi slummit
estää harmaantumisen hiusvärein
pumpaten energiaa sinne
missä veri ei enää kehää kierrä

tätä ohjelmaa noudattavat kuuluisat filmitähdetkin
eivätkä suotta

hei
aikasi alkaa olla loppumaisillaan

tartu siis tähän tilaisuuteen

tartu siihen nyt

Posti Green

Kultti

Kulttuuri-, mielipide- ja tiedelehtien liitto
median moniäänisyyden puolesta jo vuodesta 1991.

Onko Venäjällä tilaa taiteelle?
Millaista on islantilainen dekkarikirjallisuus?
Är pollinering livsviktigt? Säilykö elokuvahistoria?
Psykoterapian olemus. Eläkeläisten tilanne Ukrainassa.
Koskettamisen rajat ja normit. Metsien ja linnuston
rikkaus Suomessa. Immunologisten lääkkeiden hyöty.
Analyyseja ulkopoliitikasta.

Näistä aiheista ja paljon muusta voit lukea
Kultin lähes 200 erilaisesta jäsenlehestä.

Tutustu lehtiin ja tilaa
WWW.KULTTILEHDET.FI

